

การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ปริญญานิพนธ์
ของ
ฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

ธันวาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

บทคัดย่อ
ของ
ฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
ธันวาคม 2560

ฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง. (2560). การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรม การแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารและการจัดการการศึกษา(แขนงวิชาการบริหารการอาชีวศึกษา)). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปรินญาณิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุวัฒน์ ศิริบุหงศ์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพช่างแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และเพื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาในการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีจากผู้เชี่ยวชาญ ในท้องถิ่น เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรม และ ประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี และนักเรียน ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกวิชาจิตรศิลป์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จำนวน 25 คน

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ในการศึกษาสภาพการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกและความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี คู่มือกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่องการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี (Pretest - Posttest) แบบประเมินความสามารถในการแทงหยวก แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) และการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมฝึกอบรม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี เริ่มจะหมดไปตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการสืบสานช่างศิลป์ไทยให้เป็นระบบ โดยจัดทำเอกสารออกเผยแพร่เป็นตำรา ชุดคู่มือจัดกิจกรรมฝึกอบรมเยาวชนให้เกิดการสืบทอดช่างฝีมือในระดับต่างๆ อย่างต่อเนื่อง 2) การพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี เป็นชุดกิจกรรมการฝึกอบรมที่กำหนดประเด็นในการสร้างชุดกิจกรรมจากข้อมูลอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1.ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก 2.รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี 3.การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก 3) ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพ 89.58/91.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจในอาชีพช่างแทงหยวกในการทดสอบหลังเข้ารับการฝึกอบรมได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 89.60 ซึ่งสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80.64 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.50 สรุปได้ว่ากิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้

PROMOTING LOCAL PROFESSIONS IN PHETCHABURI AND THE ART OF
TANG YUAK TRAINING IN PHETCHABURI VOCATIONAL COLLEGE

AN ABSTRACT
BY
RUTHAIRAT SUWANNACHANG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration and Management
At Srinakharinwirot University
December 2017

Ruthairat Suwannachang. (2017). *Promoting Local Professions in Phetchaburi and the Art of Tang Yuak Training in Phetchaburi Vocational College*. Master thesis, Ed.D. (Educational Administration and Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Asst.Prof. Dr.Panuwat Sirinupong.

The purposes of this research are to study the conditions and the problems in implementing *Tang Yuak* in Phetchaburi, to develop a set of *Tang Yuak* training activities of Phetchaburi Vocational College, and to evaluate the effectiveness of their use.

The three steps involved in this research were studying the problems of the *Tang Yuak* profession from local experts, documents, text books and related research, studying the development a set of training activities and the evaluation of a set of *Tang Yuak* training activities at Phetchaburi Vocational College.

The samples in this study included was *Tang Yuak* experts and students studying in the Fine Arts Department of a vocational education certificate course at Phetchaburi Vocational College and consisted of twenty five people.

The research instruments included an interview regarding the problems and the needs in the *Tang Yuank* profession, a handbook on a set of *Tang Yuak* training activities, a knowledge and understanding test (Pretest–Posttest), skills assessment, and satisfaction questionnaires. The statistics used were mean, standard deviation, Item – Objective Congruence Index and an efficiency analysis of training activities.

The results of this research found the following : 1) *Tang Yuak* art in Phetchaburi Province is no longer popular nowadays, because of changes in social, economic and industrial prosperity. Therefore, people should support and preserve Thai art heritage by making textbooks and manuals for youth training activities. 2) The development of a set of *Tang Yuak* training activities at Phetchaburi Vocational College included three training items : 1. General Knowledge on the Art of *Tang Yuak* 2. Patterns and Design 3. Art Decoration 3) A set of *Tang Yuak* training activities from Phetchaburi Vocational College was developed and had an efficiency score at 89.58/91.84, higher than the standard criteria of 80/80. An evaluation of the effectiveness of using the Art of *Tang Yuak* Training that the comparison of cognitive understanding in the Art of *Tang Yuak* after using the training were higher than before. The result of satisfaction evaluation regarding the *Tang Yuak* training activities of Phetchaburi Vocational College revealed that it was at a high level, with an average of 4.50. This research concluded that the *Tang Yuak* training activities of Phetchaburi Vocational College, which had been developed by had efficiency and was recommended for training students.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ของ

ฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
แขนงวิชาการบริหารการอาชีวศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2560

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษา

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุวัฒน์ ศิริบุพผะ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล กฤษณกุล)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุวัฒน์ ศิริบุพผะ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพล ยงศรี)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุวัฒน์ ศิริบุพผ์ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการจัดทำ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาในการศึกษาตามหลักสูตรการบริหารและการจัดการการศึกษา (แขนงวิชาการบริหารการอาชีวศึกษา) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้ว่าการศึกษาระดับปริญญาโทของผู้วิจัยนั้น มิได้สิ้นสุดยุติลงเพียงเพราะปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จเสร็จสิ้นลงเท่านั้น ยังต้องเรียนรู้อีกมากมายไม่มีที่สิ้นสุด

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ที่อนุญาตให้ใช้สถานที่ในการเก็บข้อมูล ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยทุกท่าน ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า อาจารย์ ดร.สมนึก ชูปานกลีบ อาจารย์ทรงธรรม ขำทวี อาจารย์วิริยะ สุธุทธิ อาจารย์ดวงจันทร์ สุธุทธิ นางกรรณิการ์ เอี้ยวสกุลรัตน์ และนายกิตติภพ รักษาราษฎร์ ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำวิจัยเป็นอย่างดี

คุณประโยชน์และความดีอันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นของขวัญแต่บิดามารดาบุพการี ผู้ให้กำเนิด อบรมสั่งสอนปลูกฝังคุณงามความดี และความมานะอดทนตลอดจนให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจอันแสดงถึงกตัญญูกตเวทิตาธรรม บุรพจารย์ ผู้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน ผู้มีอุปการคุณและเพื่อนทุกคนที่ได้เอื้อเฟื้อเกื้อกูล และเป็นกำลังใจตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัยจนสำเร็จได้ด้วยดี

ฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวก.....	8
การส่งเสริมอาชีพ.....	20
หลักการและแนวคิดการพัฒนากิจกรรมการฝึกอบรม.....	25
การหาประสิทธิภาพและการประเมินกิจกรรมฝึกอบรม.....	42
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	54
ศึกษาสภาพและปัญหาการประกอบอาชีพช่างแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี.....	54
การพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี.....	55
การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี.....	59
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
การศึกษาศภาพการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี.....	64

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
การพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี.....	65
การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี.....	66
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปผลการวิจัย.....	73
การอภิปรายผล.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	78
บรรณานุกรม.....	79
ภาคผนวก.....	85
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	86
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญและขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล.....	88
ภาคผนวก ค คู่มือกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี.....	98
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	156
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	163
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรมการฝึกอบรม.....	173
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	181

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องและหาค่า IOC ของแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเรื่องแทงหยวก.....	58
2 แสดงผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลัง เข้ารับการฝึกอบรมการแทงหยวกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม.....	67
3 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรม ในด้านทักษะ ระหว่างการฝึกอบรม.....	68
4 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรม ในด้านความรู้ ความเข้าใจ และด้านทักษะ หลังการฝึกอบรม.....	70
5 แสดงผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม.....	71
6 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมฝึกอบรม.....	72

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ลายพื้นหนึ่ง.....	12
2 ลายพื้นสาม ลายพื้นสามแฉก.....	13
3 ลายพื้นห้าที่เรขาคณิต.....	13
4 ลายพื้นห้าที่เรขาคณิต.....	13
5 การประกอบลายพื้นสามกับลายพื้นสาม.....	14
6 การประกอบลายพื้นสามกับลายพื้นห้า.....	14
7 การประกอบลายพื้นห้ากับลายพื้นห้า.....	15
8 ลายน้องสิงห์.....	15
9 ลายหน้ากระดาน.....	16
10 ลายเสา.....	16
11 ลายกระจัง.....	17
12 รูปหน้าตัดของหยวกและการลงมีด.....	17
13 การฉลุลายพื้นหนึ่ง.....	18
14 เส้นประแสดงแรเงาภาพในลาย.....	19

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์ของไทยเราหลายอย่าง นับวันจะสูญหายไปจากความทรงจำของคนไทยและผืนแผ่นดินไทย ที่เป็นเช่นนี้เพราะขาดการเอาใจใส่ทำนุบำรุง และขาดการศึกษาเพื่อสืบทอดวิทยาการดังกล่าวให้เจริญรุ่งเรือง ศิลปะที่กำลังจะสูญเพราะหาผู้รู้ผู้ชำนาญไม่ได้ ทั้งไม่มีผู้สนใจที่จะฝึกฝนเล่าเรียน เช่น การแกะสลักไม้ การประดิษฐ์ด้วยใบตองและกลีบบดดอกไม้ การทำเครื่องเขิน การประดับมุก เป็นต้น ศิลปะแขนงต่างๆ เหล่านี้กำลังรอเวลาที่จะเลือนหายไปจากสังคมไทยเช่นกัน จากตัวอย่างของศิลปะที่กล่าวมานี้ ทำให้คาดได้ว่า หากไม่มีการสืบทอดวิทยาการดังกล่าวไปยังคนรุ่นใหม่แล้ว เมื่อสิ้นผู้ที่มีความรู้ในรุ่นนี้ โดยไม่มีหลักฐานหรือความรู้สำหรับคนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า ก็มั่นใจได้ว่า ศิลปะดังกล่าวย่อมจะต้องสูญสิ้นไปจากวัฒนธรรมของคนไทยอย่างแน่นอน (วิสันธรนิ โพรสิสุนทร. 2553: 65)

เพชรบุรีเป็นเมืองที่มีช่างแขนงต่างๆ มากมายเมืองหนึ่ง เช่นการแกะสลักไม้ การประดิษฐ์ด้วยใบตองและกลีบบดดอกไม้ การทำเครื่องเขิน การประดับมุก ศิลปะงานปูนปั้น งานลงรักปิดทอง งานจิตรกรรมประติมากรรมต่างๆ เป็นต้น จนเป็นที่เลื่องลือกันในกลุ่มช่างและนักวิชาการทางด้านศิลปวัฒนธรรมว่าเป็นอยุธยาที่มีชีวิต ดังเห็นได้จากมรดกที่ช่างได้สร้างไว้เป็นหลักฐานปรากฏตามโบราณสถานต่างๆ และยังมีการสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความสามารถและฝีมือเชิงช่างของจังหวัดเพชรบุรีได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นช่างแขนงใดก็ตาม นับว่าจังหวัดเพชรบุรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต และมีการสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จนกลายเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้ามากมาย (ป.มหาพันธ์. 2540: 6)

ศิลปะการฉลุสลักหยวก หรือเรียกกันว่า การแทงหยวก ถือว่าเป็นหนึ่งในสกุลช่างโบราณอีกแขนงหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรีที่มีการสร้างสรรค์งานด้วยองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาความสามารถของครูช่างที่แสดงออกให้เห็นถึงทักษะ ความสามารถ กระบวนการ รวมไปถึงวิธีการดำเนินชีวิต จนทำให้ศิลปะการแทงหยวกมีการสืบทอดและพัฒนาเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีได้อย่างมีคุณค่า (นฤทธิ วัฒนภู. 2555: 108) ในด้านศิลปะการแทงหยวกพื้นบ้านของไทยนั้น ได้มีประเพณีทำสืบทอดกันมา จะพบได้มากทางภาคอีสานและภาคกลาง ซึ่งลักษณะความละเอียดอ่อนช้อยของลวดลาย และการประกอบกันของลวดลายจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพของสังคม วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมมาวิวัฒนาการของศิลปะการแทงหยวกเริ่มมาจากพิธีการอื่นๆ ของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ โดยในพิธีการเผาศพแต่โบราณจะสร้างเมรุกลางแจ้ง ตัวเมรุที่ตั้งศพทำด้วยไม้รอบๆ เมรุส่วนมากจะล้อมทำขอบเขตเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้วยไม้ไผ่สานติดด้วยกระดาษขาวดำ มีประตูทางเข้าสี่ด้าน ส่วนบนของเชิงตะกอนที่ทำพิธีเผาจะรองด้วยต้นกล้วยก่อนที่จะวางพินและหีบศพ ซึ่งเป็นลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน ต้นกล้วยเป็นฉนวนกันไฟไม่ให้ไหม้เชิงตะกอนได้เป็นอย่างดี

นับว่าเป็นความฉลาดของคนในสมัยก่อน ต่อมาได้วิวัฒนาการนำหยวกกล้วยมาสลักให้เกิดลวดลายที่สวยงามประดับจิตกาธาน ลวดลายและการประกอบกันของหยวกส่วนต่างๆ ในระยะแรกมีลักษณะหยาบ แต่ต่อมาได้มีการออกแบบปรับปรุงเสริมแต่งให้มีความวิจิตรขึ้นตามลำดับ (พุลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า. 2544: 94) ซึ่งการแทงหยวกนั้นเป็นศิลปะที่มีลักษณะพิเศษในกระบวนการมณฑนศิลป์ของไทย เป็นศิลปะขั้นต้นนำไปสู่ศิลปะการสลักไม้อันเลื่องชื่อในอดีต ในบรรดาผู้ที่มิไจรักในศิลปะแล้ว หากได้พบเห็นผลงานการแทงหยวกของช่างที่มีฝีมือ เป็นการยากจะละเว้นไม่ชื่นชมความงามในศิลปะการแทงหยวกนั้น แม้ลักษณะของวัสดุที่ใช้จะเป็นวัสดุที่ด้อยราคา และไม่มีคุณค่าทนถาวร แบบของลวดลายก็ไม่วิจิตรอลังการ แต่การออกแบบลวดลาย การจัดช่องไฟ เป็นไปอย่างถูกต้อง มีประสิทธิผลลวดลายที่ใช้เป็นลวดลายง่ายๆ แสดงความอ่อนไหว ชิงชัง งามอาจ กล่าวหาญ ไม่มีความวิจิตรพิสดาร ละเอียดยดออลังการมากเกินไป ทั้งนี้เพราะวัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่เหี่ยวเฉาชำรุดเสียหายได้ง่าย ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปนิงานแทงหยวกของไทย (ป.มหาพันธ์. 2540: 4)

ศิลปะการแทงหยวกเมืองเพชรฯ เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีต้นกำเนิดมาจากสมัยอยุธยา เข้ามาในเพชรบุรีตอนปลายของอยุธยาและพัฒนาสืบต่อกันมาเรื่อยๆ ทั้งรูปแบบและวิธีการ จนกลายเป็นศิลปะของจังหวัดเพชรบุรี ด้วยการผสมผสานศิลปะโดยเฉพาะของเพชรบุรี ซึ่งการผสมผสานวิวัฒนาการ และการประยุกต์ศิลปะการแทงหยวกให้เป็นลักษณะของเพชรบุรี เป็นไปอย่างรวดเร็วและกลมกลืน เนื่องจากเพชรบุรีเป็นเมืองช่างศิลปะแต่ดั้งเดิม มีสกุลช่างต่างๆ มากมาย ซึ่งเป็นช่างพื้นเมืองที่ได้รับการเรียนรู้ ถ่ายทอดกันในหมู่ของตน มีศูนย์รวมของช่างแต่ละสกุลอยู่ตามวัดต่างๆ เช่น สกุลช่างวัดใหญ่สุวรรณาราม สกุลช่างวัดเกาะ สกุลช่างวัดพระทรง สกุลช่างวัดยาง เป็นต้น แต่เดิมการแทงหยวกเป็นศิลปะที่ใช้ตกแต่งพระเมรุมาศในพิธีเผาศพ ซึ่งเมรุที่สร้างขึ้นเพื่อเผาศพของเพชรบุรี มีธรรมเนียมแตกต่างไปจากที่อื่น นิยมสร้างเมรุให้มีความวิจิตรสวยงาม ใช้เวลาสร้างเมรุเป็นเวลานาน การออกแบบก่อสร้างเป็นฝีมือสกุลช่างของเพชรบุรี การตั้งเมรุใช้โกศบรรจุแทนโลงศพ ในส่วนฐานเมรุลูกโกศจะมีการแทงหยวกประดับอย่างสวยงาม เป็นการทำคล้ายพิธีหลวงแห่งราชสำนัก ซึ่งความจริงสามัญชนไม่มีระเบียบปฏิบัติได้ เข้าใจว่าคนเมืองเพชรบุรีได้ทำกันมานานจนเป็นประเพณีนิยมซึ่งประเพณีการตั้งเมรุเผาศพกลางแจ้งแบบโบราณนี้ ในปัจจุบันยังนิยมสืบสานต่อกันมาแต่เป็นส่วนน้อย อันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีค่อนข้างสูงมาก ถ้าเปรียบเทียบกับการเผาศพในเมรุแบบถาวร ซึ่งมีอยู่ทั่วไปตามวัดต่างๆ และยังมีการทำกันอยู่บ้าง แต่เหลือน้อยลงทุกทีและกำลังจะเสื่อมสลายไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา และวัฒนธรรมของสังคม เป็นเหตุให้ไม่มีผู้นำเอาศิลปะการแทงหยวกมาใช้ตกแต่งอย่างแพร่หลาย เพราะทุกคนเข้าใจว่าใช้สำหรับงานศพเท่านั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศิลปะการแทงหยวกต้องสูญหายไป (วิสันธิ โปธิสุนทร. 2553: 53) สาเหตุอีกประการหนึ่ง ได้แก่การที่ไม่มีผู้สนใจศึกษาเล่าเรียนและฝึกฝนการแทงหยวกจากช่างผู้ชำนาญอย่างจริงจัง จึงหาตัวผู้สืบทอดได้ยากขึ้น จะเห็นได้ว่าช่างแทงหยวกที่มีความชำนาญจะมีอายุอย่างน้อย 60 - 86 ปี และไม่มีคนรุ่นใหม่ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปี ลงมา จนถึง 20 ปี คนใดสนใจที่จะศึกษาเล่าเรียนการแทงหยวกเพื่อเป็นการสืบทอดวิทยาการด้านนี้ แม้บุตรหลานหรือญาติพี่น้องของช่างแทงหยวกเองก็มิได้สนใจที่จะได้รับการฝึกหัดเพื่อสืบทอดศิลปะ

แขนงนี้จากบรรพบุรุษ (ป.มหาพันธ์. 2540: 2) นอกจากจะไม่มีผู้สนใจศึกษาอบรมเพื่อการสืบทอดศิลปะด้านนี้แล้ว ยังไม่มีการจดบันทึกวิทยาด้านนี้ลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่เป็นหลักฐานสำหรับศิลปะการแทงหยวก หากไม่มีการศึกษาค้นคว้าเป็นลายลักษณ์อักษร ศิลปะการแทงหยวกจะต้องสูญไปอย่างแน่นอน

จากโครงสร้างแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรีประจำปีพุทธศักราช 2557-2560 ดังมีกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทยอันเป็นอัตลักษณ์ที่ดึงดูดใจ เพื่อสนองตอบวิสัยทัศน์ผ่านประเด็นยุทธศาสตร์มาตรฐานเมืองน่าอยู่ แสดงให้เห็นถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสังคม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาบทบาทของสถาบันหลักต่าง ๆ ทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน สร้างค่านิยมให้คนภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร (แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี. 2560: ออนไลน์)

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี เป็นสถาบันการศึกษาทางด้านสายวิชาชีพ เปิดทำการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยการจัดการศึกษามุ่งเน้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สร้างทักษะและความชำนาญงานเฉพาะทาง อีกทั้งยังเป็นสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการยกระดับความรู้ให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล ควบคู่ไปกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงานท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2558 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี. 2560: ออนไลน์)

โดยเหตุที่ศิลปะการแทงหยวกเป็นศิลปะที่มีคุณค่า เป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่ได้รับการสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อไม่ให้ศิลปะการแทงหยวกสูญหายไปกับกาลเวลา สอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี และการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรียังขาดการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปะด้านการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีให้กับนักเรียน ผู้เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะสืบทอดอัตลักษณ์อันดีงามของจังหวัดเพชรบุรีให้คงไว้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี โดยทำการสืบค้นข้อมูลสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญและคณะช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อจัดทำกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี นำผลไปเผยแพร่ อนุรักษ์สืบสาน และนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้ทันสมัย เพื่อให้ศิลปะการแทงหยวกเพชรบุรีที่เป็นเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าของสกุลช่างเมืองเพชรดำรงอยู่สืบต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษา

เพชรบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัย การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีในครั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลสำคัญในด้านองค์ความรู้ของช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี และนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมเรื่องการแทงหยวกแล้วจะมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการแทงหยวก อันเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีให้คงอยู่ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาของอาชีพช่างแทงหยวก กระบวนการ วิธีการแทงหยวกของช่างสายเพชรบุรี เพื่อสร้างชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก และทำการตรวจสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการแทงหยวกและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรม โดยกำหนดขอบเขตดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี มีรูปแบบและเอกสารที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ คือ

- 1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก
- 1.2 รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
- 1.3 การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาอาชีพช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี

2.1.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 ประชาชนชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านงานแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

2.2.2 นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 แผนกวิชาจิตรศิลป์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จำนวน 25 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและทักษะในการแทงหยวก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การส่งเสริมอาชีพ หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพ สร้างและพัฒนาผลผลิตให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค และการแก้ไขปัญหาด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพเพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่

2. ศิลปะการแทงหยวก หมายถึง การแกะสลักหรือการใช้วัสดุของมีคมที่เรียกว่า “มีดแทงหยวก” แทงลงบนกากกล้วยสด เพื่อให้ได้ลวดลายตามต้องการ เป็นลวดลายรูปแบบต่างๆ โดยมีรายละเอียดเฉพาะของการแทงหยวกอันเป็นศิลปะทรงคุณค่าในจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

2.1 ลวดลายและความเป็นเอกลักษณ์ หมายถึง ความโดดเด่นของลายที่แตกต่างกัน เกิดจากกรรมวิธี กระบวนการ ขั้นตอน แนวคิดทางเชิงช่างศิลปะการแทงหยวก โดยเฉพาะจังหวัดเพชรบุรี มีความโดดเด่นในเรื่องของการประยุกต์ลวดลาย โดยการนำรูปแบบจากธรรมชาติ มาสร้างสรรค์เป็นลวดลายมีการแทงหยวกแบบไม่ต้องร่างลาย ซึ่งเกิดจากทักษะความชำนาญของช่าง จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย

2.2 การส่งเสริมอนุรักษ์ และสืบทอด หมายถึง การเผยแพร่และดูแลรักษาศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีให้คงอยู่ พร้อมทั้งสนับสนุนให้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังที่สนใจ โดยเฉพาะเครือญาติ

2.3 คุณค่าทางสังคม หมายถึง ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพราะต้องช่วยกันทำอย่างรวดเร็ว เนื่องจากวัสดุมีความเหนียวง่าย ต้องมีการวางแผนงานร่วมกันและมีความสามัคคีในหมู่คณะช่าง

2.4 การนำความรู้ไปประกอบอาชีพเสริม หมายถึง การนำศิลปะการแทงหยวกไปพัฒนาสร้างสรรค์ และปรับใช้ให้เข้ากับงานประเภทอื่นๆ ที่เป็นงานมงคลต่างๆ เช่น โคมไฟงานตกแต่งต้นเทียน

3. ชุดกิจกรรมฝึกอบรม หมายถึง ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี เป็นกิจกรรมเสริมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี มุ่งถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคนิควิธีการและรูปแบบการแทงหยวก

อันเป็นเอกลักษณ์ของช่างจังหวัดเพชรบุรี ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้านทฤษฎีและสาธิตโดยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการแทงหยวก และการฝึกปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยหัวข้อเนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลาฝึกอบรม จำนวน 2 วันต่อเนื่องกัน

4. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรม เรื่องการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี หมายถึง ความสามารถของชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ในการที่จะถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ในด้านศิลปะการแทงหยวกอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการแทงหยวก โดยใช้เกณฑ์ 80/80

ความรู้ ความเข้าใจในการแทงหยวก หมายถึง ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจในการแทงหยวก และมีคะแนนเฉลี่ยที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้จากการทำแบบทดสอบภายหลังเข้ารับการฝึกอบรม มากกว่าคะแนนเฉลี่ยที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้จากการทำแบบทดสอบก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

ทักษะ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติเกี่ยวกับการแทงหยวกได้อย่างถูกต้อง

80 ตัวแรก หมายถึงคะแนนเฉลี่ยที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้จากการประเมินระหว่างการร่วมกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของคะแนน

80 ตัวหลัง หมายถึงคะแนนเฉลี่ยที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้จากการประเมินภายหลังการร่วมกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของคะแนน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยสามารถนำมาแสดงเป็นกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวก ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี	ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกอบรม การแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษา เพชรบุรี - ความรู้ ความเข้าใจและทักษะ ในงานแทงหยวก
--	--

สมมติฐานการวิจัย

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการแทงหยวก และมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการแทงหยวก ผ่านเกณฑ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของคะแนน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี และการส่งเสริมอาชีพ โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวก
 - 1.1 ศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี
 - 1.2 ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
 - 1.3 รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
 - 1.4 วัสดุและเครื่องมือที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก
2. การส่งเสริมอาชีพ
3. หลักการและแนวคิดการพัฒนากิจกรรมการฝึกอบรม
 - 3.1 การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรม
 - 3.2 ชุดฝึกอบรม
 - 3.3 ลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของชุดฝึกอบรม
 - 3.4 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
 - 3.5 ความจำเป็นในการฝึกอบรม
 - 3.6 การพัฒนาชุดฝึกอบรม
 - 3.7 ขั้นตอนในการฝึกอบรม
4. การหาประสิทธิภาพและการประเมินกิจกรรมฝึกอบรม
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวก

จังหวัดเพชรบุรีเป็นอาณาจักรเก่าแก่มาแต่โบราณ ซึ่งปรากฏหลักฐานอยู่หลายประการ อาทิ ปรากฏศิลา พระพุทธรูป และโบราณวัตถุอื่นๆ ตลอดจนมีการบันทึกในศิลาจารึก ทั้งของขอมโบราณ และสมัยสุโขทัย (มธุ อุดมเวช; และคณะ. 2542: 14)

เพชรบุรีเป็นเมืองเก่าโบราณแต่ครั้งสมัยขอมเป็นใหญ่ในสุวรรณภูมิ ดังปรากฏหลักฐานจากปรากฏศิลา พระพุทธรูป และวัตถุอื่นๆ ที่มีผู้พบเห็น แต่หลักฐานพอเป็นแนวทางสืบความได้คือศิลาจารึก ปราสาท พระขรรค์ในเมืองพระนครในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พ.ศ.1734 ได้จารึกไว้ว่า เมืองเหล่านี้กษัตริย์ขอมสร้างไว้เพื่อประดิษฐานพระรัตนตรัย โดยสร้างวิหารเป็นปราสาทศิลาแลงไว้แต่ละเมืองเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปมหานาค จะเห็นได้จากปรากฏเมืองเพชรบุรี ราชบุรี และเมืองสิงห์

ในสมัยทวารวดี ซึ่งอยู่ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 11-16 มีกล่าวไว้ในจดหมายเหตุจีน และจดหมายเหตุการเดินทางของหลวงจีน เรียกอาณาจักรนี้ว่า “ตุยลอปาที” นักโบราณคดีเชื่อกันว่า ชนชาติที่อาศัยอยู่ในแถบนี้เป็นชาติมอญ ศิลปวัฒนธรรมที่พบในภาคกลาง โดยเฉพาะที่เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม ส่วนใหญ่เป็นศิลปะที่มีฝีมือดีกว่าแถบอื่น

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา อาจถือได้ว่าเมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่สำคัญเมืองหนึ่งเพราะเป็นเมืองที่ข้าศึกต้องยกทัพผ่านเข้ามาเพื่อจะไปตีกรุงศรีอยุธยา เป็นเมืองท่าที่เรือสินค้าต่าง ๆ จอดแวะพักผ่อนก่อนที่จะเข้าไปยังเมืองหลวง หลังรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชราวร้อยปี กษัตริย์อยุธยาอีกพระองค์หนึ่งซึ่งเคยเสด็จเมืองเพชรบุรีคือ พระพุทธเจ้าเสือ ในพระราชพงศาวดารเล่าไว้ว่า ครั้งหนึ่งได้เสด็จไปประทับแรมยังตำบลโตนดหลวง อันเป็นพระราชนิเวศน์เดิมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (ศรัน ทอปปาน. 2534: 8)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ทรงโปรดเมืองเพชรบุรีเป็นพิเศษ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดให้สร้าง “พระนครคีรี” ขึ้น เพื่อประทับและไว้รับแขกเมือง สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้ซ่อมแซมพระนครคีรีใหม่ทั้งหมดเพื่อพอใช้เป็นที่พักแรมพักผ่อนอิริยาบถและเพื่อใช้รับรองแขกเมืองด้วย และทรงโปรดให้สร้าง “พระรามราชนิเวศน์” ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2442 แต่เสด็จสวรรคตเสียก่อน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้สร้างต่อจนสำเร็จ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงโปรดฯ ให้สร้างค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญ และทรงสร้าง “พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน” เมื่อ พ.ศ.2466 ณ ชายหาดชะอำ ส่วนพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงโปรดประทับที่พระราชวังเมืองเพชร โปรดฯ ให้สร้างพระราชวังไกลกังวลหัวหินขึ้น พระองค์เคยเสด็จไปทอดพระเนตรต้นน้ำเมืองเพชรบุรี เมื่อต้นปี พ.ศ.2476

1.1 ศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี

เพชรบุรีเป็นเมืองที่มีช่างแขนงต่าง ๆ มากมายเมืองหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากมรดกทางการช่างที่เป็นหลักฐานปรากฏมาแต่โบราณ แสดงให้เห็นถึงความสามารถและฝีมือในเชิงช่าง เมืองเพชรในอดีตได้เป็นอย่างดี ช่างเมืองเพชรจัดได้ว่าเป็นช่างพื้นเมืองที่ได้รับการเรียนรู้ถ่ายทอดวิชาความรู้กันในหมู่ของตนหรือสกุลช่างของตน จึงทำให้ผลงานของช่างเมืองเพชรมีรูปแบบลักษณะเป็นของตนเองอย่างเช่น สกุลช่างวัดใหญ่สุวรรณาราม สกุลช่างวัดเกาะ สกุลช่างวัดพระทรง สกุลช่างวัดยาง เป็นต้น (บัวไทย แจ่มจันทร์. 2535: 66)

ดำรงพันธ์ อินฟ้าแสง (2542: 5) อธิบายถึงความเป็นมาของเอกลักษณ์ศิลปะเมืองเพชรว่า เกิดจากการที่เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญทางการค้า ทำให้เมืองเพชรบุรีได้มีการติดต่อกับปะทะสังสรรค์กับกลุ่มชนอื่นมาแต่อดีต ย่อมส่งผลให้มีการถ่ายทอด การยอมรับและผสมผสานทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่นในหลายรูปแบบ และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม

งานศิลปกรรมของเมืองเพชรบุรีเป็นรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการอันยาวนานของนครรัฐและพัฒนาการทางศิลปะที่ปรากฏหลักฐานจากงานศิลปะตั้งแต่สมัยทวารวดี รูปแบบศิลปะในสมัยที่อาณาจักรขอมมีอิทธิพลเหนือเพชรบุรีสืบเนื่องมาถึง สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ การสร้างงานศิลปะยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่อง

ในสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์เป็นช่วงเวลาที่มีการสร้างงานศิลปะอย่างวิจิตรบรรจงเป็นงานศิลปะที่ถือได้ว่ารุ่งเรืองถึงขีดสุดในเวลานั้น ซึ่งผลงานศิลปะที่ได้มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นเมืองเพชรบุรี นักประวัติศาสตร์ศิลปะหลายท่านได้เรียกว่างานศิลปะ “สกุลช่างเมืองเพชร” ประกอบด้วยประติมากรรมปูนปั้น งานจิตรกรรมและงานศิลปะสาขาอื่น งานศิลปะสกุลช่างเมืองเพชรในอยุธยาส่วนใหญ่ยังคงสืบสายฝีมือมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ช่างศิลปะสกุลช่างเมืองเพชรที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ผู้หนึ่งคือ ขรัวอินโข่ง ซึ่งมีแนวคิดในการสร้างงานที่แปลกใหม่เช่นการนำเอาทัศนวิสัยแบบ 3 มิติมาใช้ในการจิตรกรรมและการสร้างงานศิลปะในลักษณะที่เป็นปริศนาธรรม ดังปรากฏผลงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดมหาสมณาราม วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นต้น ดังนั้นท่านจึงเป็นผู้ที่สร้างผลงานศิลปะที่มีชื่อเสียงและเป็นต้นแบบครูช่างศิลปะในสมัยต่อๆ มา

ช่างศิลปะรุ่นต่อมาได้ใช้แนวคิดในการสร้างงานของขรัวอินโข่งผสมผสานและคลี่คลายในการสร้างงานศิลปะในรูปแบบและแนวคิดที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางขึ้น ทั้งงานด้านประติมากรรมปูนปั้น จิตรกรรม งานแกะสลัก งานประดับเมรุ เป็นต้น ในพัฒนาการงานศิลปะพื้นเมืองเพชรบุรีที่กล่าวมานี้ก่อให้เกิดกลุ่มช่างต่าง ๆ ขึ้น ได้แก่กลุ่มช่างวัดใหญ่สุวรรณาราม กลุ่มช่างวัดเกาะ กลุ่มช่างวัดยาง กลุ่มช่างวัดพระทรง ช่างแต่ละกลุ่มถึงแม้จะมีการสร้างผลงานที่บ่งบอกเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนแต่ยังคงความเป็นศิลปะสกุลช่างเมืองเพชรได้อย่างชัดเจน (น. ณ ปากน้ำ. 2530: 87-88)

1.2 ศิลปะการแหงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ขึ้นชื่อในเรื่องของศิลปะภูมิปัญญาท้องถิ่น และปรากฏหลักฐานผลงานฝีมือช่างอยู่หลายสาขา งานแหงหยวกเป็นงานศิลปะที่แสดงถึงภูมิปัญญาของช่างเมืองเพชรสาขาหนึ่งที่ได้รับการกล่าวขานถึงไม่แพ้สาขาอื่น เป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไปว่าช่างแหงหยวกเมืองเพชรนั้น เดิมมีอยู่มากมาย เวลาไปงานศพมักจะพกมัดแหงหยวกติดตัวไปด้วยเพื่อช่วยกันแหงคนละลายสองลาย แล้วคนประกอบเมรุก็จะเอาหยวกที่ช่วยกันแหงมาตกแต่งเชิงตะกอน

1.2.1 ความเป็นมาของศิลปะการแหงหยวกในจังหวัดเพชรบุรี กล่าวกันว่าศิลปะการแหงหยวกเป็นศิลปะเก่าแก่ที่มีมาแต่โบราณของเมืองเพชรซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว ดังหลักฐานที่ปรากฏใน “มหาชาติเมืองเพชร” อันเป็นมหาชาติฉบับหนึ่งที่เป็นของวัดเกาะและวัดเพชรพลี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เข้าใจกันว่าเป็นมหาชาติที่ใช้เทศน์กันทั่วไปในจังหวัดเพชรบุรี และเป็นสำนวนเก่าแก่สมัยอยุธยาคัดลอกกันสืบมา ด้วยเหตุที่ช่างสลักของอ่อนหรือเครื่องสดจะต้องเป็นช่างสลักหยวกไปด้วย เพราะการสลักหยวกเป็นสาระสำคัญของการสลักเมรุ (วิทยุ พิณคันเงิน; และ จุลทรรศน์

พยานานนท์. 2515: 16317) และช่างสลักหยวกบางโอกาสทำงานร่วมกับช่างสลักของอ่อน คือ ช่างหยวก ทำการด้านโครงสร้าง ส่วนการตกแต่งรายละเอียดเป็นหน้าที่ช่างสลักของอ่อนนำมาสลักหยวกและช่างสลักของอ่อนที่ทำร่วมกันเช่นนี้เรียกว่า “เครื่องสด” (จุลทรรศน์ พยานานนท์. 2536: 39) จึงเป็นไปได้ ที่จะมีการแทงหยวกในช่วงเวลาเดียวกับที่กวีได้กล่าวไว้ในมหาชาติเมืองเพชร

การแทงหยวกในเพชรบุรีที่มีมาจากในสมัยโบราณนิยมเผาศพก้นกลางแจ้งบริเวณป่าช้าเนื่องจากยังไม่มีมีการก่อสร้างฌาปนสถาน เมื่อจะเผาศพก็ขุดศพขึ้นมาทำความสะอาดเหลือแต่กระดูก แล้วนำมาบรรจุลงในโกศซึ่งประดับอย่างสวยงามเพื่อบำเพ็ญกุศลบนเชิงตะกอน เหตุนี้จึงเป็นที่มาของศิลปะการแทงหยวกคือใช้หยวกกล้วยประดับบนเชิงตะกอนให้ดูสวยงามเหมาะสมกับฐานะของผู้ตายหรือฐานะของเจ้าภาพ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ. 2544: 98) สำหรับจังหวัดเพชรบุรีมีประเพณีนิยมที่จัดสร้างเมรุแบบชั่วคราวขึ้นใช้ถึงแม้จะมีขนาดใหญ่โต และมีความสวยงามมากเพียงใด เสร็จการจัดงานปลงศพครั้งหนึ่งแล้วก็จะเผาไฟบ้างหรือไม่ก็รื้อถอนหรือทิ้งไป ต่อเมื่อมีงานปลงศพงานใหม่ก็ริเริ่มต่อสร้างเมรุเผาศพหลังใหม่ขึ้นแทน ทั้งนี้เนื่องจากประเพณีการฌาปนกิจศพของชาวเพชรบุรีถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในการแสดงความกตัญญูแก่ผู้ตายครั้งสุดท้าย และไม่นิยมการเผาศพสด ถึงแม้จะยากดีมีจนก็ต้องฝากวัดไว้ก่อนอย่างน้อยสักหนึ่งปี ถ้าเป็นศพคนที่มีฐานะดีหรือสมภารเจ้าวัดแล้ว จะต้องตั้งเมรุทำฌาปนกิจที่เป็นถาวรใหญ่ ลูกโกศที่ใส่ศพก็กระทำกันอย่างประณีตสวยงาม เมื่อเผาแล้วก็เผาเมรุด้วยทั้งหมดเพื่อมิให้ทำซ้ำแบบเดิมกันอีก อนึ่งการทำเมรุและทำโกศใส่ศพซึ่งถือเป็นประเพณีของเมืองเพชรนี้ เล่ากันว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้ให้เฉพาะช่างเมืองเพชร โดยเหตุที่เคยทำกันมาแต่ก่อน เมรุเมืองเพชรนี้แต่เดิมเป็นเครื่องไม้ประกอบเครื่องสดแทงหยวกสร้างขึ้นเฉพาะคราว (ศูนย์ข้อมูลเมืองโบราณ. 2534: 80)

1.2.2 ความเปลี่ยนแปลงของการแทงหยวกของเพชรบุรีในปัจจุบัน เนื่องจากการทำเมรุแต่ละงานมีความสวยงามและลงทุนลงแรงมาก โดยเฉพาะงานเมรุของเจ้าอาวาสหรือคหบดีในเพชรบุรี ซึ่งอาจใช้เวลาการทำเมรุเป็นปีหรือมากกว่านั้น เพราะเป็นการรวมช่างฝีมือหลายแขนงกล่าวได้ว่าในสมัยโบราณการทำเมรุแต่ละหลังนับเป็นงานที่ค่อนข้างยุ่งยาก ต้องใช้เวลาและแรงงานมาก ต้องไปเสาะหาไม้ที่มีน้ำหนักเบา เช่น ไม้กระด้าง ไม้ตะเคียน ไม้ไผ่ เมื่อได้มาแล้วต้องนำมาแปรรูปอีก แต่ปัจจุบันมีกระดานแผ่นเรียบ โครงหลังคาส่วนที่เป็นล่องถุนใช้ผ้าขาวหรือถุงปูนซีเมนต์เป็นจำนวนมาก นำมาลงแป้นปิดทับหลายชั้นให้หนาแล้วจึงลงสีเขียนลายต่างๆ ภาพและลายต้องฉลุลงในกระดาษอังกฤษ แต่ปัจจุบันสามารถพิมพ์ลายลงบนไม้ จึงสะดวกรวดเร็ว เมรุแต่ละหลังนำไปประกอบใช้ใหม่ได้หลายครั้ง เมรุที่ทำครั้งหนึ่งแล้วนำไปใช้ต่อได้อีกเรียกว่า “เมรุลอย” (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ. 2544: 98)

ความเปลี่ยนแปลงในการเผาศพของเพชรบุรีที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างเมรุเผาศพที่ลดความนิยมลง สันนิษฐานว่าเกิดจากการสร้างเมรุเผาศพแบบถาวร ทำให้การสร้างเมรุชั่วคราวตามแบบโบราณของเพชรบุรีลดน้อยลง ดังที่สมพนธ์ สุขวงศ์ (2513: 48) กล่าวว่า เหตุประการหนึ่งที่เรามีโอกาสได้ชมเมรุสวยๆ น้อยลงก็คือสมัยนี้ตามวัดต่างๆ มักสร้างฌาปนสถาน

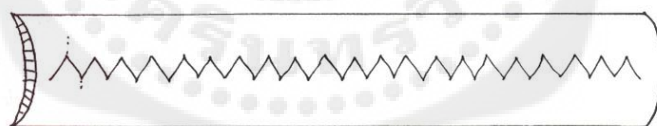
สำเร็จรูปกันมาก ดังนั้นเจ้าภาพจึงถือความสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่ายโดยจัดงานในฌาปนสถาน เหล่านั้นเสียเป็นส่วนมาก คงเหลือแต่เจ้าภาพที่ฐานะดีหรือเป็นงานฌาปนกิจระดับผู้ใหญ่ เช่นเจ้าอาวาส ต่างๆ ที่มีลูกศิษย์ลูกหามาก แล้วร่วมมือกันขึ้นเป็นเจ้าภาพ เหตุผลข้างต้นส่งผลให้ช่างเมรุแขนง ต่างๆ รวมทั้งช่างแทงหยวกมีโอกาสดำรงผลงานน้อยลง ทำให้จำนวนช่างลดลงเรื่อยๆ จนในปัจจุบัน เหลือช่างที่มีความรู้ความสามารถอยู่จำนวนน้อย

1.3 รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

ลายที่ใช้ในการแทงหยวก นิยมใช้ลายไทยมาแต่โบราณ ลายที่ใช้เป็นลายมาตรฐานที่ใช้ สำหรับแทงหยวก ในปัจจุบันก็ยังใช้ลายลักษณะลายไทยแบบดั้งเดิมอยู่ อาจจะมีการประยุกต์ลาย ขึ้นใหม่บ้าง แต่ก็ยังคงยึดหลักของลายไทยลายต่างๆ ที่ในการแทงหยวก มีดังต่อไปนี้

1.3.1 ลายพันทึ่หนึ่ง ลายพันทึ่หนึ่งมีหนึ่งยอด เป็นลายแทงหยวกที่ใช้กันในทุกท้องถิ่น ขนาดของพันทึ่ มีทั้งพันทึ่เล็กและพันทึ่ใหญ่ ลายพันทึ่หนึ่งขนาดเล็กนิยมเรียกว่า ลายพันทึ่ปลา ลายพันทึ่หนึ่ง เป็นลายที่นำไปประกอบส่วนในสุดของส่วนฐานหรือส่วนเสา สำหรับส่วนฐานนั้นลายพันทึ่หนึ่งคั่นอยู่ ระหว่างลายหน้ากระดานกับลายพันทึ่สามและพันทึ่ห้า สำหรับส่วนเสานั้น ลายพันทึ่หนึ่งจะอยู่ระหว่าง ลายน่องสิงห์กับลายเสา

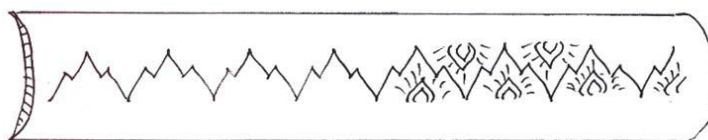
ลายพันทึ่หนึ่ง เป็นลวดลายเบื้องต้นที่ผู้เริ่มฝึกหัดใหม่จะต้องฝึกฝนให้มีความ ชำนาญ การฝึกหัดแทงลายพันทึ่หนึ่งที่ถูกต้องนั้น ขนาดของพันทึ่จะต้องมีขนาดเท่ากันทุกซี่ จะต้อง แท่งให้เป็นเส้นตรงเดียวกัน ไม่คดโค้ง หลักสำคัญอีกประการหนึ่งในการฉลุลายพันทึ่หนึ่ง คือจะต้องฉลุให้ ทั้งสองด้านเท่ากัน

ภาพประกอบ 1 ลายพันทึ่หนึ่ง

ที่มา: วิสัณฐ์ โพธิ์สุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพันทึ่. หน้า 60.

1.3.2 ลายพื้สาม ลายพื้สามมีสามยอด เป็นลายอีกแบบหนึ่งที่กันอยู่ทั่วไปในทุกท้องถิ่น ขนาดของลายพื้สามโดยทั่วไป คือ กว้างประมาณ 8 เซนติเมตร สูงประมาณ 7 เซนติเมตร ลายพื้สามนี้ใช้สำหรับประกอบที่ส่วนฐานชั้นล่างและฐานชั้นบนของเมรุ

ภาพประกอบ 2 ลายพื้สาม ลายพื้สามแฉลย

ที่มา: วิสันธรณี โพธิสุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 60.

1.3.3 ลายพื้ห้า ลายพื้ห้ามีห้ายอด เป็นลวดลายที่ใช้ประกอบในส่วนฐาน เช่นเดียวกับลายพื้สาม ลายพื้ห้ามีขนาดใหญ่กว่าพื้สามเล็กน้อย คือ ส่วนกว้างประมาณ 9 เซนติเมตร สูงประมาณ 8 เซนติเมตร

การวางลายพื้ห้า ที่ยากกว่าลายพื้สาม คือ ต้องวางหยักถึง 5 หยัก ทำให้หยักด้านขวาและด้านซ้ายมีขนาดไม่เท่ากัน และโดยเหตุที่ลายพื้ห้ามีขนาดใหญ่ ในการเรียงจำเป็น ต้องสอดไส้ ทำให้ได้ลวดลายที่สวยงามยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 3 ลายพื้ห้าที่แรธรรมดา

ที่มา: วิสันธรณี โพธิสุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 60.

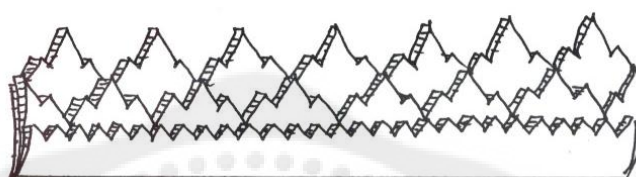
ภาพประกอบ 4 ลายพื้ห้าที่สอดไส้

ที่มา: วิสันธรณี โพธิสุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 60.

การนำหยวกที่แทงเป็นลายต่างๆ ซึ่งได้แก่ ลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม และลายฟันห้า มาประกอบกันนั้น ก่อให้เกิดเส้นลายที่มีความสูงต่ำลดหลั่นกัน เกิดความวิจิตรตระการตา นอกจากนั้นจากสีสันทึบที่ระบายไว้แตกต่างกัน จะทำให้ได้ส่วนประกอบที่สวยงามอย่างยิ่ง

1.3.4 การประกอบลาย ส่วนใหญ่จะกระทำใน 3 ลักษณะ ได้แก่

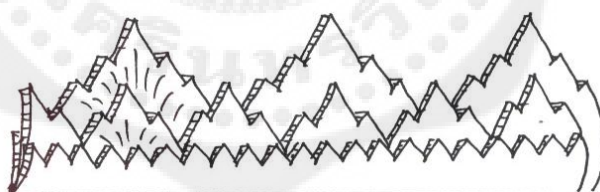
1.3.4.1 ลายฟันสามกับลายฟันสาม การนำลายฟันสามมาประกอบกับลายฟันสามนี้ โดยทั่วไปมักจะซ้อนให้ตัวฟันตัวบนและตัวล่างเหลื่อมกัน สำหรับลายชนิดนี้ไม่มีการแรสอไล่ เนื่องจากตัวฟันมีขนาดไม่กว้าง เพียงแต่มีการแรเป็นเส้นธรรมดาเท่านั้น

ภาพประกอบ 5 การประกอบลายฟันสามกับลายฟันสาม

ที่มา: วิสัณฐี โพธิ์สุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 60.

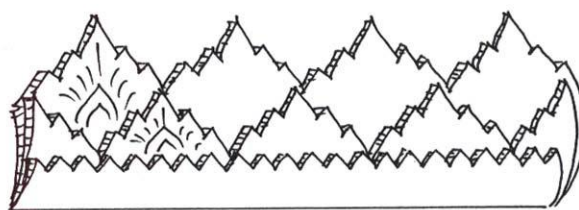
1.3.4.2 ลายฟันสามกับลายฟันห้า การนำลายฟันสามกับลายฟันห้ามาประกอบกันนี้ โดยเหตุที่ขนาดของฟันสามและฟันห้ามีขนาดต่างกัน ดังนั้นเมื่อนำลายทั้งสองชนิดนี้มาประกอบเข้าด้วยกันแล้วจะได้ลายที่เหลื่อมกัน ฟันหนึ่งซ้อนกับฟันหนึ่ง ทำให้ได้สัดส่วนที่ลดหลั่นกันสวยงามยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 6 การประกอบลายฟันสามกับลายฟันห้า

ที่มา: วิสัณฐี โพธิ์สุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 60.

1.3.4.3 ลายฟันห้ากับลายฟันห้า โดยเหตุที่ลายฟันห้ามีขนาดของฟันค่อนข้างใหญ่ ดังนั้นจึงต้องมีการแรสอไล่เพื่อความสวยงาม ในการประกอบลายฟันห้ากับลายฟันห้า ซึ่งมีขนาดเท่ากัน ต้องประกอบให้ฟันเหลื่อมกัน ซึ่งจะทำให้มองเห็นไล่ของฟันด้านบนด้วย

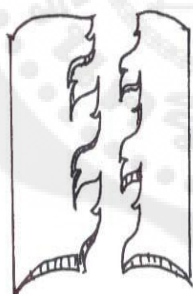

ภาพประกอบ 7 การประกอบลายฟันห้กับลายฟันห้

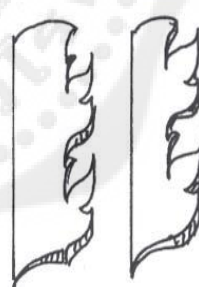
ที่มา: วิสันธิ โปธิสุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 60.

การแทงลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม และลายฟันห้ เมื่อแทงและแยกออกจากกันแล้ว สามารถนำลายไปใช้ได้ทั้ง 2 ข้าง

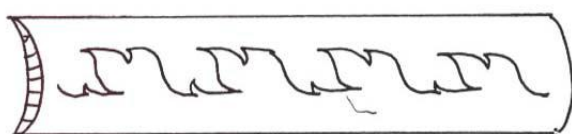
1.3.5 ลายน่องสิงห์หรือแข้งสิงห์ ลายน่องสิงห์เป็นลายที่ใช้กับส่วนที่เป็นเสา ลายชนิดนี้ใช้กันในทุกท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน การแทงลายน่องสิงห์นั้น ความยากอยู่ที่ต้องให้ทั้งสองด้านเท่ากัน กล่าวคือ เมื่อฉลุเพียงครั้งเดียว จะได้ผลงานถึงสองชิ้น เมื่อฉลุเสร็จแล้ว ต้องมีการแรและย้อมสีเพื่อความสวยงามเท่านั้น ลายน่องสิงห์ สามารถแยกออกจากกัน นำมาใช้ได้ทั้ง 2 ด้าน เหมือนลายฟันหนึ่ง ลายฟันสาม และลายฟันห้ แต่ลายน่องสิงห์เป็นลายตั้งประกอบเป็นเสาด้านซ้ายและด้านขวา ในหยาวก 1 อันแทงเป็นด้านขวา เมื่อแยกด้านขวาออกจากกันก็จะได้ด้านขวาเหมือนกันทั้ง 2 ชิ้น ต้องแทงด้านซ้ายอีกครั้งหนึ่ง

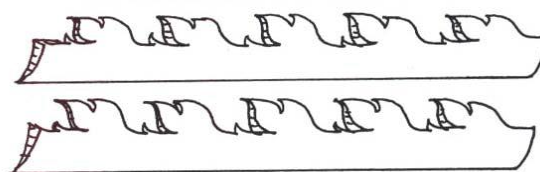
แยกลายน่องสิงห์

กลับลายเป็นด้านเดียวกัน

ลายน่องสิงห์ทั้งสองด้านที่ไม่แยกจากกัน

ลายน่องสิงห์ที่แยกจากกันแล้ว

ภาพประกอบ 8 ลายน่องสิงห์

ที่มา: วิสันธิ โปธิสุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 60.

1.3.6 ลายหน้ากระดาน ลายหน้ากระดานเป็นลายที่ใช้เป็นส่วนประกอบของแผ่นส่วนบน ส่วนกลางและส่วนฐาน ลายหน้ากระดานที่ใช้กันอยู่ทั่วไป เช่น ลายรักร้อยประเภทต่างๆ ลายลูกฟักก้ามปู ลายเครือเถา เป็นต้น

ภาพประกอบ 9 ลายหน้ากระดาน

ที่มา: วิสัณฐี โพธิสุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 61.

1.3.7 ลายเสา ลายเสาเป็นลายที่มีความสำคัญ เนื่องจากการแทงลายกระทำไดยาก เช่นเดียวกับลายหน้ากระดานส่วนฐาน สำหรับลายเสานี้มีการออกแบบลวดลายแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งมีการแสดงฝีมือกันเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับลายหน้ากระดานในส่วนฐานเช่นกัน ลายเสาที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป เช่น ลายมะลิเลื้อยประเภทต่างๆ ลายเสารูปนก ลายเสารูปสัตว์ เป็นต้น

ลายเสารูปนก

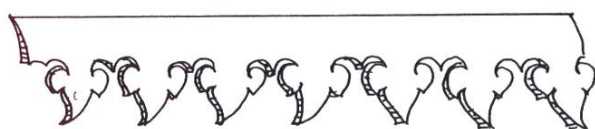
ลายเสารูปสัตว์

ภาพประกอบ 10 ลายเสา

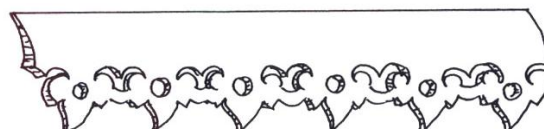
ที่มา: วิสัณฐี โพธิสุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 61.

ในการแทงส่วนที่เป็นฐานและส่วนที่เป็นเสา ช่างแทงหยวกมักจะออกแบบลวดลายให้มีความวิจิตรพิสดารแตกต่างจากผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกวดประชันฝีมือกันเป็นพิเศษ ลวดลายที่ช่างแทงหยวกนำมาประดิษฐ์ได้แก่ ลายเครือเถาต่างๆ ลายดอกไม้ต่างๆ ลายสัตว์ต่างๆ คือนำภาพสัตว์มาประกอบเป็นลวดลาย เช่น สัตว์หิมพานต์ มังกร ปลา นก ผีเสื้อ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีลายตลกต่างๆ ลายตัวอักษร ลายสัตว์ที่เป็นปีเกิด และลายที่เป็นสัญลักษณ์ของผู้ขายขนม ลายเหล่านี้จะมีความสวยงามวิจิตรพิสดารเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับฝีมือของช่างแทงหยวกแต่ละคน

1.3.8 ลายกระจัง เป็นลายที่ใช้ประกอบกับลายพื้นสามและลายพื้นหนึ่ง ไม่นิยมใช้กับส่วนที่เป็นฐาน เนื่องจากลายกระจังรวมเป็นลายแบบบัวคว่ำ นิยมใช้กับส่วนบนและส่วนกลางเท่านั้น มีหลายชนิด เช่น กระจังรวม กระจังใบเทศ เป็นต้น

ลายกระจังรวม

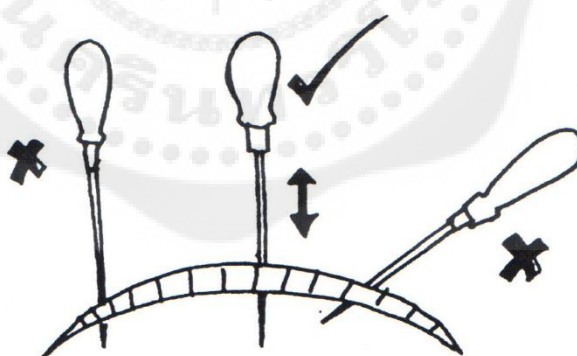
ลายกระจังรวมหรือเฟื่อง

ภาพประกอบ 11 ลายกระจัง

ที่มา: วิสัณฐี โพธิ์สุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 61.

1.3.9 วิธีการแทงหยวก การแทงหยวกเป็นงานที่ต้องอาศัยความชำนาญ มิฉะนั้นจะเกิดความเสียหายได้ง่าย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า หยวกเป็นวัสดุที่อ่อน ชำรุดเสียหายได้ง่าย ส่วนมิดที่ใช้ในการแทงหยวกเป็นเครื่องมือที่มีความคม ดังนั้น หากผู้แทงไม่มีความชำนาญ จะทำให้ลวดลายขาดออกจากกัน

กรรมวิธีการแทงหยวกนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงอย่างหนึ่งคือ การจับมิด วิธีการจับลงมิดต้องให้มิดตั้งฉากกับหน้าตัดของหยวก จะทำให้รอบตัดตั้งฉากสวยงาม

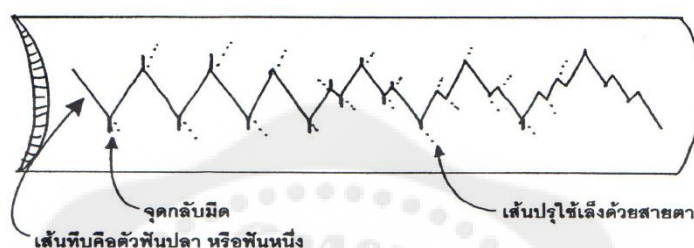
ภาพประกอบ 12 รูปหน้าตัดของหยวกและการลงมิด

ที่มา: วิสัณฐี โพธิ์สุนทร, บรรณาธิการ. (2553). งานช่างพื้นถิ่น. หน้า 59.

กรรมวิธีในการแทงหยวกนั้น เมื่อเตรียมหยวกได้เรียบร้อยแล้วลงมือฉลุ ดังนี้

1.3.9.1 การฉลุลายพื้นหนึ่ง การฉลุลายพื้นหนึ่งเป็นการฉลุชั้นต้นที่นำไปสู่การฉลุสลักชั้นที่ยากต่อไป ผู้แทงต้องกำด้ามมีดในอุ้งมือ ปักคมมีดลงบนหยวกให้ใบมีดตั้งฉากกับหยวก การจับมีดที่ไม่ได้ฉากจะทำให้รอยตัดฉลุได้ผลงานที่ไม่สวยงาม

การแทงหยวกลายพื้นหนึ่ง เริ่มจากการลงมีดแทงลงมาที่ยอดลายแล้วบิดมีดแทงขึ้นกลับไป – มา ได้ เนื่องจากใบมีดมี 2 คม จึงทำให้การแทงเป็นไปด้วยความรวดเร็วและสะดวก

ภาพประกอบ 13 การฉลุลายพื้นหนึ่ง

ที่มา: ป. มหพันธ์. (2540). ศิลปะการฉลุสลักหยวก. หน้า 81.

1.3.9.2 การฉลุลายพื้นสามและลายพื้นห้า การฉลุลายดังกล่าว วิธีจับเครื่องมือวิธีการแทงกระทำเช่นเดียวกับการแทงลายพื้นหนึ่ง ต่างกันที่ลายพื้นสามและลายพื้นห้ามีขนาดใหญ่ การฉลุจึงต้องคอยระมัดระวังให้ลายทั้งสองซีกเท่ากัน ให้รอยบากหรือรอยหยักของทั้งสองซีกเท่ากัน เพราะเมื่อแทงเสร็จนำมาแยกออกจากกันแล้ว จะได้ผลงานที่มีความสมบูรณ์

1.3.9.3 การแทงลายหน้ากระดานและลายเสา ลายหน้ากระดานและลายเสาเป็นลายที่แทงยากที่สุด ผู้แทงจะต้องเป็นผู้ที่มีความแม่นยำในตัวลายที่จะใช้แทง จะต้องมีความชำนาญในการแทง ช่างส่วนใหญ่จะไม่ใช้วิธีร่างลวดลายลงบนหยวกก่อน ช่างจึงต้องจดจำลวดลายที่จะแทงได้อย่างตั้งใจ ในการแทงลายหน้ากระดานและลายเสา ผู้แทงไม่ต้องคำนึงถึงความเท่ากันของหยวกทั้งสองชั้นเช่นเดียวกับลายพื้นปลา แต่ในการแทงลายหน้ากระดานและลายเสาจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ มิฉะนั้นตัวลายอาจจะขาดได้ง่าย

วิธีจับเครื่องมือ วิธีแทงกระทำเช่นเดียวกับการแทงลายพื้นสามและลายพื้นห้า แตกต่างกันตรงการแทงลายหน้ากระดานและลายเสา จะต้องแทงให้ลายอยู่ในกรอบเพื่อแกะเอาไสลายออก ทำให้ตัวลายมีความเด่นชัดยิ่งขึ้น ในการจับมีดฉลุ จะต้องให้ใบมีดตั้งฉากกับหยวก เพื่อไม่ให้รอยตัดจะเฉียง ทำให้ไม่สามารถแกะไสออกได้

1.3.9.4 การแร คือ การสอดไส้หรือตัดเส้นตัวลาย ทั้งนี้เพื่อให้ตัวลายมีความชัดเด่นยิ่งขึ้น การที่ต้องมีการแรก็เพราะเหตุว่า ในการแทงหยวกนั้นกระทำได้แต่โครงร่างหยาบๆ

ของตัวลายเท่านั้น ส่วนรายละเอียดนั้นแทงลงไปทีเดียวไม่ได้ เพราะจะทำให้ตัวลายขาดออกจากกัน การลงรายละเอียดของตัวลายจึงต้องกระทำโดยการแร

วิธีการแร คือ การใช้ปลายมีดกรีดลงบนผิวของหยวกเบาๆ พอเป็นรอย ในการกรีดจะต้องใช้นิ้วประคองใบมีดเลื่อนไปในทิศทางที่ต้องการ แล้วทาด้วยสีให้สีซึมเข้ารอยแรลาย เช็ดสีออกด้วยผ้าชุบน้ำจะเห็นลายสีที่ชัดเจน

ภาพประกอบ 14 เส้นประแสดงแรเส้นภาพในลาย

ที่มา: ป. มหาจันทร์. (2540). ศิลปะการฉลุสลักหยวก. หน้า 57.

1.4 วัสดุและเครื่องมือที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก

วัสดุที่ใช้ในการแทงหยวก ได้แก่ วัสดุที่ใช้โดยตรง คือ หยวกกล้วยและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการแทงหยวกและประกอบลายมีหลายชนิด ดังนี้

1.4.1 หยวก หยวกกล้วยที่ใช้แทงเป็นหยวกจากกล้วยตานีที่ยังไม่ตกเครือ เพราะต้นกล้วยที่ตกเครือ หยวกจะเปราะและหักง่าย หยวกกล้วยตานีมีรังผึ้งละเอียด อมน้ำได้มาก จะทำให้หยวกไม่เหี่ยวเร็ว เวลาตัดจะไม่มีโยกล้วย ในการเตรียมหยวกควรได้จากต้นกล้วยที่ตัดมาใหม่ๆ จะได้หยวกที่สด แต่ถ้าหากจำเป็นต้องตัดกล้วยล่วงหน้าหลายวัน ควรนำต้นกล้วยแช่น้ำไว้เพื่อความชุ่มชื้น ลักษณะพิเศษของกล้วยตานีอีกประการหนึ่งคือ เนื้อผิวหยวกมีสีขาวนวลสวย (กาบใน) ประโยชน์ของต้นกล้วยมี 2 แบบ เรียกว่าต้นเบญจนาม (ต้น 5 ชื่อ) ต้นมันเรียกต้นกล้วย กาบเรียกหยวก ใบเรียกใบตอง ดอกเรียกปลี กล้วยเรียกเครือ วิธีใช้ต้นกล้วยแบ่งเป็น 2 ตอน ครึ่งบนของลำต้นใช้สำหรับงานมงคล เช่น ใบทำบายศรี ใช้ปักพุ่มเงินเวลาทำบุญทอดกฐิน หรือแม้แต่ผลกล้วยใช้ทำแกงบวชชี ส่วนครึ่งล่างของต้นคือกาบกล้วย (หยวก) ชาวบ้านมักจะใช้ทำเป็นอาหารของสุกร จนกลายเป็นที่มาทำเป็นเชิงตะกอนเผาศพ ฉะนั้นการแทงหยวกกล้วยตานีนี้ในสมัยก่อนจะใช้เฉพาะงานอัมงคลเท่านั้น

1.4.2 ผักผลไม้ ใช้สำหรับแกะสลักเครื่องสดเพื่อประดับตกแต่งเชิงตะกอน ในการแทงหยวกมีหลายชนิดที่ใช้แกะสลัก คือ พักทอง มะละกอ มันแกว ฝรั่ง มันเทศ ฯลฯ

1.4.3 สี สีที่ใช้สำหรับย้อม ใช้สีเยอรมันซึ่งเป็นสีผง เมื่อจะใช้ต้องนำมาละลายกับน้ำร้อน แล้วปล่อยให้เย็นก่อนนำไปใช้ สีที่นิยมใช้ย้อม ได้แก่ สีแดง สีนํ้าเงิน และสีเขียว เครื่องใช้

ในการย้อมสี ได้แก่ แปรงหรือกากกล้วยที่ตัดที่ตัดให้ขนาดเท่าๆ กับแปรง แล้วทุบปลายให้เป็นฝอยแล้วทา ถ้าจำนวนหยวกมีมากอาจจะใช้วิธีพ่นสีหรือย้อม โดยนำหยวกแช่น้ำสีได้เช่นกัน

1.4.4 กระดาษสี กระดาษสีที่ใช้ในการแทงหยวก ได้แก่ กระดาษอังกฤษ เป็นกระดาษสีหน้าเดียว ด้านหนึ่งเป็นสีต่างๆ และอีกด้านหนึ่งเป็นสีขาว หน้าสีเป็นมันวาวคล้ายกระดาษตะกั่ว คุณสมบัติของกระดาษอังกฤษที่สำคัญคือ ถูกน้ำแล้วกระดาษไม่ยับย่น สีไม่ลอก เนื่องจากเมื่อแทงหยวกเสร็จแล้วต้องพ่นน้ำอยู่เสมอ

1.4.5 มีด มีดแทงหยวกเป็นมีดปลายแหลม เล็กเรียว มีความคมทั้งสองด้าน ทำด้วยลานนาฬิกาหรือใบเลื่อยโลหะนำมาเจียรและลับให้คม ขนาดกว้างประมาณ 5 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 10–15 เซนติเมตร ความยาวและความกว้างของมีดแตกต่างกันไปในการใช้ของช่างแต่ละคนตามความถนัด โดยส่วนมากแล้วช่างแทงหยวกจะทำมีดประจำตัวเอง ซึ่งแบ่งตามลักษณะการใช้งาน ได้แก่

1.4.5.1 มีดแรลาย เป็นมีดที่มีขนาดสั้นปลายแหลม มีคมทั้งสองด้าน ขนาดความยาวของใบมีดประมาณ 3–4 เซนติเมตร

1.4.5.2 มีดแกะเครื่องสด เป็นมีดสำหรับแกะสลักผักผลไม้ให้เป็นรูปต่างๆ เพื่อใช้ประกอบเชิงตะกอน มีความคมทั้ง 2 ด้าน ขนาดสั้นกว่ามีดแทงหยวก แต่มีความแข็งแรง เครื่องมือแกะเครื่องสดที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งคือสิ่วรูปตัววี ทำด้วยโลหะ ใช้สำหรับเจาะร่องผักผลไม้ให้เป็นลวดลายต่างๆ นอกจากนี้แล้วยังมีมีดบางสำหรับตัดหยวก และเลื่อยใช้ตัดต้นกล้วยด้วย

1.4.6 ดอก ดอกใช้รัดตั้งหยวกที่แทงแล้วแต่ละชั้นรัดประกอบให้เป็นส่วนเดียวกัน คือ ส่วนฐาน ส่วนเสา ส่วนบน ดอกที่นิยมใช้ทำจากไม้ไผ่ กว้างประมาณ 1–1.5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 60 เซนติเมตร ปลายสองข้างเรียวแหลมและมีความคม เพื่อจะได้เจาะเข้าในเนื้อหยวกได้ง่าย

2. การส่งเสริมอาชีพ

การประกอบอาชีพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะอาชีพไม่ใช่จะสนองตอบความต้องการของมนุษย์เพียงด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังสนองความต้องการด้านอื่น เช่น ด้านสังคม และจิตใจ เป็นต้น การเลือกอาชีพจึงมีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคล หากเราเลือกอาชีพได้เหมาะสม เราก็มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ มีความเจริญก้าวหน้าเป็นอันมาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราเลือกอาชีพได้ไม่เหมาะสม โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพก็มีอยู่ไม่มากนัก

2.1 แนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมอาชีพ

สำนักมาตรฐานการบริหารงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (2550: 1-6) กล่าวว่า การส่งเสริมอาชีพหมายถึง การดำเนินการที่มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต อันได้แก่ การเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการแก้ไขปัญหาด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการอาชีพ

เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ และได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดการส่งเสริมอาชีพไว้ว่า การส่งเสริมอาชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ยึดหลักทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยมีเงื่อนไขอยู่บนพื้นฐานของความรอบรู้ ความเข้าใจในความแตกต่างกันโดยธรรมชาติทั้งระดับพื้นที่ ระดับชุมชน ระดับครัวเรือน และระดับบุคคล ดังนั้นการส่งเสริมอาชีพต้องนึกถึงทุนทางเศรษฐกิจ และสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งควรทำการสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อจัดระดับความสำคัญของการส่งเสริมอาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

2.1.1 การศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่นโดยคำนึงปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งเสริมและเอื้อต่อการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ เช่น ทุนทางเศรษฐกิจและสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบสาธารณูปโภค แหล่งทุนในท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้าน เป็นต้น

2.1.2 การจัดแบ่งกลุ่มอาชีพ อาจแบ่งตามประเภทของการส่งเสริมสนับสนุน คือ กลุ่มอาชีพที่ต้องให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ กลุ่มอาชีพพึ่งตนเองได้แต่ยังไม่แข็งแรง และกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง

2.1.2.1 กลุ่มอาชีพที่ต้องให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ คือ กลุ่มอาชีพที่ขาดปัจจัยการผลิตเช่น ที่ดินทำกิน ทุนดำเนินงาน ส่งเสริมความรู้ ทักษะอาชีพ ประสานงาน และการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และก้าวเข้าสู่คุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น

2.1.2.2 กลุ่มพึ่งตนเองได้แต่ยังไม่แข็งแรง ควรให้การสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ เช่น การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและการพัฒนาการผลิต ปริมาณการผลิต คุณภาพการผลิต การให้ความรู้ทักษะอาชีพ การบัญชี การตลาด ด้วยวิธีการฝึกอบรม

2.1.2.3 กลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง การส่งเสริมอาชีพในกลุ่มนี้ควรเป็นการส่งเสริมคุณภาพที่มีมาตรฐานสูงขึ้นตามลำดับ เช่น การส่งเสริมคุณภาพผลิตภัณฑ์สู่ระดับที่สูงขึ้น มีมาตรฐานการรับรองจากหน่วยงานของรัฐทั้งในและต่างประเทศ การบริหารจัดการตลาด การบริหารระบบขนส่ง

2.1.3 การรวบรวมและจัดทำทะเบียนกลุ่มอาชีพ โดยแยกประเภทของอาชีพตามระดับของการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน และประเภทของกลุ่มอาชีพ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมอาชีพ จัดทำแผนการส่งเสริมอาชีพ และข้อมูลที่จำเป็นในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกัน

2.1.4 การจัดระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมชุมชนแห่งเรียนรู้ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลท้องถิ่น เป็นสังคมของการเรียนรู้และ

การศึกษาและเป็นการส่งเสริมข้อมูลให้กับประชาชนในการกำหนดทิศทาง การตัดสินใจ การวางแผนพัฒนา ในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม ระดับชุมชน

2.1.5 การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมอาชีพเพื่อกำหนดกรอบทิศทางการส่งเสริมอาชีพอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1.6 ส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสามารถ ประสบการณ์ การแก้ปัญหาด้านอาชีพ

2.1.7 การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพ สร้างและพัฒนาผลผลิตให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

2.1.8 การส่งเสริมและการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ทัศนคติ ต่อการประกอบอาชีพ และต่อการดำเนินชีวิตให้กับประชาชนในทุกระดับ อันเป็นภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนโดยเฉพาะการสร้างลักษณะนิสัยการจดบันทึก การสังเกต การพัฒนาเรียนรู้ ความขยัน การประหยัดและออม ให้มีระดับปัจเจกบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน เช่น รายได้ ค่าใช้จ่าย การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

2.1.9 การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ และการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ แก่กัน เป็นการสร้างความร่วมมือ

2.1.10 การติดตามประเมินผล การส่งเสริมอาชีพเพื่อวัดความสำเร็จของการดำเนินงาน เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การมีอาชีพ เป็นต้น

ภาสกร เรืองวานิช (2555: 185) กล่าวว่า การส่งเสริมอาชีพจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เพื่อดำเนินการจัดทำระบบฐานข้อมูลทางการเกษตร กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น ในระยะแรก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่เดิมที่มีความรู้ ความสามารถ และเข้าใจประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลดำเนินงาน โดยจะต้องคำนึงถึง

1. มีความรู้ ความสามารถและเข้าใจงานด้านเกษตรกรรม ทัศนคติ การบริหารจัดการ สารสนเทศ การบริหารจัดการด้านชุมชนสัมพันธ์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. ความสามารถในการประสานงานเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำปรึกษา ช่วยเหลือเกษตรกร ประชาชน แบบครบวงจร (One Stop Service)

3. มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้คำปรึกษานับสนับสนุนการสร้างเครือข่าย ด้านการส่งเสริมอาชีพชุมชนระหว่างชุมชนระหว่างพื้นที่อำเภอ ระหว่างพื้นที่จังหวัด แนะนำด้านการตลาด การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเชิงธุรกิจ

4. มีความตั้งใจ มุ่งมั่น ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละเพื่อให้งานพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในชุมชนพ้นจากความยากจน การเป็นหนี้ ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและพอเพียง

5. มีใจรักในชนบท มีทัศนคติที่ดี มีใจช่วยเหลือ เพื่อชนบทอย่างแท้จริง

การจัดโครงการบริหารงานด้านการส่งเสริมอาชีพมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. งานด้านบุคลากรระบบฐานข้อมูล/การสำรวจ/การจัดระเบียบข้อมูลสารสนเทศ/งานกลุ่มอาชีพในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด
2. งานด้านพัฒนาส่งเสริมอาชีพ/การบริการวิชาการ/การฝึกอบรม/งานเครือข่ายกลุ่มอาชีพ/งานส่งเสริมและแนวทางการอาชีพ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
3. งานด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่

สรุปการส่งเสริมอาชีพ คือ การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพ สร้างและพัฒนาผลผลิตให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค และการแก้ไขปัญหาด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการอาชีพเพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ การส่งเสริมอาชีพต้องคำนึงถึงทุนทางเศรษฐกิจ สังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งทำการสำรวจข้อมูลเพื่อจัดระดับความสำคัญของการส่งเสริมอาชีพ โดยต้องเอื้อต่อการประกอบอาชีพของประชาชน และต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

2.2 การส่งเสริมอาชีพสู่ความมั่นคง

เส้นทางชีวิตของอาชีพเริ่มต้นจากการเรียนรู้เข้าสู่อาชีพ และให้อาชีพขับเคลื่อนไปสู่การขยายอาชีพ ทำให้เกิดประสบการณ์ เรียนรู้แก้ปัญหาต่อสู้กับการแข่งขันมากมาย จนถึงจุดที่ผู้ประกอบการต้องการ มากกว่านั้น คือความมั่นคง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดระบบส่งเสริมอาชีพเข้าสู่ความมั่นคง

การส่งเสริมอาชีพเข้าสู่ความมั่นคงของผู้ประสบความสำเร็จมีอยู่มาก โดยความมั่นคงของอาชีพขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1. การลดความเสี่ยงในผลผลิต 2. ความมุ่งมั่นพัฒนาอาชีพ และ 3. การยึดหลักคุณธรรม องค์ประกอบรวมทั้ง 3 องค์ประกอบเป็นตัวส่งผลต่อความมั่นคงยั่งยืนในอาชีพที่ต้องนำมาบูรณาการให้เป็นองค์รวมเดียวกัน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 47-53)

การลดความเสี่ยงผลผลิต การประกอบอาชีพในกิจกรรมแบบเดียวกันจะเสี่ยงต่อโอกาสผลผลิตไม่ได้ตรงเป้าหมาย ราคาตกต่ำ ดังนั้นการลดความเสี่ยงจะต้องมีปัจจัยร่วมที่มาทำให้อัตราการเสี่ยงของผลผลิตลดลง ดังนี้

1. การสร้างความหลากหลาย เป็นการสร้างกิจกรรมอาชีพให้ได้ผลผลิตที่หลากหลายรองรับการเสี่ยงด้วยการแข่งขัน และราคาของตลาด
2. การเพิ่มผลผลิต จะต้องควบคุมให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นมา
3. การหมุนเวียนเปลี่ยนรูป เป็นกิจกรรมที่ให้ผลผลิต และข้อเสียให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วยการหมุนเวียนเปลี่ยนรูป เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ตลาด
4. การจัดการรายได้จากการซื้อขายผลผลิต ผลิตภัณฑ์แปรรูป ใช้งบทุนอาชีพต่อไปใช้ดำรงชีวิต และเก็บออมเพิ่มทุนขยายธุรกิจ

ผู้ที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพ จะมุ่งมั่นจัดการปัจจัยทั้ง 4 ประการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยลำดับ

การส่งเสริมอาชีพ เป็นกระบวนการจัดการทั้งการผลิตและการตลาดให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งมีปัจจัยทั้ง 4 ด้าน และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอาชีพ โดยปัจจัยที่มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. คุณภาพผลผลิต เป็นเรื่องที่เราจะต้องจัดการให้คุณภาพตรงความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด เพื่อให้ลูกค้ามั่นใจได้ว่าจะได้รับสินค้า/บริการที่ดีเป็นไปตามคาดหวัง

2. ลดต้นทุนการผลิต เกี่ยวข้องกับการกำหนดราคาขายผลผลิต และต้องเป็นราคาที่ถูกลูกค้าสามารถซื้อสินค้าได้ โดยไม่กำหนดราคาต่ำจนกระทั่งทำให้รายได้ไม่พอเพียง ดังนั้น การลดต้นทุนจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่เราจะต้องศึกษาเรียนรู้หาวิธีลดต้นทุนที่ทำให้มีรายได้เพียงพอ ไม่ใช่ไปลดต้นทุนจากค่าแรง แต่เป็นการบริหารจัดการให้ลดความเสียหายในปัจจัยการผลิต และการจัดการให้ได้ผลผลิตสูง

3. การส่งมอบผลผลิตให้ลูกค้าต้องเป็นไปตามข้อตกลงทั้งเวลานัดหมายและจำนวนผลผลิต ตัวอย่าง เช่น อาชีพร้านตัดเย็บเสื้อผ้าชาย ส่วนใหญ่มักจะส่งมอบไม่ตรงเวลาทำให้เกิดความเสียหายกับลูกค้าที่มีกำหนดการจะใช้เสื้อผ้า ดังนั้นลูกค้าจึงหันไปใช้บริการเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีความสะดวกมองเห็นสินค้า และตัดสินใจเลือกซื้อได้ทันที ทำให้ปัจจุบันร้านเย็บเสื้อผ้าชายเกือบหายไปจากสังคมไทย

4. ความปลอดภัย ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคผลผลิต เช่น อาชีพเกษตรอินทรีย์ คนงานไม่มีโอกาสสัมผัสกับสารพิษ ทำให้การทำงานปลอดภัย ขณะเดียวกัน ผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์เป็นอาหารที่ปลอดภัย

การยึดหลักคุณธรรม เป็นพฤติกรรมภายในของผู้ประกอบอาชีพที่สำคัญ ส่งผลต่อความมั่นคงของอาชีพ คุณธรรมประกอบอาชีพคือ 1. ความขยัน 2. ความประหยัด 3. ความซื่อสัตย์ 4. ความอดทน คุณธรรมทั้ง 4 เป็นเรื่องที่ต้องปลูกฝังแต่เยาว์วัยจึงจะเกิดขึ้นได้ ความเชื่อนี้เป็นจริงแต่มนุษย์เราสามารถเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ มองคุณค่า ปรับเปลี่ยน และตกแต่งพฤติกรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสร้างความสำเร็จให้กับตนเองได้ ลักษณะคุณธรรมทั้ง 4 มีดังนี้

1. ความขยัน มีลักษณะพฤติกรรมของการงานอย่างตั้งใจ และผู้ประกอบอาชีพจะมองงานไปข้างหน้าด้วยความมุ่งมั่น และเพิ่มระดับความสำเร็จไปอย่างต่อเนื่อง ความมั่นคงก็จะเกิดขึ้น

2. ความประหยัด เป็นพฤติกรรมของการระมัดระวังการใช้จ่ายให้เหมาะสม และมีคุณค่าให้มีความเสียหายน้อยที่สุด พฤติกรรมเช่นนี้เป็นเรื่องของความรอบคอบในการทำงาน

3. ความซื่อสัตย์ เป็นลักษณะการไม่เอาเปรียบต่อลูกค้า มีทีมงานที่เข้มแข็ง ไม่หลอกลวงลูกค้า ผู้ร่วมทุนเป็นพฤติกรรมที่สร้างความภาคภูมิใจ มีความไว้วางใจต่อลูกค้า ทีมงานและหุ้นส่วน

หรือกระบวนการนั้นๆ (มปป.) นอกจากนั้นกิจกรรมยังหมายถึงการกระทำใดๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ก่อให้เกิดสัมพันธภาพ ก่อให้เกิดปฏิริยาโต้ตอบภายในกลุ่มสมาชิก และการกระทำนั้นๆ ทำให้สมาชิกได้รับประสบการณ์ในการเข้าร่วมการกระทำด้วย (เสาวนีย์ เสนาสุ. 2532: 3)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของกิจกรรมมี 4 ประการคือ 1. ความสนุกสนานเพลิดเพลิน 2. สัมพันธภาพ 3. ปฏิริยาโต้ตอบ 4. ประสบการณ์

3.1.3 ชุดกิจกรรม สุกิจ ศรีพรหม (2541: 68) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุดกิจกรรมเป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนตลอดเวลา ทำให้เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้สอดคล้องกับ อภิญา เคนบุผา (2546: 21) ที่กล่าวว่า ชุดกิจกรรม เป็นสื่อการสอนที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายชนิดและองค์ประกอบอื่นเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสามารถและสนใจ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำช่วยเหลือ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรม เนื้อหา อุปกรณ์ ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม เป็นเทคนิคการฝึกอบรมโดยเน้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ ทักษะ เจตคติ และเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนสร้างขึ้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรม เนื้อหา อุปกรณ์ ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาตนเองของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3.1.4 กิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรม สมชาติ กิจยรรยง (2539: 10-14) ได้อธิบายถึงกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรม ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมละลายพฤติกรรม มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างความรู้จักคุ้นเคยระหว่างผู้เข้ารับการอบรมซึ่งมาจากต่างฝ่ายต่างแผนก เกมจะช่วยอุ่นเครื่องและสร้างบรรยากาศแห่งการเปิดเผยตัวเองให้ผู้อื่นรู้จัก อันจะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็น และการทำกิจกรรมร่วมกันต่อไป ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างนันทนาการและกิจกรรมเข้าจังหวะไปด้วยกัน

2. กิจกรรมเพื่อประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นเกมที่เน้นสาระรวบยอดเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทศนคติ ความเข้าใจ และก่อให้เกิดทักษะใหม่ๆ อันจะนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการดำเนินชีวิต

3. กิจกรรมสันทนาการหรือนันทนาการ เป็นการเสริมบรรยากาศให้มีความสนุกสนาน รื่นเริง เพื่อให้คลายจากความตึงเครียด ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เข้ารับการอบรมมากยิ่งขึ้น ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในการรวมกลุ่มหรือพบปะสังสรรค์

4. กิจกรรมเข้าจังหวะ เป็นกิจกรรมที่ร่างกายและจิตใจมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อดนตรีและจังหวะที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงเพลง การเคาะไม้ เคาะเหล็ก ฉิ่ง ฉาบ กลอง เป็นต้น ขอบข่ายของกิจกรรมเข้าจังหวะมีหลายรูปแบบ คือ

การเคลื่อนไหวเบื้องต้น เช่น การเดิน วิ่ง กระโดด ความม้า ฯลฯ โดยเคลื่อนไหวเข้ากับจังหวะ

การเลียนแบบ เช่น เปิดเดิน ช่างเดิน รถไฟ หุ่นยนต์ เป็นต้น

การเล่นประกอบเพลง เช่น รีรีข้าวสาร โพงพาง งูกินหาง มอญซ่อนผ้า เป็นต้น

การเคลื่อนไหวตามบทเพลง คือ การเคลื่อนไหวให้เข้ากับจังหวะดนตรี หรือสอดคล้องกับเนื้อเพลงที่ร้อง

การเล่นแบบคิดสร้างสรรค์ คือ เป็นการแสดงบทสมมติ เช่น เป็นคนตัดต้นไม้ เป็นตำรวจ หรือแสดงอาการเสียใจ ดีใจ ฯลฯ

การละเล่นพื้นเมือง เช่น รำวง รำเซิ้ง ลิเก ลำตัด เพลงฉ่อย ฯลฯ

5. กิจกรรมทดสอบสมรรถภาพ เป็นการเล่นผาดโผนเป็นกิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านความแข็งแรง สมรรถภาพทางกาย ส่งเสริมความเจริญของกล้ามเนื้อหลักในการเคลื่อนไหวและความยืดหยุ่นของข้อต่อต่างๆ ของร่างกาย นอกจากนี้ยังเป็นการวัดประสิทธิภาพของร่างกาย ซึ่งประกอบด้วย

กิจกรรมทดสอบรายบุคคล เช่น ตีลูกตาล้มลุก ยืนย่อเข้าข้างเดียว ดันพื้น ปรบมือ

กิจกรรมทดสอบเป็นคู่เป็นกลุ่ม เช่น แผลดสยาม แก้อียอก คนลอย ฯลฯ

กิจกรรมผาดโผน เช่น กบกระโดด หนอนยัด สุนัขขากหัก ฯลฯ

6. ลักษณะเฉพาะของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมหรือเกมที่เน้นสาระรวบยอดในการทำงานหรือการบริหาร เป็นกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจเฉพาะตนจากแบบสอบถาม คำอธิบาย การเฉลยหรือข้อสรุปจากการเล่นเกม เป็นกิจกรรมที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดทักษะใหม่ๆ สามารถนำไปประยุกต์ในการทำงาน บริหารและดำรงชีวิต

7. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

ขั้นกิจกรรม เป็นการแจ้งกฎเกณฑ์ขั้นตอนหรือกติกาการเล่น

ขั้นวิเคราะห์ มีเกณฑ์การตัดสินหรือการเฉลยคำตอบที่แน่นอน พร้อมเหตุผลประกอบการปรับกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เข้าร่วมการสัมมนา (สมชาติ กิจยรรยง. 2539: 10-14)

8. กิจกรรมอาสาสมัคร เป็นกิจกรรมที่มีหลายประเภท ซึ่งสามารถใช้ฝึกอบรมสำหรับผู้ประกอบอาชีพการงาน และอาสาสมัครในสาขาต่างๆ เพื่อปลูกฝังสามัญสำนึกให้มีต่อสังคมส่วนรวมเช่น กิจกรรมชุมชน รัฐชุมชนและรัฐเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับต่างๆ กิจกรรมการประชุม หรือการแสดงผลงานหรือการแสดงสินค้า กิจกรรมช่วยเหลือสนับสนุนบำเพ็ญประโยชน์และสาธารณกุศล (ปลูกป่า อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณประโยชน์) กิจกรรมช่วยเหลือ

อุปนิสัยหรือภัยธรรมชาติ (เป็นกิจกรรมเร่งด่วนทั้งภายในประเทศและสากลทั่วไป) กิจกรรมค่าย อาสาสมัครขององค์กรสถาบันต่างๆ ฯลฯ

กิจกรรมอาสาสมัคร นับว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งผลถึงคุณค่าของบุคคลที่มีต่อสังคม ในทุกระดับ เพราะเป็นส่วนช่วยเหลือสนับสนุนให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น รู้จักเสียสละ รู้จักการ ให้เพื่อประโยชน์โดยรวมของสังคมซึ่งสุดท้ายก็จะส่งผลต่อบุคคลโดยตรงนั่นเอง กิจกรรมอาสาสมัคร เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มีค่านิยมที่ถูกต้อง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมอันดีแก่บุคคลอันเป็นสิ่งที่ดีและสำคัญยิ่งในการจรรโลงสังคมโลกให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น และมีความมั่นคงยั่งยืนต่อไป กิจกรรมอาสาสมัครสามารถดำเนินการได้ในทุกๆ ระดับของสังคม เริ่มตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน ระดับประเทศชาติ นานาชาติ จนเป็นสากลทั่วไป เช่น กลุ่มอาสาสมัคร อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาสาสมัครช่วยเหลือภัยพิบัติ อาสาสมัครหมู่บ้านชุมชน อาสาจราจร เป็นต้น (เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย. 2554: 326) โดยผู้ที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร จะต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อม ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจต่อกิจกรรมอาสาสมัครที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นผู้เสียสละ
2. เตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ (สุขภาพและสมรรถภาพที่ดี)
3. ความพร้อมในความสามารถเฉพาะที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ เช่น มีทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติ มีความรู้ด้านภาษา มีความสามารถในการเป็นผู้นำและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ตามได้
4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ร่วมมือทำงานกับผู้อื่นได้
5. เข้าใจธรรมชาติของบุคคล โดยเฉพาะหลักการสากลไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่ วิธีปฏิบัติตนโดยทั่วไป กฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติ เป็นต้น
6. มีความรอบคอบไม่ประมาท และต้องมีจิตสำนึกถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพ เป็นสำคัญ
7. มีความกระตือรือร้น ตื่นตัว เต็มใจ มีความเชื่อมั่นในการรับผิดชอบต่อการกิจ ที่ได้รับมอบหมาย (เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย. 2554: 328)

3.1.5 การฝึกอบรม คือกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะอย่างของบุคคล เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะหรือความชำนาญการ และ เจตคติ เพื่อการปฏิบัติงานในหน้าที่อันเหมาะสม จนสามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและเจตคติ เพื่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ เพื่อยกมาตรฐานการปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับสูงขึ้นและทำให้บุคลากรมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (สุภาพร พิศาลบุตร; ยงยุทธ เกษสาคร. 2549: 71)

การฝึกอบรม คือการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของคน ทั้งในเรื่องความรู้ทักษะ ทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความรับผิดชอบต่างๆ ที่บุคคลพึงมีแต่หน่วยงาน และสิ่งอื่นๆ ที่แวดล้อม

เกี่ยวข้องกับตัวผู้ปฏิบัติงานแม้ว่าการฝึกอบรมจะเป็นการให้การศึกษาหลังวัยเรียน ซึ่งกลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานแล้วหรือเป็นผู้ใหญ่ (จงกลณี ชุตินาเทรินทร์. 2544: 1)

การฝึกอบรม (Training) หมายถึง ความพยายามที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะและเจตคติอย่างมีการวางแผนและเป็นระบบ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากการได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมอยู่ที่การให้บุคลากรในหน่วยงานได้รับความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น และเพียงพอที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี (สมหวัง ศุภรัตน์. 2539: 7)

สรุปได้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจทักษะและเจตคติของปัจเจกบุคคล เพื่อเสริมความรู้หรือยกมาตรฐานสมรรถนะให้สูงขึ้น เป็นคุณต่อตนเองและหน่วยงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบในปัจจุบันสมัย ทนต่อเหตุการณ์ยิ่งขึ้น

3.2 ชุดฝึกอบรม

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2542: 91) กล่าวว่า ชุดฝึกอบรมเป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่ง เป็นการใช้สื่อการสอนตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปรวมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตามที่ต้องการ เป็นชุดของสื่อประสม (Multi Media) หมายถึง สื่อที่นำมาใช้ร่วมกันนี้จะช่วยเสริมประสบการณ์ตามลำดับขั้นที่จัดเอาไว้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการจะสื่อสารถ่ายทอด

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2551: 10) กล่าวว่า ชุดฝึกอบรม หมายถึงชุดของสื่อประสมที่ได้จากระบบการผลิตและการนำสื่อหลายอย่างมาสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกันโดยสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาวัตถุประสงค์ และประสบการณ์ของแต่ละหน่วย โดยจัดเอาไว้เป็นชุด

อัศรัตน์ พูลกระจำ (2550: 53) กล่าวว่า ชุดฝึกอบรมเป็นการรวบรวมทรัพยากรที่ใช้ในการฝึกอบรมทั้งหลักสูตร อุปกรณ์ วิธีการ เนื้อหา สื่อ และการประเมินเข้าใจด้วยการ เพื่อความสะดวกในการใช้สำหรับการฝึกอบรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ทั้งใช้ในการฝึกอบรมด้วยตนเองและใช้ฝึกอบรมทั่วไป

ชุดฝึกอบรม หมายถึง สื่อประกอบการฝึกอบรม ซึ่งได้รับการรวบรวมทรัพยากรที่ใช้ในการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหา วิธีการ และสื่ออุปกรณ์ ตลอดจนการประเมินผลเพื่อใช้ในการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เข้ารับการอบรมตามเกณฑ์ที่ประเมินตั้งไว้ (นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. 2555: 18) และจัดไว้เป็นชุดเป็นระบบที่ระบุขั้นตอนการดำเนินการฝึกอบรมอย่างสำเร็จรูปไว้อย่างชัดเจน ด้านเนื้อหา วิธีการ สื่ออุปกรณ์ การประเมินผล โดยมีวิทยากรเป็นผู้อำนวยการควบคุมในการฝึกอบรม

สรุปได้ว่า ชุดฝึกอบรม คือ กระบวนการหรือลำดับขั้นตอนของการฝึกอบรม ที่สะดวกต่อการจัดฝึกอบรม เนื่องจากมีรายละเอียดต่างๆ ครบถ้วน มีทิศทางแน่นอน และมีคำตอบล่วงหน้าอย่างชัดเจน

3.3 ลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของชุดฝึกอบรม

สุเทพ หุ่นสวัสดิ์ (2540: 14-15) กล่าวว่า ชุดฝึกอบรมทั่วไปประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การฝึกอบรม ซึ่งเป็นส่วนของรายละเอียดที่ระบุว่า เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านการฝึกอบรมแล้ว ควรมีพฤติกรรมเช่นใด ซึ่งพฤติกรรมอันพึงประสงค์นี้ เป็นผลจากการเรียนรู้ในชุดฝึกอบรม ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมควรระบุในลักษณะวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม คือ สามารถวัดได้สังเกตได้

2. เนื้อหาของการฝึกอบรม เป็นเรื่องราวหรือกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

3. วิธีการฝึกอบรม หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

4. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม หมายถึง สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ใช้ในการฝึกอบรม เช่น วัสดุทัศน สไลด์ คู่มือ ใบงาน แบบฝึก เอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

5. การประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึง การวัดผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งสามารถวัดได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ

ส่วน ระพีพันธุ์ โพธิ์ศรี (2549: 2-4) กล่าวถึง ชุดฝึกอบรมที่มีระบบและสมบูรณ์ในตัวเองมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ปลายทางที่ชัดเจน ที่ระบุเนื้อหาความรู้และระดับทักษะการเรียนรู้ที่ชัดเจน นั่นคือจะต้องมีวัตถุประสงค์ประจำชุดฝึกที่ระบุชัดเจนว่าเมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้วผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรทำอะไรได้ในระดับใด

2. ระบุกลุ่มเป้าหมายชัดเจนว่า ชุดฝึกอบรมดังกล่าวสร้างขึ้นเพื่อใคร

3. มีองค์ประกอบของวัตถุประสงค์ที่เป็นระบบ เป็นเหตุและผลเชื่อมโยงกันระหว่าง วัตถุประสงค์ประจำชุด วัตถุประสงค์สำหรับหน่วย และวัตถุประสงค์ย่อย

4. มีคำชี้แจง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์แต่ละระดับ

5. มีคู่มืออธิบายวิธีการ เจื่อนไขการใช้ ชุดการเฉลยข้อคำถามทั้งหมดในการจัด กิจกรรมการประเมินผล

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2537: 154) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดฝึกอบรม ประกอบด้วย

1. คู่มือการฝึกอบรม เป็นคู่มือแนะนำการปฏิบัติแก่ผู้ให้การฝึกอบรม เพื่อให้สามารถศึกษาขั้นตอนการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม การเตรียมการทั้งด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการฝึกอบรม

2. สื่อในการฝึกอบรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุดฝึกอบรม เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประสบการณ์ใกล้เคียงกัน และทำให้การฝึกอบรมมีความเป็นรูปธรรมสูง

3. กิจกรรมในชุดฝึกอบรมเป็นองค์ประกอบของชุดฝึกอบรมที่ได้จัดเตรียมสื่อและวิธีการจัดฝึกอบรมไว้อย่างพร้อมมูล เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น

4. การประเมินผลการฝึกอบรม องค์ประกอบในชุดฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมี 2 ลักษณะ คือ การประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการประเมินชุดฝึกอบรม เพื่อหาประสิทธิผลของชุดฝึกอบรม ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและการประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของชุดฝึกอบรมประกอบด้วย 1. คู่มือการฝึกอบรม ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือแนะนำการปฏิบัติแก่ผู้ให้การฝึกอบรมเพื่อให้สามารถศึกษาขั้นตอนการฝึกอบรม ภายในคู่มือประกอบด้วยส่วนนำ วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม แนวปฏิบัติในการใช้ชุดฝึกอบรมและตารางกำหนดการฝึกอบรม 2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อตลอดการฝึกอบรม 3. ส่วนประเมินผล ประกอบด้วยคำชี้แจงวิธีการประเมินผลการฝึกอบรมและการประเมินชุดฝึกอบรม และตัวอย่างเครื่องมือการประเมินผลการฝึกอบรมพร้อมการเฉลย 4. สื่อประกอบการฝึกอบรม และ 5. เครื่องมือประเมินผลการฝึกอบรม ประกอบด้วย แบบวัดความรู้ความเข้าใจสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม แบบทดสอบ แบบประเมินและแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมฝึกอบรม

3.4 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

ในการทำงานของมนุษย์ ถ้าต้องทำงานที่ซ้ำซากจำเจเป็นเวลานาน ย่อมจะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดต่ำลง เพราะพนักงานมีความเคยชินและคุ้นเคยกับวิธีการทำงานแบบเก่าๆ หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายองค์กรในด้านการผลิตหรือการจำหน่าย หากมีการฝึกอบรมพนักงานเก่า เพื่อให้ทราบนโยบายขององค์กรก็จะช่วยให้การปฏิบัติงานของพนักงานในทุกระดับดีขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ การฝึกอบรมจะช่วยพัฒนาคุณสมบัติของพนักงานใหม่ที่ขาดคุณสมบัติบางประการที่หน่วยงานนั้นๆ ต้องการ ทั้งยังสามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรอีกด้วย ที่สำคัญการฝึกอบรมเป็นวิธีการสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันจะทำให้บุคลากรได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานและเป็นผู้ที่มีสมรรถภาพในการทำงานบรรลุผลสำเร็จตามความต้องการ

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับงาน (Technical Know-how) เมื่องานเปลี่ยนแปลงไป กฎระเบียบ นโยบาย วิธีปฏิบัติ หรือเทคโนโลยี ได้เข้ามาพัฒนางานจนทำให้พนักงานไม่สามารถตามทันสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ องค์กรต่างๆ จึงอาจจะจัดให้มีการทบทวนเพิ่มเติมหรือฝึกอบรม

พนักงานเหล่านั้นให้มีความรู้ความสามารถความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในองค์กร

2. การพัฒนาทักษะหรือประสบการณ์ (Skill of Experiences) พนักงานแต่ละตำแหน่งจะไม่เหมือนกันคือ พนักงานระดับต้นอาจจะต้องการทักษะเทคนิคหรือวิธีปฏิบัติงานโดยตรง เช่น พนักงานพิมพ์ดีดต้องการทักษะเกี่ยวกับตนเอง ต้องพิมพ์ให้ได้เร็วได้ผลถูกต้องและสะอาด ผู้บริหารระดับสูงต้องการทักษะเกี่ยวกับการบริหาร การจัดการ การแก้ไขปัญหา และการคิดถึงอนาคตไกลๆ เป็นต้น ทั้งนี้จะรวมไปถึงผู้ที่มีประสบการณ์คือ การให้โอกาสพนักงานฝึกปฏิบัติทั้งในของจริงและแบบฝึกหัด หรืออาจทำให้พนักงานมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลในหน่วยงานอื่น

3. การพัฒนาเจตคติ (Attitude) ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า เจตคติของคนมีบทบาทในการทำงานอย่างมาก ถ้าพนักงานเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำงานหรือเข้าใจสภาพการทำงาน ผลงานก็จะออกมาดี แต่ถ้าพวกเขาไม่เข้าใจ ผิดหวัง หรือท้อแท้ก็จะทำให้พวกเขาไม่ยอมทำงาน และผลงานที่ออกมาจะไม่ดี หรืออาจจะทำให้เกิดผลเสียหรืออุบัติเหตุ ดังนั้น การพัฒนาเจตคติของพนักงานจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะแม้ว่าเขาจะรู้งานดีอย่างไรก็ตาม มีประสบการณ์สูงเพียงใดก็ตาม ถ้าเขามีเจตคติไม่ถูกต้องผลงานของเขาก็จะออกมาไม่ดีเท่าที่ควร วิธีการฝึกอบรมหรือพัฒนาเจตคติก็น่าจะทำให้ได้โดยให้พนักงานได้มีโอกาสพบปะและฟังนโยบายข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับสูงอยู่เสมอๆ ในขณะเดียวกัน ผู้บริหารระดับสูงก็ควรพึงระวังสะท้อนจากลูกน้องของตัวเองบ้าง (สุภาพร พิศาลบุตร; ยงยุทธ เกษสาคร. 2549: 16-17)

ส่วนสมคิด บางโม (2544: 14-15) ได้กล่าวถึงการฝึกอบรมว่า เป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่าง อาจจำแนกวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมได้ 4 ประการ เรียกว่า KUSA ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge, K) ให้มีความคิด หลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน

2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand, U) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ กล่าวคือ เมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้วสามารถตีความ แปลความ ขยายความ และอธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้

3. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill, S) ทักษะคือความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่างๆ การขับรถ การขี่จักรยาน เป็นต้น

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude, A) เจตคติหรือทัศนคติ คือความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งต่างๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มความรู้สึกที่ดีๆ ต่อองค์กร ต่อผู้บังคับบัญชาต่อเพื่อนร่วมงาน และต่องานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ความจงรักภักดีต่อสถาบัน ความสามัคคีในหมู่คณะ ความรับผิดชอบต่องาน ความเอาใจใส่ต่องาน (รักงานไม่เบื่อไม่เซ็ง) ความกระตือรือร้น เป็นต้น

การฝึกอบรมต่างจากการศึกษา คือ การศึกษาจะมุ่งพัฒนาในส่วนตัว แต่การฝึกอบรมจะเป็นการฝึกให้แก่บุคคลเพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการฝึกอบรมดึงดูดความสนใจ

ได้น้อย ดังนั้น การจะให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ 4 ประการดังกล่าวจะต้องใช้เทคนิค วิธีการและแรงจูงใจต่างๆ เข้าช่วยมากมาย

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม จึงหมายถึง โจทย์ที่ต้องการคำตอบ หรือทิศทางเป้าหมายที่ต้องไปให้ถึง เพื่อแก้ไขปัญหา เพิ่มสมรรถนะ หรือคุณภาพของทรัพยากรบุคคลให้คุ้มค่ากับค่าแรงที่จ่ายหรือเหมาะสมกับช่วงระยะเวลาที่ลงมือทำ

3.5 ความจำเป็นในการฝึกอบรม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Development) เพื่อให้บุคลากรได้มีความรู้ ความชำนาญ และเจตคติที่เหมาะสม เพื่อจะได้นำสิ่งใหม่ๆ มาพัฒนาปรับปรุงการทำงานอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังต้องบำรุงรักษาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ที่จะรับมือกับวิทยาการใหม่ๆ หรือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่ท้าทายต่อการอยู่รอดและการเจริญเติบโตขององค์การอีกด้วย ซึ่งความจำเป็นในการฝึกอบรม พิจารณาได้ 2 ประเด็น (พงศ์ หรดาล. 2539: 12-14; สุภาพร พิศาลบุตร; ยงยุทธ เกษสาคร. 2549: 17-18) คือ

1. ความจำเป็นภายในองค์การ สามารถแบ่งออกได้เป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1.1 การเตรียมบุคลากรให้เหมาะสมกับงานและองค์การ ในสถานะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญเติบโต ธุรกิจต่างๆ ที่กำลังขยายงานจำเป็นต้องสรรหาบุคลากรให้เหมาะสมกับงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรหลัก (Key Person) ซึ่งเป็นบุคลากรในระดับการจัดการหรือบริหารประจำสายงานต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้ระบบการปฏิบัติงานและการปรับตัวเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

1.2 การวางแผนอาชีพในองค์การที่มีการทำงานอย่างเป็นระบบ และคำนึงถึงความก้าวหน้าของบุคลากรในองค์การ การวางแผนอาชีพเพื่อให้บุคลากรเกิดความก้าวหน้าตามทิศทางและความต้องการของบุคลากรและองค์การในรูปแบบต่างๆ ย่อมเป็นการเคลื่อนไหวในเส้นทางการเติบโตของบุคลากรที่ไม่หยุดนิ่ง และเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเติบโตขององค์การและความสำเร็จที่เพิ่มขึ้น

1.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์การหรือหน่วยงานที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ลักษณะงานที่มีความยุ่งยากมากขึ้น จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมให้บุคลากรในหน่วยงานมีความเข้าใจ มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับภาระงานในโครงสร้างขององค์การใหม่ เพื่อให้สามารถแสดงบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองได้อย่างถูกต้อง

1.4 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการทางด้านต่างๆ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ ก็มีผลทำให้มีความจำเป็นจะต้องมีการฝึกอบรมเทคนิควิธีและกระบวนการทำงานแบบใหม่ๆ อีกด้วย

1.5 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง การเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลกระทบต่อองค์การในด้านต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายหรือนโยบายการบริหารประเทศ ตลอดจนเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศหรือภายนอกประเทศล้วนแล้วแต่มีผลต่อบุคลากร

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมและเตรียมการเกี่ยวกับบุคลากรเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. ความจำเป็นจากภายนอกองค์การมูลเหตุภายนอกที่สำคัญ ที่ทำให้มีการฝึกอบรม คือสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการเมือง เป็นต้น เพราะสิ่งแวดล้อมเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อกิจการของธุรกิจโดยตรง ดังนั้นเพื่อความอยู่รอด องค์การจำเป็นต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ เหล่านั้น เพื่อบุคลากรจะได้มีทิศทางที่ถูกต้องเกี่ยวกับนโยบายขององค์การและเป็นการเตรียมการเกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่สังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงไป

ความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้น นอกจากความรู้ที่จะได้จากเนื้อหาหลักสูตรแล้ว ยังได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าอบรมด้วยกัน อันเป็นการสร้างทีมงานสร้างเครือข่าย และระบบสนับสนุนที่ดี ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้คนมักจะยินดีเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมีโอกาสได้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งการฝึกอบรมจะใช้ได้ดีที่สุดและเหมาะสมในกรณีดังต่อไปนี้ (จกกลณี ชุตินาเทวินทร์. 2544: 7)

1. เมื่อหน่วยงานมีความต้องการทักษะที่จำเพาะเจาะจง
2. เมื่อบุคลากรยังมีทักษะไม่เพียงพอในงานนั้น ๆ
3. เมื่อบุคลากรยังปฏิบัติงานยังไม่ได้ตามมาตรฐานความต้องการ
4. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี วิธีการ และเทคนิคใหม่ ๆ
5. เมื่อต้องการเตรียมกำลังคนเพื่อรองรับงานในอนาคต
6. เมื่อต้องการพัฒนามาตรฐานของงานให้สูงขึ้น

การฝึกอบรมอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือการฝึกอบรมที่เป็นทางการ (Formal Training) และ การฝึกอบรมที่ไม่เป็นทางการ (Informal Training) ซึ่งหากแบ่งประเภทของการฝึกอบรมตามลักษณะต่อเนื่องแล้วแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การฝึกอบรมก่อนประจำการ (Pre-entry Training) เป็นการฝึกอบรมให้กับผู้เข้างานใหม่ หรือเพิ่งจะเริ่มโครงการ โดยทั่วไปแล้วจะอยู่ในระยะทดลองงาน เนื้อหาของการฝึกอบรมจะเน้นเรื่องภารกิจเริ่มแรก และภารกิจทั่วไปขององค์กร เนื้อหาโดยทั่วไปจะมีลักษณะผสมผสาน คือมีทั้งการฝึกอบรมในห้องและการฝึกอบรมภาคสนาม ปกติจะมีช่วงเวลาไม่นานนัก ตั้งแต่ 2-3 วัน หรืออาจจะเป็นเดือนก็ได้

2. การฝึกอบรมระหว่างประจำการ (In-Service Training) เป็นการฝึกอบรมในช่วงที่ทำงานแล้ว ผ่านระยะการทดลองงานแล้ว ซึ่งจะจัดให้เป็นระยะๆ ให้กับระดับบุคลากรที่แตกต่างกัน มีทั้งในเรื่องของการบริหารทั่วไป การอบรมการจัดการอบรมเฉพาะหน้าที่ หรือการอบรมเฉพาะเรื่อง คล้ายกับ On the job training ซึ่งระยะเวลายืดหยุ่นได้ตามความต้องการ ส่วนใหญ่ใช้เวลาไม่นานนักประมาณ 1-3 สัปดาห์

3. การฝึกอบรมในโครงการ (Project Related Training) เป็นการฝึกอบรมที่จัดให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในโครงการ อาทิเช่น โครงการที่ได้รับทุนอุดหนุนจากต่างประเทศซึ่งมี

ระยะเวลาไม่นานนัก เป็นการอบรมเฉพาะเรื่อง หรือเฉพาะประเภทของบุคลากร มีทั้งการอบรมทางด้านเทคนิคและการอบรมในเชิงการจัดการ จัดอบรมโดยใช้ทุน ปกติระยะสั้นคือ 1-3 เดือน หรือขึ้นอยู่กับความจำเป็นของโครงการ

4. การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง (Self-Development Training) ก็นับความหมายกว้างและครอบคลุมอาทิ กรณีบุคคลทำงานมานาน และความรู้เริ่มตื้นตัน เริ่มจะไม่ทันกับข้อมูลหรือวิทยาการสมัยใหม่ ก็จะเริ่มคิดถึงการพัฒนาตนเอง อาจจะเป็นการอบรมเพิ่มความรู้ใหม่ หรือสร้างทีมงานใหม่ ส่วนใหญ่เป็นการอบรมเต็มเวลาหรือบางส่วนช่วงเวลา โดยหน่วยงานต้นสังกัดให้การอนุมัติและ สนับสนุนด้านการเงินส่วนใหญ่เป็นการอบรมนอกสถานที่ มีทั้งระยะเวลาสั้น และระยะเวลายาว หรือการลาออกไปศึกษาต่อ ซึ่งก็คือการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการเช่นกัน (จงกลณี ชูติมาเทวินทร์. 2544: 11)

สมคิด บางโม (2544: 14-15) กล่าวว่า ความจำเป็นหรือความสำคัญของการฝึกอบรมที่เป็นเหตุผลให้องค์การต่างๆ จำเป็นต้องจัดให้มีการฝึกอบรมเพราะสาเหตุ ดังนี้

1. เพื่อความอยู่รอดขององค์กรเอง เพราะปัจจุบันมีสภาพการแข่งขันระหว่างองค์กรรุนแรงมาก การฝึกอบรมจะช่วยให้องค์กรเข้มแข็ง และช่วยให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้น

2. เพื่อให้องค์กรเจริญเติบโต มีการขยายผลผลิต การขาย และการขยายงานด้านต่างๆ ออกไป ในการนี้จำเป็นต้องสร้างบุคคลที่มีความสามารถเพื่อที่จะรองรับงานเหล่านั้น

3. เมื่อรับพนักงานใหม่ จำเป็นต้องให้เขารู้จักองค์กรเป็นอย่างดีในทุกๆ ด้าน และต้องฝึกอบรมให้รู้วิธีทำงานขององค์กร แม้จะมีประสบการณ์มาจากที่อื่นแล้วก็ตาม เพราะสภาพการทำงานในแต่ละองค์กรย่อมแตกต่างกัน

4. ปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปรวดเร็วมาก จึงจำเป็นต้องฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ทันสมัยเสมอ ถ้าพนักงานมีความคิดล้าหลัง องค์กรก็จะล้าหลังตามไปด้วย

5. เมื่อพนักงานทำงานมาเป็นระยะเวลานาน จะทำให้เฉื่อยชา เบื่อหน่าย ไม่กระตือรือร้น การฝึกอบรมจะช่วยกระตุ้นให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

6. เพื่อเตรียมพนักงานสำหรับตำแหน่งใหม่ที่สูงขึ้น โยกย้ายงาน หรือแทนคนที่ลาออกไป

สำนักงานข้าราชการพลเรือน (สำนักงานข้าราชการพลเรือน. 2522: 18; พนิจดา วีระชาติ. 2543: 4) ได้ระบุว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนา ซึ่งมีทั้งหมด 13 วิธีการ ดังนี้

1. การฝึกอบรม 2. การสอนงาน 3. การส่งไปศึกษาดูงาน 4. มอบอำนาจในการปฏิบัติงาน 5. สับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่ 6. ให้ทำหน้าที่ผู้ช่วย 7. ให้รักษาการแทน 8. พาไปสังเกตการณ์ 9. ให้เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการงาน 10. จัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงาน 11. จัดหาเอกสารทางวิชาการให้อ่าน 12. การดูงาน และ 13. การฝึกงาน

สุภาพร พิศาลบุตร และ ยงยุทธ เกษสาคร ได้ให้ความหมายของประโยชน์ของการพัฒนาและการฝึกอบรมไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาบุคคลช่วยให้ระบบวิธีการทำงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะเมื่อได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ก็จะสามารถนำเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ ไปใช้ในการแก้ข้อบกพร่อง ปรับปรุงประสิทธิภาพและมีการติดต่อประสานงานดีขึ้น

2. การพัฒนาบุคคลเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดการประหยัด เมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว ความผิดพลาดที่ก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองเสียหายย่อมลดน้อยลง ทำให้ประหยัดงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบใช้ในการปฏิบัติงานได้

3. การพัฒนาบุคคลช่วยเวลาในการเรียนให้น้อยลง เมื่อได้รับการพัฒนาแล้วจะสามารถปฏิบัติงานได้ผลดี และลดเวลามากกว่าที่จะต้องทำงานและเรียนงานควบคู่กันไปในเวลาเดียวกัน

4. การพัฒนาบุคคลช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา เมื่อได้รับการพัฒนาแล้วย่อมมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น

5. การพัฒนาบุคคลเป็นการแนะแนวทางในความก้าวหน้าของบุคคลทางหนึ่ง เมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว ย่อมได้รับการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งและโยกย้ายเพื่อความก้าวหน้า

การพัฒนาบุคคลจะมีผลทำให้บุคคลสามารถเข้าใจทั้งงาน คน และองค์การอย่างกว้างขวางและมีความเกี่ยวเนื่องในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคนิค สังคม หรือสภาวะสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาบุคคล คือกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและความสามารถของบุคคลในสังคมใดสังคมหนึ่ง หรือในองค์การใดองค์การหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะครอบคลุมใน 3 เรื่อง คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแบ่งได้ 3 ประการ คือ การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับงาน การพัฒนาทักษะหรือประสบการณ์ และการพัฒนาเจตคติ

นอกจากนี้แล้ว การฝึกอบรมยังมีประโยชน์แก่ทุกฝ่าย (สมคิด บางโม. 2544: 16-17) ดังนี้

1. ระดับองค์การหรือหน่วยงาน

1.1 เพิ่มผลผลิตขององค์การ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.2 ลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน

1.3 สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พนักงาน ทำให้พนักงานทำงานเต็มความสามารถ

1.4 ลดความสูญเสียวัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายต่างๆ

1.5 แก้ปัญหาต่างๆ ขององค์การ ทำให้ข่าวสารภายในองค์การดีขึ้น

1.6 ทำให้ก้าวหน้า สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

2. ระดับผู้บังคับบัญชา

2.1 ช่วยเพิ่มผลผลิตในส่วนงานของตนให้สูงขึ้น

2.2 ลดเวลาในการสอนงานและลดเวลาในการพัฒนาพนักงาน

2.3 ลดภาระในการปกครองบังคับบัญชา

2.4 ช่วยให้นักงานตระหนักในบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตน

2.5 สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับพนักงาน

3. ระดับพนักงานหรือตัวผู้เข้ารับการอบรมเอง

3.1 เพิ่มความรู้ความสามารถ เป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ตนเอง

3.2 ลดการทำงานผิดพลาดหรืออุบัติเหตุ

3.3 ทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน เพื่อนร่วมงานและองค์กร

3.4 เพิ่มโอกาสความก้าวหน้าในด้านต่างๆ เช่น ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่และรายได้เพิ่มขึ้น หรือโอกาสในการเปลี่ยนงาน

3.5 ลดเวลาในการเรียนรู้งาน

3.6 สร้างความรู้สึกที่ดีๆ ให้แก่ตนเอง ทำให้รู้สึกกระปรี้กระเปร่า เหมือนการเคาะสนิมมีกำลังใจมากขึ้น

3.7 ทำให้รู้จักคนมากขึ้น กว้างขวางขึ้น การปฏิบัติงานสะดวกขึ้น

3.8 ความรู้กว้างขวาง ก้าวทันต่อเทคโนโลยีใหม่ๆ ความรู้ใหม่ๆ และสังคมเปลี่ยนไป เมื่อส่วนต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจมีคุณภาพดี ย่อมส่งผลต่อองค์การโดยรวม ทำให้องค์การมีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงสูง

สรุปได้ว่า ประโยชน์ในการฝึกอบรม จะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้บุคคลมีความสามารถสูงขึ้น และได้รับผลประโยชน์ในด้านการปฏิบัติงานและความคิดที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

วิธีที่ใช้ในการฝึกอบรม หรือเทคนิคการฝึกอบรมในการพัฒนาทรัพยากรหรือบุคลากรนั้น โทบินและคณะ (Tobin and other. 1979: 137-147; อ้างจาก สมชาย มณีชัชวาล. 2550: 13) ได้กล่าวว่า ยุทธวิธีส่วนใหญ่สามารถนำมาใช้ได้เช่น

1. การบรรยาย (Lecture) เป็นยุทธวิธีที่บุคคลทั่วไปรู้จักและนิยมนำมาใช้กันอย่างกว้างขวาง มีลักษณะเป็นทางการ มีการสื่อสารระหว่างผู้บรรยายกับผู้ฟังด้วยวาจา

2. การสาธิต (Demonstration) เป็นการแสดงให้เห็นของจริงหรือทำให้ดูจริง และอธิบาย

3. การศึกษาดูด้วยตนเอง (Conference) เป็นยุทธวิธีที่พัฒนามาจากการศึกษาทางไกลโดยอาศัยสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Study Materials) ชุดฝึกอบรม (Training Module) หรือชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learning Materials)

4. การประชุมอภิปราย (Role Playing) มีลักษณะสำคัญ คือ บุคคล 2 คน ขึ้นไป ประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน

5. การศึกษากรณีศึกษา (Case Study) เป็นการนำเอาประเด็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เลือกสรรแล้ว มาวิเคราะห์ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทั้งเรื่องจริงหรืออาจสร้างขึ้น

6. การสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการสร้างสถานการณ์จำลองสถานการณ์ต่างๆ ให้คล้ายคลึงกับสภาพจริงที่สุด ทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือ บุคคล สถานที่

7. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) มีลักษณะสำคัญคือ แต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้แสดงบทบาทตามที่กำหนดขึ้นตามลำพัง ไม่มีการกำกับการแสดง บอกบทสนทนา ไม่มีการซักซ้อมก่อนการแสดง อาจปฏิกิริยาและการเจรจา ไปตามธรรมชาติ

8. การระดมสมอง (Brain Storming) เป็นยุทธวิธีที่มีลักษณะสำคัญ กระตุ้นให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดขึ้นอย่างเต็มที่ ไม่ต้องกังวลว่าความคิดเห็นนั้นจะถูกหรือผิด เป็นวิธีการที่ต้องการปริมาณมากกว่าคุณภาพหรือความถูกต้อง

9. การสัมมนา (Seminar) เป็นยุทธวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ระดับสูง เป็นการประชุมเพื่อพิจารณาถกเถียงประเด็นหรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดขึ้น

สมคิด อิสระวัฒน์ (2543: 133-166) ได้รวบรวมวิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร หรือวิธีการสอนซึ่งเน้นเฉพาะผู้ใหญ่ ซึ่งนักวิชาการได้เขียนเอาไว้หลายท่าน ได้แก่ การบรรยาย การสาธิต กรณีศึกษา การแสดงบทบาท การจำลองสถานการณ์ เกม การแสดงกลุ่มย่อยแบบ ศูนย์การเรียนรู้ การฝึกงาน การทำโครงการเป็นกลุ่ม เพื่อนสอนเพื่อน การถามคำถาม การทัศนศึกษา การสัมภาษณ์ การแบ่งกลุ่มย่อย การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การอภิปรายแบบเพเพิล การอภิปรายแบบฟอรัม การสอนแบบบัตช์กรุ๊ป การสัมมนา และการโต้วาที

ทิศนา แคมมณี (2552) ได้รวบรวมวิธีสอน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึก อบรม ได้ 14 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย (Lecture) วิธีสอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration) วิธีสอนโดยใช้การทดลอง (Experiment) วิธีสอนโดยใช้การนิรนัย (Deduction) วิธีสอนโดยใช้การอุปนัย (Induction) วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip) วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization) วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) วิธีสอนโดยใช้เกม (Game) วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ (Lecture) วิธีสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction)

ส่วนพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต. 2550: 73-74) ได้รวบรวมพุทธวิธีการสอน ซึ่งเป็นลีลาครู ความสามารถของครู 4 อย่าง คือ 1. สันทสสนา ชี้ให้ชัด จะสอนอะไร ก็ชี้แจงแสดงเหตุผล แยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจูงมือไปเห็นกับตา 2. สมาทปนา ชวนให้ปฏิบัติคือ สิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญและซาบซึ้งในคุณค่าเห็นสมจริง จนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ 3. สมุตเตชนา เราให้กล้า คือ ปลุกใจให้คึกคัก เกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจ แข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก 4. สัมปหังสนา ปลุกให้รำเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสนาน แจ่มใสเบิกบานใจ ให้ผู้ฟังชุ่มชื่น มีความหวัง มองเห็นผลดีและทางสำเร็จ หรือจำง่าย ๆ ว่า สอนให้แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริง หรือชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน เป็นวิธีการที่ใช้ส่งเสริมการฝึกอบรมให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เปรียบเทียบกับระดับสติปัญญา กับ บัว 4 เหล่า คือ อุคฆฏิตัญญู (บัวพั่นน้ำ) วิปจิตัญญู (บัวปรึมน้ำ) ไนยะ (บัวบานใต้น้ำ) ปทปรมะ (บัวจมใต้น้ำ) และมีจิตหรืออุปนิสัยที่แตกต่างกัน 6 ชนิด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต. 2551: 120, 261) ประกอบด้วย 1. ราคะจิต รักสวยรักงาม 2. โทสะจิต ชี้อารมณ์

3. โมหจริต ขลาดเขลา 4. สัทธาจริต เชื่อง่าย 5. พุทธิจริต หรือ ญาณจริต คิดถี่ถ้วน 6. วิตกจริต ฟุ้งซ่าน ซึ่งต้องปรับใช้วิธีการสอนให้เหมาะกับระดับและจริตของแต่ละคน

สรุปได้ว่า วิธีการสอนเหล่านี้ เป็นหลักการวิธีการสำคัญที่สามารถประยุกต์หรือบูรณาการได้ ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคล ที่มีนิสัยใจคอ เพศและวัยแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละวิธีการ นั้นมีคุณสมบัติไม่เหมือนกัน จึงสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมในแต่ละบุคคลแต่ละวิธี เพื่อให้ ครอบคลุม กับการส่งเสริมศักยภาพบุคลากร ทั้งเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาให้มีคุณภาพตามต้องการได้

3.6 การพัฒนาชุดฝึกอบรม

สุเทพ หุ่นสวัสดิ์ (2540: 15) สรุปว่า การพัฒนาชุดฝึกอบรม จะต้องพิจารณา องค์ประกอบต่างๆ ของชุดฝึกอบรมทั้งหมดอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการผลิต ชุดฝึกอบรม การจัดลำดับสาระการนำเสนอ การผลิตชุดฝึกอบรม การเลือกสื่อประกอบชุดฝึกอบรม และการประเมินชุดฝึกอบรม ส่วน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2551: ออนไลน์) อธิบายว่า การผลิตชุดฝึกอบรมนั้น หากจะพิจารณาแล้วจะมีขั้นตอนที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการ 4 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นการวิเคราะห์ เนื้อหา ขั้นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นการผลิตสื่อประกอบกิจกรรม และขั้นการทดสอบ ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การจำแนกเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วย แยกย่อยลงไปจนถึงหน่วยระดับบทเรียน ดังนี้

1. การกำหนดหน่วย คือการนำหน่วยเนื้อหาบทเรียนกำหนดให้เป็นหน่วยระดับ บทเรียนและกำหนดระยะเวลาของการจัดกิจกรรมแต่ละหน่วย

2. การกำหนดหัวเรื่อง เป็นการนำแต่ละหน่วยมากำหนดเป็นหัวเรื่องย่อย ซึ่งเป็น ส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดกิจกรรมต่างๆ ได้

3. การกำหนดความคิดรวบยอด เป็นการเขียนข้อความที่เป็นสาระสำคัญของแต่ละหัวเรื่อง

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่า กิจกรรมที่ใช้ในชุดฝึกอบรมจะต้องทำอะไรบ้างตามลำดับก่อนหลัง

ขั้นตอนที่ 3 การผลิตสื่อประกอบกิจกรรม เป็นการผลิตสื่อประกอบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ในการฝึกอบรม ตามที่กำหนดในการวางแผนการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 การทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม เป็นการประเมินคุณภาพ ชุดฝึกอบรมด้วยการนำชุดฝึกอบรมไปทดลองใช้แล้วปรับปรุงให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรม จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมของกิจกรรมสำหรับการ ฝึกอบรม ที่มีสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ตาม นโยบายของหน่วยงานมากขึ้น โดยเน้นการใช้สื่อประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มาก สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดี ที่สุดจากการลงมือปฏิบัติอันเป็นประสบการณ์ตรง มากกว่าผ่านการใช้สื่ออื่นๆ

การจัดกิจกรรมฝึกอบรม จึงเป็นอีกบทบาทหนึ่งของการพัฒนาบุคลากร และเป็นกิจกรรมที่นิยมจัดกันทั่วไปในหลายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เนื่องจากการเรียนรู้ที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรม และหาคำตอบภายหลังจากการฝึกอบรมได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และเติมเทคนิคและวิธีการที่ทันสมัย ให้เข้ากับอุปนิสัยของผู้รับการฝึกอบรมได้ เพื่อหนีความซ้ำซากจำเจหรือวิธีการเดิมๆ ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคาดเดาลำดับขั้นตอนได้

3.7 ขั้นตอนในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มีสิ่งที่เข้าไป (Input) มีกระบวนการ (Process) มีผลที่ออกมา (Output) และจำเป็นต้องมีการย้อนกลับ (Feedback) อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทุกระบวนการต้องมีการกระทำที่ต่อเนื่องเป็นระบบและมีความสำคัญทุกระบวนการ (พินิจดา วีระชาติ. 2543: 7-10)

สำนักงานข้าราชการพลเรือน (สำนักงานข้าราชการพลเรือน. 2522: 37-38; พินิจดา วีระชาติ. 2543: 4) ได้สรุปบทความของ เจมส์ อาร์. เบก จูเนียร์ (James R. Beck Jr.) เรื่อง Eight Basic Steps for Successful Training Programs ว่า การฝึกอบรมและการพัฒนาจะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ดังนี้ 1. พิจารณาวเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมด้วยความถูกต้องระมัดระวัง 2. ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3. วางแผนการฝึกอบรมอย่างระมัดระวังรอบคอบ 4. กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมให้ชัดเจนว่าคาดหวังอะไร 5. กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 6. สร้างบรรยากาศการฝึกอบรมแบบผู้ใหญ่ 7. กำหนดเจ้าหน้าที่ฝึกอบรม 8. ประเมินผลและติดตามผล

โรซาลินด์ แอล. ร็อกอฟ (Rosalind L. Rogoff. 1987: 84; พินิจดา วีระชาติ. 2543: 9) ได้เขียนระบบการฝึกอบรมและการพัฒนาแบบวงจรการฝึกอบรมว่า วงจรการฝึกอบรมมี 4 ขั้นตอนคือ

1. การรวบรวมข้อมูล (Gather Data) เป็นขั้นตอนเพื่อค้นหาว่าใครทำอะไร และทำไม เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นหาความจำเป็นในการฝึกอบรมและพัฒนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Data) เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายนามบุคลากร ลักษณะการทำงาน หน้าที่รับผิดชอบ ปัญหาในการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรมและการพัฒนา

3. การสรุปผล (Develop Solution) เป็นขั้นตอนการพัฒนาอุปกรณ์การสอน การสร้างหลักสูตร การเลือกเทคนิคการฝึกอบรมและการพัฒนา และการเขียนแบบประเมินผลการฝึกอบรมและพัฒนา

4. การปฏิบัติการ (Take Action) เป็นขั้นตอนการดำเนินการฝึกอบรม รวมถึงการประเมินผลการฝึกอบรม

เลนาร์ด นัตเลอร์ (Leonard Nadler. 1982: 11-13) ได้สร้างระบบการฝึกอบรมเรียกว่า The Critical Events Model กำหนดไว้ 9 ขั้นตอนดังนี้ (พินิจดา วีระชาติ. 2543: 9-10)

1. กำหนดความจำเป็นในการฝึกอบรม 2. กำหนดงานเฉพาะที่ต้องปฏิบัติ 3. กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 4. ตั้งจุดประสงค์ในการฝึกอบรม 5. สร้างหลักสูตร 6. เลือกเทคนิคการฝึกอบรม 7. เลือกอุปกรณ์ในการฝึกอบรม 8. ดำเนินการฝึกอบรม 9. ประเมินผลและติดตามผลการฝึกอบรม และการย้อนกลับการฝึกอบรม

ส่วน สมคิด บางโม (2544: 20-21) ได้เรียบเรียงขั้นตอนในการฝึกอบรมที่มีความกระชับและสามารถนำไปใช้ได้ง่าย มี 5 ขั้นตอน คือ

1. การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม (training needs) หมายถึง การที่องค์กรมีปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว สามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม แต่ปัญหาบางอย่างขององค์กร เช่น ผลผลิตตกต่ำเพราะเครื่องจักรเก่าและล้าสมัย ปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม ต้องแก้ด้วยการปรับปรุงเครื่องจักรหรือสั่งซื้อเครื่องจักรใหม่ จึงจะแก้ได้ ดังนั้นก่อนจะฝึกอบรมใดๆ จึงต้องหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเสียก่อนว่าจำเป็นต้องฝึกอบรมหรือไม่ ฝึกอบรมแล้วแก้ปัญหาได้หรือไม่

2. การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม (training curriculum) เมื่อหาความจำเป็นในการฝึกอบรมได้แล้วว่า จำเป็นต้องจัดให้มีการฝึกอบรมจะต้องฝึกอบรมให้แก่ใครและเรื่องใดบ้าง ขั้นต่อมาก็จะต้องสร้างหลักสูตรในการฝึกอบรมขึ้น หลักสูตรในการฝึกอบรมย่อมมีหลายหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมต่อปัญหาขององค์กรและเหมาะสมต่อพนักงาน ซึ่งมีหลายระดับและหน้าที่ต่างกัน เช่น หลักสูตรการสัมมนาผู้บริหารระดับสูง หลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารระดับผู้จัดการฝ่ายหรือหัวหน้าฝ่าย หลักสูตรอบรมผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนก หลักสูตรฝึกอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับพนักงาน หลักสูตรฝึกอบรมพนักงานขาย ฯลฯ

ส่วนประกอบหลักสูตร

1. ชื่อหลักสูตร
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. ระยะเวลาฝึกอบรม
4. หัวข้อพร้อมกำหนดจำนวนชั่วโมง
5. คำอธิบายรายวิชาโดยสังเขป
6. เทคนิคการฝึกอบรมแต่ละรายวิชา
7. วิธีประเมินผลแต่ละรายวิชา

การสร้างหลักสูตรควรตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรขึ้น ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ผู้จัดการฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หัวหน้าพนักงาน พนักงาน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล

3. การออกแบบโครงสร้างการฝึกอบรม (training project) การวางแผนว่าจะฝึกอบรมอะไร เมื่อไร และให้ใครนั้น จะต้องเขียนเป็นโครงการอย่างละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติปกติจะทำโครงการไว้ล่วงหน้า 1 ปี ถึง 3 ปี โดยใช้หลักสูตรที่เตรียมไว้แล้ว

4. ดำเนินการฝึกอบรม (training) การดำเนินการฝึกอบรมเป็นการนำโครงการที่ได้รับอนุมัติแล้วมาดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งจะต้องบริหารโครงการเป็น 3 ระยะ คือ 1. ระยะเตรียมการ นั่นคือ

การเตรียมการก่อนฝึกอบรม 2. ระยะฝึกอบรม คือตั้งแต่วันแรกของการฝึกอบรมจนถึงวันสิ้นสุดของการฝึกอบรม และ 3. ระยะหลังการฝึกอบรมแล้ว ทั้ง 3 ระยะมีภารกิจและงานที่จะต้องดำเนินการหรือปฏิบัติมากมายหลายประการ

5. ประเมินผลการฝึกอบรม (training evaluation) การประเมินผลการฝึกอบรม เป็นการวัดและประเมินว่าการอบรมเป็นไปตามที่กำหนดไว้และบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินอาจใช้การวัดหลาย ๆ วิธี อาจประเมินครั้งเดียวเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือประเมินครั้งระยะเวลาของการฝึกอบรม และเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมรวมเป็น 2 ครั้ง หรือติดตามประเมินผลเมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลับไปปฏิบัติงานแล้ว 6 เดือนถึง 1 ปี รวมเป็น 3 ครั้ง แล้วแต่ความเหมาะสมและความต้องการ

สรุปว่า ลำดับขั้นตอนในการฝึกอบรม หมายถึง รายละเอียดของการฝึกอบรม ซึ่งเป็นแผนที่หรือเข็มทิศในการเดินทางนั่นเอง ที่บังคับให้ต้องเดินไปตามขั้นตอน จึงจะสามารถหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาได้ถูกต้องและมีประสิทธิผล ไม่อาจข้ามขั้นตอนได้ เพื่อตอบโจทย์ที่ตั้งเอาไว้ ประกอบด้วย

- ขั้นตอนที่ 1 หาความจำเป็นในการฝึกอบรม
- ขั้นตอนที่ 2 สร้างกิจกรรมฝึกอบรม
- ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพกิจกรรมฝึกอบรม
- ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้กิจกรรมฝึกอบรม
- ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงกิจกรรมฝึกอบรม

4. การหาประสิทธิภาพและการประเมินกิจกรรมฝึกอบรม

สื่อการสอนที่ทำการผลิตได้แล้วนำมารวบรวมเป็นชุดสื่อประสม เรียกว่า ชุดการสอนหรือชุดการเรียนการสอน โดยบูรณาการสื่อการสอนที่ผลิตได้ให้เป็นชุดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งอาจจะจัดทำได้ 2 แบบ คือ

1. แบบชุดอุปกรณ์ ซึ่งใช้สอนได้หลายเรื่อง เช่น ชุดอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะมีวัสดุและเครื่องมือต่าง ๆ

2. แบบเป็นชุดการสอนเป็นชุดการสอนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ใช้สอนได้เฉพาะเรื่องตามที่กำหนด เป็นสื่อประสมซึ่งอาจจะประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ หนังสือ คู่มือ บัตรคำสั่ง บัตรงาน ภาพชุด สไลด์ เทป ฟลิ์มสตริป เทปบันทึกเสียง ภาพยนตร์

สื่อการสอนที่ผลิตได้ดังกล่าวแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพของสื่อ เพื่อเป็นหลักประกันได้ว่า สื่อการสอนนั้นมีประสิทธิผลในการเรียนการสอน โดยจะต้องมีเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อ ซึ่งทำได้จากการประเมินผลพฤติกรรมต่อเนื่องซึ่งเป็นกระบวนการ กับพฤติกรรมขั้นสุดท้าย เป็นผลลัพธ์ โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพของสื่อเป็น E_1/E_2 ซึ่งหมายความว่า จะต้องกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานหรือการประกอบกิจ ของผู้เรียน

ทั้งหมด (E_1) ต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการสอนหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด (E_2) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2520: 135-143)

การคิดค่า E_1 และ E_2 คำนวณค่าทางสถิติได้โดยใช้สูตรดังต่อไปนี้ คือ

$$\text{สูตรที่ 1} \quad E_1 = \frac{\sum X}{N} \times 100$$

E_1 = ประสิทธิภาพของกระบวนการ
 $\sum X$ = คะแนนรวมของแบบฝึกปฏิบัติ กิจกรรมหรืองานที่ทำระหว่างเรียน
 ทั้งที่เป็นกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้องเรียนหรือออนไลน์
 N = จำนวนผู้เรียน
 A = คะแนนเต็มของแบบฝึกปฏิบัติทุกชิ้นรวมกัน

$$\text{สูตรที่ 2} \quad E_2 = \frac{\sum F}{N} \times 100$$

E_2 = ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
 $\sum F$ = คะแนนรวมของผลลัพธ์ของการประเมินหลังเรียน
 N = จำนวนผู้เรียน
 B = คะแนนเต็มของการประเมินสุดท้ายของแต่ละหน่วย ประกอบด้วยผล
 การสอบหลังเรียนและคะแนนจากการประเมินงานสุดท้าย

ในการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อ นิยมตั้งไว้ 90/90 สำหรับเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำ และเนื้อหาวิชาที่เป็นทักษะหรือเจตคติไม่ต่ำกว่า 80/80

การทดสอบหาประสิทธิภาพของสื่อ จะต้องนำไปทดลองไว้ เพื่อปรับปรุงแก้ไข เสร็จแล้วนำไปทดลองสอนจริง เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงดำเนินการผลิตเป็นจำนวนมากหรือใช้สอนในชั้นเรียนตามปกติได้ การทดลองมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ทดลองกับผู้เรียนแบบ 1 : 1 โดยทดลองใช้กับผู้เรียน 1 คน มีระดับความรู้ความสามารถอ่อน ปานกลาง และเก่ง คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. ทดลองกับผู้เรียนเป็นกลุ่ม (แบบ 1 : 10) ตั้งแต่ 6-10 คน ทั้งผู้เรียนที่เก่งและอ่อน คำนวณหาประสิทธิภาพของสื่อแล้วปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
3. ทดลองภาคสนาม (แบบ 1 : 100) เป็นการทดลองกับนักเรียนทั้งชั้น 40-100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงแก้ไข ผลลัพธ์ที่ได้ควรจะใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ต่ำกว่าเกณฑ์ได้ไม่เกิน 2.5%

ประสิทธิภาพของสื่อการสอนที่ผลิตได้นั้น กำหนดไว้ 3 ระดับ คือ

1. สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าเกิน 2.5 % ขึ้นไป
2. เท่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ไม่เกิน 2.5 %
3. ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5 % ถือว่ายังมี

ประสิทธิภาพที่ยอมรับได้ (ฉลองชัย สุขวัฒนบุรณ. 2538: 213-215)

การประเมินกิจกรรมฝึกอบรมในปัจจุบัน การวัดและการประเมินผลได้เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมและสถานการณ์เกือบทุกชนิด เช่น การคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมทีมฟุตบอล จะต้องมีการวัดและการประเมินความสามารถของผู้สมัครก่อนการตัดสินใจเลือก ในแง่มุมของการศึกษา การวัดผลเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยบอกว่าผู้เรียน ได้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่ครูกำหนดหรือไม่ การตัดสินใจคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนในสาขาวิชาต่างๆ ต้องการข้อมูลจากการวัดผลของแต่ละบุคคล

การวัดเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการต่างๆ และกำหนดตัวเลขให้กับสิ่งที่ต้องการวัด (assign number) การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การวัดความยาวของห้องต้องใช้ตลับเมตรเป็นเครื่องมือในการวัด การวัดความสนใจในดนตรีอาจใช้เครื่องมือที่เป็นแบบวัดความสนใจในดนตรี การวัดความสามารถในการอ่านของนักเรียน อาจใช้แบบทดสอบความสามารถในการอ่าน เพื่อที่จะได้ให้ข้อมูลที่บอกว่านักเรียนมีความสามารถมากน้อยเพียงใด การวัดผลทางการศึกษาเป็นกระบวนการวัดทางสมอง มีลักษณะเป็นนามธรรม และมีลักษณะต่างจากการวัดสิ่งที่เป็นรูปธรรม การวัดคุณลักษณะที่เป็นนามธรรมจำเป็นที่จะต้องกำหนดขอบข่ายโครงสร้างหรือคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด เพื่อให้แน่ใจว่าตัวเลขที่ได้จากการวัดนั้นเป็นจำนวนที่เป็นตัวแทนของความสามารถหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดอย่างแท้จริง

แอร์ราเซียน (Peter W. Airasian. 1997) ได้อธิบายความหมายของ การวัดและการประเมินว่า การวัด (Measurement) เป็นกระบวนการเชิงปริมาณหรือการกำหนดตัวเลขให้กับสิ่งที่ปฏิบัติ การให้คะแนนจึงเป็นตัวเลขที่อธิบายถึงความสามารถในการปฏิบัติ ตัวอย่างของการวัดในห้องเรียนเกิดขึ้นเมื่อครูให้คะแนนการสอบ คะแนนจะอธิบายถึงการปฏิบัติ เช่น ศักดิ์ชัยทำได้ถูก 17 ข้อจาก 20 ข้อ จากแบบทดสอบวิชาวิทยาศาสตร์ ศักดิ์ดำทำแบบทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ ได้ 65 เปอร์เซนต์ เป็นต้น

เคอร์ลิงเจอร์ และคณะ (Kerlingre and others. 1986) ได้นิยามการวัดว่า เป็นการกำหนดตัวเลขให้กับวัตถุหรือเหตุการณ์ ตามเกณฑ์

ธอร์นไดค์และคณะ (Thorndike and others. 1991) ได้อธิบายว่า เมื่อทำการวัด หมายถึง การวัดคุณภาพหรือคุณลักษณะของสิ่งของหรือบุคคล ไม่ใช่มุ่งวัดสิ่งของหรือตัวบุคคลโดยตรง เช่น วัดความยาวของโต๊ะ เป็นการวัดคุณลักษณะด้านความยาวของวัตถุที่ต้องการวัด หรือการวัดความฉลาดของนักเรียน เป็นการวัดคุณสมบัติในตัวนักเรียนด้านความฉลาด เป็นต้น ดังนั้นเมื่อจะวัดคุณลักษณะที่เป็นนามธรรมจึงต้องได้นิยามคุณลักษณะของสิ่งที่วัดก่อน

โดยสรุป การวัด หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการเพื่อให้ได้จำนวนตัวเลขซึ่งมีความหมายแทนปริมาณหรือขนาดหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัด

การประเมิน (Assessment) เป็นกระบวนการเก็บรวบรวม สังเคราะห์และตีความข้อมูล เพื่อการตัดสินใจโดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การระดมสมอง หรือการทำโครงการ กิจกรรมดังกล่าวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำมาใช้ประเมิน กระบวนการประเมินมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากกว่าการให้คะแนนและการให้ระดับคะแนนของการทดสอบข้อมูลที่ครูรวบรวมในห้องเรียน เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจและติดตามการเรียนรู้การสอน

การประเมินผล (Evaluation) เป็นการตัดสินใจคุณภาพการปฏิบัติหรือตัดสินคุณภาพ กิจกรรมในหลักสูตรของผู้เรียนการอธิบายคำดังกล่าว แอร่าเซียน (Airasian. 1997) สรุปไว้ดังนี้

แบบทดสอบ (Test) เป็นชุดของคำถามที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบแบบแผนเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวัด (Measurement) เป็นกระบวนการเชิงปริมาณหรือการกำหนดตัวเลขให้กับสิ่งที่ปฏิบัติหรือสิ่งที่ต้องการวัด

การประเมิน (Assessment) เป็นการเก็บรวบรวมสังเคราะห์ และตีความหมายข้อมูล เพื่อช่วยครูในการตัดสินใจ เช่น ช่วยวินิจฉัยปัญหาการเรียนของนักเรียน หรืออาจประเมินผล เพื่อจุดประสงค์เฉพาะบางประการ

การประเมินผล (Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพ หรือความดีของการปฏิบัติของผู้เรียนหรือของกิจกรรมในหลักสูตร (สุมาลี จันทรชลอ. 2542: 6-7)

ประเภทของการประเมินผล มีหลายประเภท จำแนกตามเกณฑ์การแบ่งที่แตกต่างกันดังนี้

1. แบ่งตามระบบของการประเมิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประเมินผลแบบอิงกลุ่มหรืออิงเกณฑ์

1.1 การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ หรือผลงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่นที่ทำงานหรือทำแบบทดสอบอย่างเดียวกัน จุดมุ่งหมายของการประเมินผลนี้เพื่อต้องการจำแนกหรือจัดลำดับบุคคลในกลุ่มนั้นๆ โดยยึดระดับผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมือในการจำแนก นั่นคือจำแนกตามระดับคะแนนสูงสุดจนต่ำสุด

1.2 การประเมินแบบอิงเกณฑ์ เป็นการประเมินเพื่อต้องการทราบว่าบุคคลนั้นๆ มีความสามารถถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่ การประเมินผลต้องนำคะแนนที่ได้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้น การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์จะใช้ได้ผลดีในสถานการณ์ที่ต้องการวัดสมรรถภาพเป็นรายบุคคล และเนื่องจากการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ที่จุดมุ่งหมายเพื่อชี้ว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ จึงต้องมีการกำหนดเกณฑ์เพื่อใช้ในการแปลผลจากคะแนนของผลงาน โดยทั่วไปนิยมใช้เกณฑ์ 80-90 % ของข้อสอบทั้งหมดเป็นเกณฑ์พิจารณา ถ้านักเรียนทำข้อสอบได้ถูกต้องถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก็ถือว่าได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายแล้ว

2. แบ่งตามจุดประสงค์ของการประเมินผลหลักสูตร ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลฉบับปัจจุบัน ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ได้กำหนดให้มีการประเมินผล 2 ประเภทคือ การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนและการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน มีรายละเอียดและหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

2.1 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนควรกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการเรียนการสอน หรือเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยย่อย เมื่อครูพบว่าผู้เรียนคนใดมีความสามารถไม่ถึงเกณฑ์ของแต่ละจุดประสงค์ ครูควรได้ศึกษาว่าผู้เรียนมีข้อบกพร่องในเรื่องใด แล้วจัดสอนซ่อมเสริมให้ แล้วจึงประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนจะมีการประเมิน 2 ระยะ คือ

2.1.1 การประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลก่อนเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะของผู้เรียน ว่ามีความรู้เพียงพอที่จะเรียนต่อในรายวิชาใหม่หรือเนื้อหาหรือไม่ ถ้าพบว่ามีพื้นฐานความรู้ไม่พอ หรือไม่มีพฤติกรรมขั้นต้นก่อนเรียน ให้ผู้สอนจัดให้มีการซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนจนมีความรู้เพียงพอที่จะเรียนในเนื้อหาที่ครูจะสอนต่อไปได้

2.1.2 การประเมินผลระหว่างเรียน การประเมินผลระหว่างเรียนเป็นการวัดและประเมินผลความสามารถของผู้เรียนว่า ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด มีข้อบกพร่องในเรื่องใดตอนใด การประเมินผลระหว่างเรียนเป็นกิจกรรมที่สอดแทรกไปกับการเรียนการสอนตลอดเวลา

2.2 การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินผลรวม หลังจากทีสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละวิชา หรือโปรแกรมการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่านักเรียนมีความรู้ทั้งสิ้นเท่าไร เก่งหรืออ่อนในวิชาใด เป็นการประเมินผลโดยส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ ผลจากการประเมินผลประเภทนี้ใช้ในการตัดสินผลการเรียน หรือตัดสินว่าผู้เรียนคนใดควรจะได้รับระดับคะแนนใด และนอกจากนี้ยังใช้ในการพยากรณ์ผลสำเร็จในรายวิชาที่จะเรียนต่อเนื่องต่อไปด้วย

การประเมินผลรวม ผู้สอนจำเป็นต้องประเมินให้ครอบคลุมจุดประสงค์ แต่เนื่องจากมีจุดประสงค์ที่ต้องประเมินมาก ผู้สอนจึงต้องเลือกประเมินบางจุดประสงค์ ซึ่งมีวิธีการเลือกได้หลายวิธีดังนี้

1. สุ่มจุดมุ่งหมาย เป็นวิธีการที่รวดเร็วที่สุด โดยการสุ่มจุดประสงค์จากจุดประสงค์ทั้งหมด แต่วิธีการนี้อาจทำให้จุดประสงค์ที่สำคัญๆ บางจุดไม่ได้รับการเลือก

2. สุ่มจุดประสงค์ที่สำคัญ วิธีการนี้ผู้สอนควรจะเรียงจุดประสงค์ ตามความสำคัญเสียก่อน แล้วจึงสุ่มจากจุดประสงค์ที่สำคัญนั้นๆ (ภัทธา นิคมานนท์. 2543: 10-20)

เครื่องมือวัดผลการศึกษา คุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการวัดของบุคคลซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมของการเรียนรู้นั้นมีมากมายหลายชนิดโดยจะสังเกตคุณลักษณะหรือพฤติกรรมดังกล่าวได้จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือจุดมุ่งหมายของการสอน พฤติกรรมการเรียนรู้เหล่านั้นมีตั้งแต่พฤติกรรมพื้นฐานง่ายๆ เช่น ความจำ ความเข้าใจ ไปจนถึงพฤติกรรมที่ซับซ้อนลึกซึ้ง เช่น ค่านิยม ทักษะคิด เป็นต้น การวัดผลการศึกษาเป็นการพยายามที่จะวัดพฤติกรรมต่างๆ ทั้งหลายของบุคคลเพื่อตรวจสอบความมั่งคั่ง ปริมาณที่มีอยู่ ปัญหาที่สำคัญของการวัดมักจะเกิดจากพฤติกรรมของ

บุคคลมีลักษณะเป็นนามธรรม และมีอยู่มากมาย จำเป็นที่จะต้องรู้จักพฤติกรรมทั้งหลายเหล่านั้นเป็นอย่างดีเสียก่อน จึงจะสามารถวัดสิ่งนั้นได้อย่างถูกต้อง

จากการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่บรรดาพฤติกรรมทั้งหลาย โดยนักวัดผลและนักจิตวิทยา เพื่อให้เห็นคุณสมบัติต่าง ๆ ของพฤติกรรมเหล่านั้น ปรากฏว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ซึ่งใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความคิด อันเป็นความสามารถทางสมองหรือด้านสติปัญญา เป็นลักษณะที่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น ความจำ ความเข้าใจ เชาวน์ปัญญา ความถนัด เป็นต้น พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา ทั้งยังใช้เป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินความสามารถเก่งหรืออ่อน ฉลาดหรือโง่ของบุคคลอีกด้วย พฤติกรรมด้านนี้แบ่งออกได้ 2 ประเภทคือ

1.1 ผลสัมฤทธิ์ในการเรียน เป็นพฤติกรรมหรือความสามารถของบุคคลที่เกิดจากการเรียนการสอน เป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่พัฒนางานงามขึ้นมาจากการฝึกฝน อบรมสั่งสอนโดยตรง คือเป็นพฤติกรรมที่เป็นผลการเรียนของเด็กนั่นเอง ซึ่งได้แก่ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า การวัดผลการศึกษาในโรงเรียน หรือในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ จะมีการวัดคุณลักษณะด้านนี้เป็นหัวใจสำคัญ โดยมีพฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะย่อยอีก 6 พฤติกรรม คือ

- ด้านความรู้ความจำ
- ด้านความเข้าใจ
- ด้านการนำไปใช้
- ด้านการวิเคราะห์
- ด้านการสังเคราะห์
- ด้านการประเมินค่า

1.2 ความถนัดและเชาวน์ปัญญา เป็นคุณลักษณะหรือความสามารถพื้นฐานอันเกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ทุกชนิดในชีวิตของบุคคล ใช้เป็นพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ชี้บอกทิศทางของความเจริญงอกงามในกายภาคหน้าของบุคคล หรือทำหน้าที่เป็นตัวทำนายความสำเร็จในอนาคต ความจริงแล้วทั้งความถนัดและสติปัญญาหรือเชาวน์ปัญญา เป็นคุณลักษณะที่ทำหน้าที่เหมือนกัน เพียงแต่ว่านักการศึกษาและนักวัดผลมีแนวความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับการวัดคุณลักษณะดังกล่าวแตกต่างกัน จึงทำให้แต่ละกลุ่มความคิพยายามหาวิธีการวัดความถนัดและเชาวน์ปัญญา จนมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน ถึงอย่างไรก็ตามความถนัดและสติปัญญาหรือเชาวน์ปัญญาของบุคคลนั้นถือว่าเป็นคุณลักษณะที่ไม่ได้เป็นผลโดยตรงจากการเรียนการสอนเหมือนกับผลสัมฤทธิ์ แต่ในการวัดผลการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการวัดคุณลักษณะดังกล่าว เพื่อพิจารณาคุณลักษณะที่ถือว่าเป็นสมรรถวิสัย ของบุคคลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเลือกสาขาวิชาที่จะเรียนและการเลือกอาชีพที่เห็นว่าจะสำเร็จก้าวหน้าด้วยดี การวัดคุณลักษณะด้านความถนัด แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1.2.1 ความถนัดทางการเรียน เป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องหรือทำหน้าที่ทำนายความสำเร็จในด้านการศึกษาล่าเรียน

1.2.2 ความถนัดเฉพาะอย่าง เป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในบางอย่างที่ไม่อาจศึกษาหรือฝึกฝนให้ได้เหมือนกันทุกคน เป็นลักษณะของความสามารถพิเศษ ในการวัดสติปัญญาหรือเชาว์ปัญญาเรียกว่าเป็นพรสวรรค์ของบุคคลนั่นเอง ความถนัดเฉพาะอย่างของบุคคลประกอบด้วยความสามารถในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านศิลปะ
- ด้านเสมียน
- ด้านภาษาศาสตร์
- ด้านกลไก
- ด้านดนตรี
- ด้านวิทยาศาสตร์

2. ด้านจิตพิสัย ได้แก่คุณลักษณะทางความรู้สึก อันเป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจของบุคคล การวัดคุณลักษณะด้านนี้จัดว่ามีความจำเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับด้านแรก เพราะเป้าหมายของการศึกษามีได้มุ่งให้บุคคลเกิดความสามารถเพียงทางด้านสมองหรือความคิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนให้อยู่ในสังคมด้วยความราบรื่นต่อไปด้วย ทั้งนี้เพราะคุณธรรมมีความสำคัญในการปรุงแต่งคุณภาพของบุคคลและเป็นเครื่องชี้ถึงระดับการยอมรับหรือคัดค้านสังคมส่วนรวมด้วยการสร้างคุณธรรมต่าง ๆ จึงนับว่ามีความจำเป็น เช่น ต้องการให้รับรู้คุณค่าต่าง ๆ มีค่านิยมที่ถูกต้อง มีลักษณะนิสัยที่ดีงาม การวัดผลทางด้านจิตพิสัยส่วนใหญ่จึงมุ่งวัดคุณลักษณะบุคคลในด้านต่อไปนี้

- การรับรู้
- การตอบสนอง
- การสร้างคุณค่า
- การจัดระบบคุณค่า
- การสร้างลักษณะนิสัย

ในเชิงปฏิบัติการวัดคุณธรรมหรือจิตพิสัยของบุคคล มักนิยมวัดคุณลักษณะรวมของพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความสนใจ เป็นความรู้สึกหรือท่าทีที่ชี้ถึงแนวโน้มของความชอบใจ หรือไม่ชอบใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่ทัศนคติของบุคคล ความสนใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือก และเกี่ยวข้องกับความสำเร็จที่จะตามมา เช่น เด็กที่เลือกเรียนสิ่งที่ตนสนใจ หรือเลือกอาชีพที่มีความสนใจแล้วมักจะเรียนหรือกระทำได้ดีสำเร็จด้วยดี

2.2 ทักษะคิด เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ต่อสังคม ต่ออาชีพ เป็นต้น ที่แสดงออกในรูปพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เห็นคุณค่าหรือไม่เห็นคุณค่า โดยที่บุคคลนั้นมีความคล้อยตามที่จะปฏิบัติหรือคัดค้าน

2.3 การปรับตัว เป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวกับความสามารถในการตอบสนองสิ่งแวดล้อมในสังคม ตามความเชื่อในคุณค่าหรือตามทัศนคติของตน โดยแสดงออกในลักษณะของการปรุงแต่งเปลี่ยนแปลง หรือการขัดแย้งต่อคุณค่าหรือทัศนคติเหล่านั้น

3. ด้านทักษะพิสัย เป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างกลไกทางกายกับสมอง จึงเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างมีจุดมุ่งหมายหรือตามที่สมองสั่งการวัดคุณลักษณะด้านนี้เรียกว่าง่าย ๆ ก็คือการวัดความสามารถในการปฏิบัติ หรือทักษะของบุคคลนั่นเอง เป็นเรื่องของพฤติกรรมและการเคลื่อนไหวทางร่างกายให้เป็นไปตามความคิด หรืออย่างมีแบบแผนขั้นตอน ได้แก่ การวัดคุณลักษณะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานทุกชนิด เช่น งานใช้มือ หู ตา การเคลื่อนไหว รวมถึงพฤติกรรม การพูด การแสดงท่าทางต่าง ๆ การวัดจึงเป็นไปในลักษณะวัดพฤติกรรมตรงและความสามารถด้านทักษะพิสัย ยังแบ่งคุณลักษณะที่จะวัดออกเป็น 4 ด้าน คือ

- การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- การเคลื่อนไหวที่ใช้อวัยวะหลายส่วนร่วมกัน
- พฤติกรรมสื่อสารความหมายแบบไม่ใช้ภาษา
- พฤติกรรมการพูด

คุณลักษณะที่จะวัดทั้งสามด้านดังกล่าวข้างต้น ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่มุ่งจะให้เกิดขึ้นหรือให้พัฒนาองงามขึ้นด้วยการให้การศึกษา จึงถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้นเอง การแบ่งแยกพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ว่ามีคุณประโยชน์มากมายทั้งในด้านการเรียนการสอนและการวัดผลการศึกษา กล่าวคือเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สอนทราบจุดมุ่งหมายปลายทางของการสอนชัดเจนขึ้น ส่วนในด้านการวัดผลช่วยให้รู้จักลักษณะของสิ่งที่วัดได้ดีขึ้น และจะทำให้สามารถเลือกเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลได้ถูกต้องตรงตามคุณลักษณะที่จะวัด (ไพศาล หวังพานิช. 2523: 44-48)

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ประกอบด้วยงานวิจัยด้านการส่งเสริมอาชีพ และงานวิจัยด้านศิลปะพื้นบ้านงานช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีมีดังนี้

เก่งกาจ ต้นทองคำ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์ศิลปะพื้นบ้าน : กรณีศึกษางานแทงหยวกในเขตภาคกลาง เพื่อศึกษาศิลปะงานแทงหยวกในประเด็น กระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบลวดลาย ผลงานแทงหยวกในเขตภาคกลาง ความเหมือนและความแตกต่าง และกระบวนการถ่ายทอดความรู้งานแทงหยวกของแต่ละพื้นบ้านในเขตภาคกลาง ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ช่างแทงหยวกจะเริ่มต้นแทงหยวกลายพื้นหนึ่ง ลายพื้นสาม ลายพื้นห้า ลายหน้ากระดาน ลายกระจัง ลายประกอบเสา ลายน่องสิงห์ เมื่อได้ลายที่ต้องการครบ จะประกอบเป็นส่วนต่างๆ คือ ส่วนฐาน ส่วนเรือนไฟ ส่วนรัดเกล้า ส่วนเสา และส่วนประดับตกแต่ง โดยนำฟักทอง ฟัก มะละกอ เผือก มัน และผลไม้ แกะสลักเป็นรูปสัตว์ ดอกไม้เพื่อประกอบงาน หยวก และประดับด้วยดอกไม้สด ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มช่างโรงเรียนผู้ใหญ่ พระตำหนักสวนกุหลาบ ซึ่งต่างจากกลุ่มช่างจังหวัดนครปฐม จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดชัยนาท ซึ่งจะมีงานหยวกเป็นหลัก มีการแกะสลักผลไม้เพียงเล็กน้อย จากนั้นก็ประกอบเป็นชั้นๆ โดยเริ่มจากชั้นบนส่วนของรัดเกล้า ชั้นกลางส่วนของเรือนไฟ สำหรับวาง ลูกโกศ หีบ ชั้นฐานส่วนของฐานล่างสุด สิ่งสำคัญในการประกอบโครงสร้างคือการเชื่อมส่วนหัวท้ายของแผงหยวกที่ประกอบไว้เป็นส่วนๆ ให้เป็นมุม 45 องศา เมื่อนำมาประกบกันเข้าแล้ว จะทำให้หยวกทำมุมฉากต่อกันตรงมุมอย่างสนิท ไม่ให้ลายขาด หรือลายเหลื่อมกัน ประโยชน์การสร้างสรรค์ผลงานเพื่อประดับตกแต่ง เชิงตะกอน จิตกาธาน เมรุ พระเมรุมาศ ตั้งลูกโกศ และหีบ ก่อนทำการฌาปนกิจ ซึ่งเป็นงานอวมงคล งานหยวกจะใช้ประกอบงานมงคล คือ ลอยกระทง โขนจุก ประดับธรรมมาสน์เทศนา รูปแบบการขึ้นโครงสร้าง ความประณีต ความคิดสร้างสรรค์ มีความแตกต่างขึ้นอยู่กับยศศักดิ์ เพศผู้ตาย รูปแบบมีความแตกต่างกันของกลุ่มช่างโรงเรียนผู้ใหญ่พระตำหนักสวนกุหลาบ และกลุ่มช่างแต่ละจังหวัด วัสดุที่ใช้สร้างสรรค์ ผลงานที่สำคัญประกอบด้วย กาบกล้วยตานีที่ไม่ตกเครือ ผลไม้ มะละกอ ฟักทอง ฟัก มันเทศ เผือก สีย้อมหยวก อุปกรณ์ที่สำคัญ มีดแทงหยวกต้องบางและมีความคมอย่างมาก กระบวนการถ่ายทอดความรู้การแทงหยวกของกลุ่มช่างจะถ่ายทอดความรู้ให้กับ ลูก หลาน ญาติ และคนรู้จักที่มีใจรักงานศิลปะการแทงหยวก โดยให้เป็นลูกมือปฏิบัติ บอกกล่าว สังเกตการณ์การทำงานของช่างที่มีความชำนาญ และทักษะการแทงหยวกเป็นแบบอย่าง คุณสมบัติของช่างแทงหยวกต้องมีความอดทน และมีใจรักงานศิลปะการแทงหยวก เรื่องของความเชื่อที่เกี่ยวกับการแทงหยวกโดยรวมจะสร้างสรรค์ผลงานเพื่อความสวยงาม เป็นเกียรติกับผู้ตาย ที่สำคัญหยวกกล้วยมีคุณสมบัติพิเศษไม่ไหม้ไฟและดูดซับกลิ่น

พิกุล ชูสกุล (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาที่ผ่านกระบวนการสั่งสม กลั่นกรอง พัฒนาและสืบทอดมายาวนาน เกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิตกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและประกอบอาชีพ สะท้อนการใช้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมในการประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรในท้องถิ่น ผนวกกับความสวยงามในการทำเครื่องใช้สอยต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ก่อเกิดเป็นงานฝีมือที่ประณีตงดงามและการเล่นพื้นบ้านหลากหลายสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น

ตอนที่ 2 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน ด้านแนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นมีแนวความคิดที่สอดคล้องกันในการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าของท้องถิ่นให้ยั่งยืน ด้านการจัดการเรียนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบของกิจกรรมในหลักสูตร การจัดให้มีการประชุมระดมความคิดจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่น ผู้ปกครองและนักเรียนเพื่อเสาะหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ตรงตามความต้องการของนักเรียนและชุมชน การเชิญผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่นักเรียนในโรงเรียน และการให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการ ด้านบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้ปกครอง และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้รับความร่วมมือจากผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นเข้ามาร่วมพัฒนาหลักสูตรและร่วมถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปฏิบัติการผนวกรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีการศึกษาในระบบโรงเรียน” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เจตจำนงแห่งอำนาจในการสร้างความมั่งคั่ง เติบโตแก่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่อยู่เบื้องหลังความจริงของการศึกษาในระบบโรงเรียน ดังนั้นความรู้วิชาการจึงถูกสถาปนาให้เป็นจริงในรูปของสาขาวิชาและหลักสูตร โดยจัดลำดับความสำคัญแก่สาขาวิชาซึ่งทำคุณประโยชน์สูงสุดต่อภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม เพื่อความชอบธรรมต่อการได้รับรายได้ สวัสดิการ และสถานภาพทางสังคม ที่มีความเหนือกว่าสาขาวิชาอื่น ส่วนหลักสูตรได้ผลิตขึ้นมาเพื่อสร้างคนให้มีอัตลักษณ์ของผู้มีการศึกษา สำหรับประกอบอาชีพในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมเป็นสำคัญ ความรู้จึงมิได้ตอบสนองต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน คนจึงไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ขณะที่ภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งมีเจตจำนงที่แตกต่างออกไป อันได้แก่เจตจำนงเพื่อการดำรงชีวิตได้ถูกเบียดขับให้อยู่ในฐานะของความรู้ชายขอบ เนื่องจากไม่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่และการดำรงชีวิตในชุมชนที่ถูกปรับเปลี่ยนไป ดังนั้นการละเลยต่อภูมิปัญญาของชุมชนจึงเป็นประเด็นของการวิพากษ์โดยนักคิดในสังคม อันเป็นที่มาของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งเพื่อผนวกรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีการศึกษาในระบบโรงเรียน

ชินรส ละอองวรรณ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดชุมพร มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชน ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดชุมพร มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชน ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร และศึกษาผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชน ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ได้สร้างแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมในเรื่องการดำเนินธุรกิจ เป็นแบบทดสอบชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อไปทดลองฝึกอบรม พบว่าเนื้อหาภายในหลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับ

หลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนที่ได้ทดลองภายหลังการฝึกอบรมในด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ย 25.8 คิดเป็นร้อยละ 86 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ($t = 16.36$) และภายหลังจากการฝึกอบรมมีพัฒนาการด้านความรู้สูงกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ($t = 13.55$) จึงสรุปได้ว่าการฝึกอบรมมีพัฒนาการด้านความรู้สูงขึ้น และผลการประเมินโครงการหลักสูตรฝึกอบรมได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 โดยรวมประสิทธิภาพหลักสูตรอยู่ในระดับดี

ทองสุข สุวรรณวล (2552: 64-66) ได้ศึกษาความต้องการส่งเสริมอาชีพทอผ้าขึ้นดินจกของกลุ่มสตรี อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นสตรี 238 คน ที่ตอบแบบสอบถามอายุระหว่าง 41-50 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถม มีรายได้ 5,000 บาทต่อเดือน รายได้จากการทอผ้าขึ้นดินจกต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน มีประสบการณ์ 11-15 ปี มีความต้องการให้ส่งเสริมอาชีพในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ จัดอบรมให้ความรู้การพัฒนาคุณภาพผ้าขึ้น ด้านการตลาดมีความต้องการในระดับมากเท่ากับ 3.50 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับราคาตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์มีความต้องการมากที่สุดเท่ากับ 3.54 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การจัดแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้าต่างๆ ภายในจังหวัด ด้านวัตถุดิบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ด้านเงินทุนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.59 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ให้ความช่วยเหลือเงินกู้ยืม

ณรงค์ช พลพวก (2554: 50-62) ศึกษาการส่งเสริมอาชีพกลุ่มทอผ้าบ้านกอก หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกอก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามรายด้านทั้ง 7 ด้าน คือด้านการจัดทำทะเบียน ขาดการจัดทำทะเบียนสมาชิกครบทุกราย และไม่มีมีการปรับปรุงข้อมูล ให้เป็นปัจจุบัน ด้านการฝึกอบรม ขาดการจัดทำแผนงานการฝึกอบรม และศึกษาดูงาน สมาชิกไม่เข้าร่วมจัดทำแผนงานทุกขั้นตอน ด้านการรวมกลุ่ม ขาดการหาตลาดจำหน่ายสินค้าร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มและภายในเครือข่าย ด้านการจัดทำงบประมาณ ขาดการจัดประชุมสมาชิกกลุ่มย่อยเพื่อระดมสมองถ่ายทอดความรู้ให้แกกัน ด้านการประชาสัมพันธ์ ขาดการเผยแพร่ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ทางสื่ออินเทอร์เน็ต แผ่นพับ โบปปลิว หนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ ด้านการประเมินผล ขาดการนำผลการประเมินไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาการทอผ้าให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ช่วยลดต้นทุนในการผลิต แนวทางการส่งเสริมอาชีพกลุ่มทอผ้าบ้านกอก หมู่ที่ 5 ด้านการจัดทำทะเบียน ควรให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอน การยกร่างจนถึงการลงมติ ด้านการฝึกอบรม ควรจัดให้มีการฝึกอบรม ศึกษาดูงานการส่งเสริมอาชีพทอผ้ากับกลุ่มอื่นๆ ที่เป็นประจักษ์อย่างต่อเนื่อง ด้านการรวมกลุ่ม เทศบาลควรสนับสนุนข้อมูลกลุ่มทอผ้า เพื่อการขยายเครือข่ายให้ได้มากยิ่งขึ้น ด้านการพัฒนาความรู้และทักษะ ควรมีการจัดฝึกอบรมพัฒนาความรู้ และทักษะเพิ่มเติม

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่า การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีนั้น สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกมีแนวทางในการนำความรู้ไปประกอบอาชีพเสริม และเป็นการเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าของท้องถิ่นให้ยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
2. การพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี
3. การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

1.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลสภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านงานแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาสภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพ ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบมีจุดหมาย (สมบุรณ์ ดันยะ. 2551: 108) ประกอบด้วย

1.2.1 นายวิริยะ สุสุทธิ	ช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
1.2.2 นางดวงจันทร์ สุสุทธิ	ช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
1.2.3 นางกรรณิกา เอี้ยวสกุลรัตน์	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบของคำถาม เป็น 5 ด้าน คือ ด้านสภาพปัญหาของอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีในปัจจุบัน ด้านปัญหาการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิควิธีการแทงหยวกของช่างในจังหวัดเพชรบุรี ด้านการส่งเสริมและการอนุรักษ์สืบทอด ด้านการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมภายหลังการจัดกิจกรรมฝึกอบรม

1.4 นำแบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

1.5 สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล เพื่อศึกษาข้อมูลปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้แนวคำถาม (Guide line) ที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และสภาพปัญหาการถ่ายทอดอาชีพช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี ตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อสรุปประเด็นตามแนวคำถาม และใช้

ประกอบภาววิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย โดยมีการบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียงประกอบการจดบันทึก

1.6 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านงานแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี มาวิเคราะห์สรุปข้อมูลปัจจุบัน สภาพปัญหา และแนวทางการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี เพื่อดำเนินการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีผ่านชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

2. การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

จากข้อมูลด้านงานแทงหยวก สภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 นำมาเป็นหัวข้อในการสร้างชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการจัดฝึกอบรมและการพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

2.2 นำข้อมูลปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี มากำหนดวัตถุประสงค์ หน่วยการเรียนรู้ เนื้อหาบทเรียน และระยะเวลาของการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

2.3 จัดทำโครงสร้างกิจกรรมและสร้างเนื้อหาของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยแบ่งเนื้อหาของกิจกรรมออกเป็นหน่วยย่อย จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ดังนี้คือ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก

เทคนิควิธีการฝึกอบรมที่ใช้ในชุดกิจกรรมฝึกอบรมนี้เพื่อให้เหมาะสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม กิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย การบรรยายให้ความรู้ การสาธิตขั้นตอนการทำงาน การลงมือปฏิบัติจริง และการระดมพลังสมองในการปฏิบัติงาน

สื่อประกอบกิจกรรมประกอบด้วย 1.เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแทงหยวก 2.เอกสารเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับงานแทงหยวก 3.ตัวอย่างผลงานชิ้นสำเร็จ

2.4 นำเสนอชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา ความครอบคลุมของประเด็น และปรับปรุงแก้ไข

2.5 ดำเนินการเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ซึ่งเป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีประสบการณ์ในสาขาที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 3 ปี ตรวจสอบความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพช่างแทงหยวก

จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า นายทรงธรรม ขำทวี นายวิริยะ สุสุทธิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากิจกรรมจำนวน 1 คน คือ นายกิตติภพ รักษาราษฎร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 1 คน คือ ดร.สมนึก ชูปานกลีบ แล้วทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

การประเมินความเหมาะสมใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554: 121)

- 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
- 4 หมายถึง เหมาะสมมาก
- 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
- 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย
- 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

แปลความหมายค่าเฉลี่ยของการตอบแบบประเมิน กำหนดช่วงระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาเทียบเกณฑ์ดังนี้

ช่วงคะแนน 4.51 – 5.00	ระดับความเหมาะสมมากที่สุด
ช่วงคะแนน 3.51 – 4.50	ระดับความเหมาะสมมาก
ช่วงคะแนน 2.51 – 3.50	ระดับความเหมาะสมปานกลาง
ช่วงคะแนน 1.51 – 2.50	ระดับความเหมาะสมน้อย
ช่วงคะแนน 1.00 – 1.50	ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

การพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมนี้ ถ้าค่าเฉลี่ยมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าประเด็นนั้นมีความเหมาะสมไม่ต้องทำการปรับปรุง

ผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญต่อชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษา ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ผลการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั่วไปของชุดกิจกรรมการฝึกอบรม และเนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วย จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.68 และเมื่อพิจารณาตามรายการประเมินแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีความเหมาะสมดังนี้

ด้านองค์ประกอบทั่วไปของชุดกิจกรรมฝึกอบรม มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.75

ส่วนค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยพิจารณาเป็นรายด้าน ของทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ ปรากฏดังนี้

ด้านความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการมีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.8

ด้านความสอดคล้องระหว่างขอบข่ายเนื้อหากับการกำหนดระยะเวลาจัดกิจกรรม ฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.4

ด้านสื่อและกิจกรรมฝึกอบรมมีความสอดคล้องกันมีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.73

ด้านสื่อประกอบกิจกรรมฝึกอบรมมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย มีค่าความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.67

2.6 นำชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบอีกครั้ง

2.7 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเรื่องการแทงหยวก แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยมีวิธีการสร้างดังนี้

2.7.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี และวิธีการสร้างแบบทดสอบจากเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล

2.7.2 สร้างแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ เพื่อวัดความรู้ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุมของประเด็น และปรับปรุงแก้ไข

2.7.3 นำร่างแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจที่ได้ เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบและวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องของแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเรื่องการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ซึ่งได้ผลค่าความสอดคล้อง ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องและหาค่า IOC ของแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ
เรื่องการแทงหยวก จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ข้อสอบ ข้อที่	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\sum R$	IOC	สรุปผล
	1	2	3	4	5			
1	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
2	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
3	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
4	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
5	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
6	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
7	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
8	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
9	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
10	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
11	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
12	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
13	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
14	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
15	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
16	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
17	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
18	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
19	1	1	1	1	0	4	0.80	ใช้ได้
20	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
21	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
22	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
23	0	1	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
24	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
25	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องและหาค่า IOC ของแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเรื่องการแทงหยวก จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าความสอดคล้องทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 คะแนน สามารถนำมาใช้ได้

2.7.4 นำร่างแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อตรวจสอบอีกครั้ง

2.7.5 นำแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจที่ได้ ไปใช้ทดลองกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ถ้าใช้ได้ นำมาใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองจริง 25 คน แต่ถ้าใช้ไม่ได้ให้กลับมาปรับปรุงแก้ไข

2.7.6 สร้างแบบประเมินประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยยึดจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก แบ่งเป็น 3 ส่วน กำหนดคะแนนของแต่ละส่วน คือ

ด้านกระบวนการทำงาน	12	คะแนน
ด้านผลงาน	6	คะแนน
ด้านคุณธรรมในการทำงาน	6	คะแนน

เกณฑ์การผ่านในส่วนการประเมินความสามารถในการปฏิบัติ ใช้เกณฑ์การผ่านคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

2.7.7 นำแบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวกที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม

2.7.8 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยจำนวนข้อคำถามและประเด็นคำถามยึดกระบวนการจัดการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

2.7.9 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อความและความชัดเจนของภาษา ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

3.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบทดลอง โดยกำหนดแผนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี เลือกใช้แบบแผนการวิจัยประเภท One group time series design เป็นแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนการทดลองและหลังการทดลองหลายครั้ง (ชูศรี วงศ์รัตน์; องอาจ นัยวัฒน์. 2551: 2)

ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง			
T ₁	X	T ₂	T ₃	T ₄	T ₅

T₁ หมายถึง การทดสอบความรู้ ความเข้าใจก่อนการฝึกอบรม

T₂ หมายถึง การฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

T₃ หมายถึง การประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวกระหว่างการฝึกอบรม

T₄ หมายถึง การทดสอบความรู้ ความเข้าใจและการประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวกหลังการฝึกอบรม

T₅ หมายถึง การประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพและปัญหาอาชีพช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี และประชากรที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่างเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านงานแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี และนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 ในปีการศึกษา 2560 แผนกวิชาจิตรศิลป์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ที่มีพื้นฐานด้านงานศิลปะ และเป็นกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ผู้สืบทอดงานศิลป์ของจังหวัดเพชรบุรี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จำนวน 25 คน

3.3 ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.3.1 ประสานกับทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีในการขอความอนุเคราะห์สถานที่จัดการฝึกอบรมและติดต่อกับวิทยากร

3.3.2 จัดเตรียมสถานที่ สื่อ อุปกรณ์และความพร้อมในการฝึกอบรม

3.3.3 ดำเนินการจัดการฝึกอบรมกับกลุ่มตัวอย่างตามแผนการอบรมที่ได้เตรียมไว้ โดยจัดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ในวันที่ 29 - 30 มิถุนายน 2560 ณ ห้องประชุมประกายเพชร วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.3.3.1 ทำพิธีเปิดการอบรม โดยใช้เวลา 30 นาทีก่อนดำเนินการอบรม

3.3.3.2 ทดสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม ด้วยแบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ชุดฝึกกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยใช้เวลา 30 นาที

3.3.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการอบรมตามแผนในคู่มือชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ เป็นเวลา

15 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 2 วัน โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านงานแทงหยวกบรรยายความรู้ภาคทฤษฎี และสาธิตพร้อมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติงาน ซึ่งแบ่งเนื้อหาของกิจกรรมออกเป็นหน่วยย่อย ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวก

จังหวัดเพชรบุรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก

3.3.3.4 ประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ด้วยแบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวกในระหว่างการฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 โดยการสังเกตการปฏิบัติงานขณะฝึกอบรม และจากชิ้นงานซึ่งวิทยากรเป็นผู้ประเมิน

3.3.3.5 ทดสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรม ด้วยแบบทดสอบหลังการเรียนรู้ชุดฝึกกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และวิทยากรประเมินความสามารถหลังเข้ารับการฝึกอบรมโดยการสังเกตการปฏิบัติงาน และจากชิ้นงานภาพหลังการเสร็จสิ้นการฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

3.3.3.6 ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยใช้เวลาหลังปิดการอบรม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังการฝึกอบรม และแบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวก ในระหว่างการฝึกอบรม และหลังเข้ารับการฝึกอบรม โดยประเมินจากเกณฑ์ที่กำหนดคือ

ผลสัมฤทธิ์ของการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และผลสัมฤทธิ์ของการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม มากกว่าผลสัมฤทธิ์ของการทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนหลังเข้ารับการฝึกอบรม

ผลสัมฤทธิ์ระหว่างการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี (E_1) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

ผลสัมฤทธิ์หลังการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี (E_2) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

การคิดค่า E_1 และ E_2 คำนวณค่าทางสถิติได้โดยใช้สูตรดังต่อไปนี้ คือ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2520: 135-143)

$$\text{สูตรที่ 1} \quad E_1 = \frac{\sum X}{\frac{N}{A}} \times 100$$

E_1	=	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
$\sum X$	=	คะแนนรวมของแบบฝึกปฏิบัติ กิจกรรมหรืองานที่ทำระหว่างเรียนทั้งที่เป็นกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือออนไลน์
N	=	จำนวนผู้เรียน
A	=	คะแนนเต็มของแบบฝึกปฏิบัติทุกชิ้นรวมกัน

$$\text{สูตรที่ 2} \quad E_2 = \frac{\sum F}{\frac{N}{B}} \times 100$$

E_2	=	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
$\sum F$	=	คะแนนรวมของผลลัพธ์ของการประเมินหลังเรียน
N	=	จำนวนผู้เรียน
B	=	คะแนนเต็มของการประเมินสุดท้ายของแต่ละหน่วยประกอบด้วยผลการสอบหลังเรียนและคะแนนจากการประเมินงานสุดท้าย

3.4.2 การประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจ โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554: 121)

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

แปลความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการตอบแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.4.3 การตรวจสอบความยากง่ายของข้อสอบรายข้อ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 129)

$$\text{สูตร} \quad P = \frac{R}{n}$$

เมื่อ P แทน ค่าความยากของข้อสอบรายข้อ

R แทน คะแนนรวมของผลการสอบของผู้เข้าสอบทั้งหมด

n แทน จำนวนคะแนนเต็มของผู้เข้าสอบทั้งหมด

3.4.4 การหาอำนาจจำแนกแบบอิงเกณฑ์ของข้อสอบวัดความรู้ ความเข้าใจชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 130)

$$\text{สูตร} \quad R = \frac{U}{n_1} - \frac{L}{n_2}$$

เมื่อ R แทน อำนาจจำแนกเป็นรายข้อ

U แทน จำนวนผู้เข้าอบรมที่ทำถูกในกลุ่มสูงกว่าเกณฑ์

L แทน จำนวนผู้เข้าอบรมที่ทำถูกในกลุ่มต่ำกว่าเกณฑ์

n_1 แทน จำนวนผู้เข้าอบรมในกลุ่มสูงกว่าเกณฑ์

n_2 แทน จำนวนผู้เข้าอบรมในกลุ่มต่ำกว่าเกณฑ์

3.4.5 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยใช้สูตรครูเดอร์-ริชาดสัน (KR-20) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 238)

$$\text{สูตร} \quad r_{tt} = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left(1 - \frac{\sum pq}{s^2} \right)$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

k แทน จำนวนข้อสอบ

s^2 แทน ความแปรปรวน

p แทน สัดส่วนของผู้ที่ตอบถูกแต่ละข้อ

q แทน สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิดแต่ละข้อ ($q = 1 - p$)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
2. การพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี
3. การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านผู้เชี่ยวชาญด้านงานแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ทั้งหมด 3 คนโดยการบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียงประกอบการจดบันทึก เพื่อศึกษาข้อมูลปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ผลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ได้ 4 ประเด็นดังนี้

1.1 ลวดลายและความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ศิลปะการฉลุสลักหยวก หรือที่เรียกกันว่า การแทงหยวก เป็นหนึ่งในสกุลช่างโบราณของจังหวัดเพชรบุรี โดยมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของลายที่แตกต่างกัน เกิดจากกระบวนการ ขั้นตอนแนวคิดเชิงช่างศิลปะ โดยเฉพาะจังหวัดเพชรบุรีมีความโดดเด่นในเรื่องการประยุกต์ลวดลายเลียนแบบธรรมชาติ และช่างสามารถสร้างสรรค์ลวดลายงานแทงหยวกได้โดยไม่ต้องร่างลาย ซึ่งเกิดจากทักษะความชำนาญ จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย

1.2 ปัญหาการส่งเสริมอนุรักษ์และถ่ายทอดความรู้ เทคนิควิธีการแทงหยวกของช่างในจังหวัดเพชรบุรีมีการสืบทอดองค์ความรู้เฉพาะเครือญาติ ได้รับการถ่ายทอดส่วนน้อย เรียนรู้แบบตัวต่อตัว ปัจจุบันได้รับการถ่ายทอดเป็นกลุ่มมากขึ้น แต่ขาดความต่อเนื่องและรูปแบบเทคนิควิธีการของแต่ละคนแตกต่างกัน ด้านการเรียนรู้งานศิลปะการแทงหยวกไม่ได้รับการส่งเสริมบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและการศึกษาในระบบอย่างชัดเจน ศิลปินผู้สืบทอดมีจำนวนลดน้อยลง ด้านความต้องการในชุมชนในปัจจุบันมีความต้องการลดลง งานแทงหยวก เห็นเป็นเพียงการเพิ่มรายจ่ายในการจัดงานต่าง ๆ จึงควรส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์รวมในการกระจายองค์ความรู้ การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ขาดความต่อเนื่องด้วยข้อจำกัดของงบประมาณที่แต่ละหน่วยงานกำหนดไว้ ขาดการต่อยอดการจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ ต้นทุนและวัตถุดิบในการผลิตเป็นปัญหาที่พบน้อย เนื่องจากงานแทงหยวกเป็นงานที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติหาได้ง่ายในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการช่วยกระจายรายได้ให้กับชุมชน

1.3 ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีควรมีการส่งเสริม และมีการอนุรักษ์ สืบทอด ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยจัดทำหลักสูตรหรือชุดคู่มือการจัดกิจกรรมฝึกอบรม การแทงหยวกอย่างเป็นกระบวนการ แบ่งหน่วยการเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการสาธิตและเผยแพร่ ให้กับผู้ที่สนใจ และลงมือปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการทำงาน การวางแผนการร่วมงาน กันเป็นหมู่คณะ และเล็งเห็นคุณค่าทางสังคม

1.4 การส่งเสริมอาชีพแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี ผ่านกิจกรรมฝึกอบรมควรมีลักษณะดังนี้

ด้านวิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยวิธีการ บรรยายถึงประวัติความเป็นมาของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ปลูกฝังความเชื่อด้าน การนำศิลปะงานแทงหยวกไปใช้ประกอบพิธีเฉพาะงานอวมงคล โดยสอดแทรกให้เกิดแนวคิดใหม่ แต่ยังคงกระบวนการทำงานเดิมไว้

ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมควรเป็นสื่อจากวัสดุที่ใช้จริง เช่น ต้นกล้วย ประกอบกันกับสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการบรรยายความรู้ และสื่อจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกัน

ด้านขอบเขตเนื้อหาของกิจกรรมฝึกอบรมควรประกอบด้วยเนื้อหาพื้นฐาน ความรู้ เบื้องต้น รูปแบบและลวดลายเอกลักษณ์เฉพาะของการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี การฝึกปฏิบัติการ เขียนลายแทงหยวกลายพื้นฐาน และการประกอบประดับหยวก

ด้านวิทยากรในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมควรเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ตรงตาม เนื้อหาของการจัดกิจกรรม ถ่ายทอดและเสริมแรงผู้เข้ารับการอบรมให้รักและหวงแหนศิลปะการแทงหยวกได้

ด้านระยะเวลาของการจัดกิจกรรมฝึกอบรมควรจัดแบบต่อเนื่อง ใช้ระยะเวลา 2 วัน สำหรับภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

สรุปข้อมูลปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี เพื่อดำเนินการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีผ่านชุดกิจกรรม การฝึกอบรม โดยผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสืบค้นเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ศิลปะการแทงหยวก และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นตัวตั้งในการออกแบบชุดกิจกรรม การฝึกอบรมออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ เพื่อต้องการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะงานศิลปะการแทงหยวก ของจังหวัดเพชรบุรี ให้ครอบคลุมตามความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นผ่าน ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

2. การพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

2.1 จากข้อมูลปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรีในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสืบค้นเอกสารตำรา และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแทงหยวก และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นตัวตั้งในการ

ออกแบบชุดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาด้านความรู้ ทักษะงานศิลปะการแทงหยวก ประกอบด้วยเนื้อหา 3 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก

2.2 กิจกรรมการฝึกอบรมนี้ ประกอบด้วย การรับฟังการบรรยาย ถามตอบแสดงความคิดเห็น การสาธิตขั้นตอนการทำงาน และการลงมือปฏิบัติจริง

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั่วไปของชุดกิจกรรมการฝึกอบรม และเนื้อหาสาระของหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วย จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.68

2.4 ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องการแทงหยวก โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณา นำผลมาปรับปรุงแก้ไข ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

2.5 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาทดลองใช้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน นำผลคะแนนที่ได้จากการสอบ มาหาค่าความยากง่าย ได้ค่า P เท่ากับ 0.2-0.8 ค่าอำนาจจำแนก ได้ค่า R เท่ากับ 0.2-0.8 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรครุเดอร์-ริชาดสัน (KR-20) ได้ค่าเท่ากับ 0.77

3. การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

3.1 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกที่พัฒนาขึ้น ประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังการฝึกอบรม และแบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวก ในระหว่างการฝึกอบรม และหลังเข้ารับการฝึกอบรม โดยมีผลการประเมิน ดังนี้

ตาราง 2 แสดงผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรมการแทงหยวกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ลำดับ	คะแนนก่อนเรียน (Pretest)	คะแนนหลังเรียน (Posttest)
1	20	22
2	21	24
3	20	23
4	21	24
5	20	23
6	22	25
7	20	22
8	19	23
9	21	22
10	19	22
11	20	22
12	19	23
13	20	23
14	19	21
15	19	22
16	20	23
17	20	21
18	21	23
19	21	21
20	19	23
21	20	22
22	21	20
23	21	22
24	20	21
25	21	23
รวม	504	560
$\bar{X}$	20.16	22.40
ร้อยละ	80.64	89.60

จากตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนการทำแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเรื่องการแทงหยวกของผู้เข้ารับการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม มีคะแนนรวมของการทำแบบทดสอบ เท่ากับ 504 คะแนน คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 20.16 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 80.64 หลังเข้ารับการฝึกอบรม มีคะแนนรวมของการทำแบบทดสอบ เท่ากับ 560 คะแนน คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 22.40 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 89.60 จะเห็นได้ว่า ผลคะแนนหลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าผลคะแนนก่อนเข้ารับการฝึกอบรม และมีค่าเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตาราง 3 การประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีในด้านทักษะ ระหว่างการฝึกอบรม ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ลำดับ	คะแนน (E _i)				ร้อยละ (100%)
	ทักษะ 24 (1)	ทักษะ 24 (2)	รวม 48	$\bar{X}$	
1	22	23	45	22.50	91.84
2	19	22	41	20.50	83.67
3	20	23	43	21.50	87.76
4	20	22	42	21.00	85.71
5	20	23	43	21.50	87.76
6	19	21	40	20.00	81.63
7	21	24	45	22.50	91.84
8	21	23	44	22.00	89.80
9	22	23	45	22.50	91.84
10	20	21	41	20.50	83.67
11	22	24	46	23.00	93.88
12	20	20	40	20.00	81.63
13	20	22	42	21.00	85.71
14	20	23	43	21.50	87.76
15	22	23	45	22.50	91.84
16	19	22	41	20.50	83.67
17	19	23	42	21.00	85.71

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับ	คะแนน (E_1)				ร้อยละ (100%)
	ทักษะ 24 (1)	ทักษะ 24 (2)	รวม 48	$\bar{X}$	
18	20	22	42	21.00	85.71
19	21	23	44	22.00	89.80
20	21	22	43	21.50	87.76
21	21	23	44	22.00	89.80
22	22	23	45	22.50	91.84
23	19	20	39	19.50	79.59
24	21	24	45	22.50	91.84
25	18	23	41	20.50	83.67
รวม	509	562	1071		
$\bar{X}$	20.36	22.48	43	21.42	
ร้อยละ	84.83	93.67	89.25		

จากตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการ
 แทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีในด้านทักษะ ระหว่างการฝึกอบรม ณ วิทยาลัย
 อาชีวศึกษาเพชรบุรี การจัดฝึกอบรมมีจำนวนผู้เข้าฝึกอบรมทั้งสิ้น 25 คน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย
 คะแนนประเมินด้านทักษะครั้งที่ 1 ระหว่างการฝึกอบรม พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 84.83 และ
 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนประเมินด้านทักษะครั้งที่ 2 ระหว่างการฝึกอบรม พบว่ามีค่าเฉลี่ย
 เท่ากับร้อยละ 93.67 โดยผลการประเมินค่าประสิทธิภาพ (E_1) เท่ากับ 89.58

ตาราง 4 การประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัย
อาชีวศึกษาเพชรบุรีในด้านความรู้ ความเข้าใจ และด้านทักษะ หลังการฝึกอบรม
ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ลำดับ	คะแนน (E ₂)				ร้อยละ (100%)
	ความรู้ 25	ทักษะ 24	รวม 49	$\bar{X}$	
1	22	23	45	22.50	91.84
2	24	22	46	23.00	93.88
3	23	23	46	23.00	93.88
4	24	22	46	23.00	93.88
5	23	23	46	23.00	93.88
6	25	22	47	23.50	95.92
7	22	24	46	23.00	93.88
8	23	23	46	23.00	93.88
9	22	23	45	22.50	91.84
10	22	23	45	22.50	91.84
11	22	24	46	23.00	93.88
12	23	22	45	22.50	91.84
13	23	22	45	22.50	91.84
14	21	23	44	22.00	89.80
15	22	23	45	22.50	91.84
16	23	22	45	22.50	91.84
17	21	23	44	22.00	89.80
18	23	22	45	22.50	91.84
19	21	23	44	22.00	89.80
20	23	22	45	22.50	91.84
21	22	23	45	22.50	91.84
22	20	23	43	21.50	87.76
23	22	21	43	21.50	87.76

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	คะแนน (E ₂)				ร้อยละ (100%)
	ความรู้ 25	ทักษะ 24	รวม 49	$\bar{X}$	
24	21	24	45	22.50	91.84
25	23	23	46	23.00	93.88
รวม	560	568	1128		
$\bar{X}$	22.40	22.72	45	22.56	
ร้อยละ	89.60	94.67	92.08		

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีในด้านความรู้ ความเข้าใจ และด้านทักษะหลังการฝึกอบรม ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี การจัดฝึกอบรมมีจำนวนผู้เข้าฝึกอบรมทั้งสิ้น 25 คน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยด้านความรู้ ความเข้าใจ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 89.60 และเมื่อพิจารณาด้านทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 94.67 โดยผลการประเมินค่าประสิทธิภาพ (E₂) เท่ากับ 91.84

ตาราง 5 ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี (E₁/ E₂ = 80/80)

E ₁	E ₂
89.58	91.84
เกณฑ์กำหนด E ₁ = 80	เกณฑ์กำหนด E ₂ = 80

จากตาราง 5 แสดงผลการประเมินด้านทักษะระหว่างการฝึกอบรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 89.58 ซึ่งเกณฑ์การประเมินผลความมีประสิทธิภาพกำหนด E₁ ไว้ร้อยละ 80 ส่วนผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะหลังการเข้ารับการฝึกอบรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 91.84 ซึ่งเกณฑ์การประเมินผลความมีประสิทธิภาพกำหนด E₂ ไว้ร้อยละ 80 ดังนั้นจึงถือได้ว่าชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีมีประสิทธิภาพและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.2 ผลของแบบประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ภายหลังเสร็จสิ้นการอบรม มีผลการประเมิน ดังตาราง 5

ตาราง 6 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ลำดับ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1	ความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรม ชัดเจน สมบูรณ์	4.68	0.55	มากที่สุด
2	ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระในกิจกรรม ฝึกอบรม	4.64	0.62	มากที่สุด
3	ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมสามารถ นำไปปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพได้	4.60	0.57	มากที่สุด
4	การนำเสนอของวิทยากรในการฝึกอบรม	4.68	0.55	มากที่สุด
5	สื่อประกอบการฝึกอบรม	4.24	0.91	มาก
6	วิธีการจัดกิจกรรมฝึกอบรม	4.44	0.70	มาก
7	สถานที่สำหรับการฝึกอบรม	4.32	0.68	มาก
8	ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม	4.20	0.69	มาก
9	การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.72	0.53	มากที่สุด
	รวม	4.50	0.64	มาก

จากตาราง 6 พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.50 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.64 โดยเห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.72 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.53 ความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรม มีความชัดเจน สมบูรณ์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.68 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.55 การนำเสนอของวิทยากรในการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.68 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.55 ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระในกิจกรรมฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.64 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.62 ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมสามารถนำไปปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.60 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.57 วิธีการจัดกิจกรรมฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.44 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.70 สถานที่สำหรับการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.32 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.68 สื่อประกอบการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.24 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.91 และระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.20 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = 0.69 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพและปัญหาการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี สรุปผลได้ดังนี้

1.1 ด้านความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี เป็นช่างที่มีความรู้พื้นฐานทางศิลปะที่มีอยู่ในสายเลือด ซึ่งสามารถแทงหยวกลดลายพื้นฐาน (ลายพื้นหนึ่ง ลายพื้นสาม ลายพื้นห้า) มีความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจาก ที่อื่น คือ การแทงหยวกโดยไม่ต้องเขียนลดลายแบบร่าง และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแทงหยวกประกอบเชิงตะกอน ให้เกิดความงดงามอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการแกะสลักเครื่องสดมาประดับหยวก ซึ่งแกะเป็นดอกไม้ต่างๆ และสัตว์ในเทพนิยาย การแกะสลักเป็นรูปแบบอย่างอื่น เช่น แกะสลักผลฝรั่งเป็นน้อยหน้า แกะสลักฟักทองเป็นผลทุเรียน หรือแกะเป็นแตงโม แกะสลักเผือกและมันให้เป็นรูปไข่เค็ม สร้างความเป็นเอกลักษณ์ของช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี นอกจากนี้ช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรียังได้นำลักษณะรูปแบบของธรรมชาติ มาดัดแปลงเป็นลดลายในการแทงหยวกได้แก่ ลายกระจังรวน ลายสาหร่าย ลายเถา ลายกนกใบเทศ ลายกนกหางโต และลายหน้ากระดานต่างๆ เช่น ลายหน้ากระดานรักร้อย ลายหน้ากระดานรัตเกล้า ลายหน้ากระดานกนกเปลว ลายหน้ากระดานลูกฟักกำมปู อันเป็นเอกลักษณ์ ที่ช่างแทงหยวกเพชรบุรี ได้คิดค้นและประยุกต์ขึ้น

1.2 ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ และสืบทอดศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะงานแทงหยวกทุกท่าน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปได้ว่าสมควรอย่างยิ่งที่จะให้มีการส่งเสริม อนุรักษ์สืบสานงานศิลปะการแทงหยวก ซึ่งนับวันจะหมดและสูญหายไปตามวิถีชีวิตที่รีบเร่งและเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมประเพณีดั้งเดิม วัฒนธรรมเดิมทั้งระบบ ทั้งคุณค่าของสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อีกทั้งต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนที่จะดำเนินกิจกรรมดังกล่าว อันจะทำให้ศิลปะการแทงหยวกนั้นคงอยู่ โดยส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และสืบทอดด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ศิลปะการแทงหยวกอย่างต่อเนื่องให้กับเยาวชน และผู้ที่มีความสนใจ จัดทำเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเฉพาะกระบวนการเรียนแบบสำเร็จรูป ในระยะเวลาสั้นๆ พร้อมมีการฝึกการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย สามารถทำได้ ทำเป็น แต่ต้องให้เข้าใจพื้นฐานการแทงหยวก และได้นำศิลปะการแทงหยวกในรูปแบบต่างๆ ไปจัดทำเป็นหลักสูตร ภูมิปัญญา และดำเนินการจัดทำแผนการสอนให้กับนักเรียน นักศึกษา ที่ต้องการเรียนรู้เรื่องศิลปะการแทงหยวก กระบวนการทักษะ ตลอดจนสามารถนำศิลปะ

การแทงหยวกไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในรูปแบบต่างๆ สามารถแยกเป็นประเด็นโดยใช้หลักการแทงหยวก เช่น การแทงหยวกพื้นฐาน การแทงหยวกโบราณ การแทงหยวกประกอบเชิงตะกอน กิจกรรมฝึกประสบการณ์จริง กิจกรรมการเรียนรู้การแทงหยวกเพื่อการประยุกต์ใช้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อการประกอบเสริมอาชีพ

การเรียนรู้ศิลปะการแทงหยวกนั้น ควรจัดทำเป็นวิชาหรือกิจกรรมเสริม เพื่อมิให้สูญหายไปกับกาลเวลา และหมดคุณค่าไปกับขนบธรรมเนียมประเพณีใหม่ โดยเฉพาะการนำกระบวนการเรียนรู้ในหลายๆ รูปแบบทำเป็นหลักสูตรให้ถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ น่าสนใจ ทั้งจัดทำเป็นแบบเรียนสำเร็จรูประยะสั้น มีการฝึกและเรียนรู้กระบวนการจริง สามารถทำได้ ทำเป็น เข้าใจ พื้นฐานของการแทงหยวก ประยุกต์ใช้และนำไปประกอบอาชีพเสริมได้ต่อไป

2. การพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี สรุปผลได้ดังนี้

2.1 จากการศึกษาสภาพและปัญหาการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้สร้างชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ประกอบด้วยเนื้อหา 3 หน่วยการเรียนรู้ดังนี้คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทแล้วนำมาแก้ไข

2.2 การตรวจสอบชุดกิจกรรมการฝึกอบรม ขั้นตอนสุดท้ายตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการฝึกอบรม ซึ่งผลการประเมินปรากฏว่าความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ผลการตรวจสอบพบว่าชุดกิจกรรมการฝึกอบรมมีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 ผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบด้านความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการแทงหยวก พิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่ามีดัชนีค่าความสอดคล้องทั้งหมดอยู่ในระหว่าง 0.80-1.00

2.4 ผลการวิเคราะห์แบบทดสอบมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.2-0.8 แสดงว่าแบบทดสอบมีค่าความยากง่ายอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.2-0.8 แสดงว่าแบบทดสอบนี้มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77 แสดงว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นสอดคล้องภายในถือว่าเป็นแบบทดสอบที่ใช้ได้

3. การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 คะแนนทดสอบด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องการแทงหยวกก่อนเข้ารับการฝึกอบรม เท่ากับ 504 คะแนน คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 20.16 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 80.64 หลังเข้ารับการฝึกอบรม มีคะแนนรวมของการทำแบบทดสอบ เท่ากับ 560 คะแนน คิดเป็นคะแนน

เฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 22.40 และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 89.60 จะเห็นได้ว่า ผลคะแนนหลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าผลคะแนนก่อนเข้ารับการฝึกอบรม และมีค่าเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.2 ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี มีประสิทธิภาพ 89.58/91.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3.3 การศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถอภิปรายผลการวิจัยที่เกิดขึ้น ได้ดังนี้

1. ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี เป็นศิลปกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในเรื่องของการแทงหยวกโดยไม่ต้องเขียนลวดลายแบบร่าง การแกะสลักเครื่องสดประกอบหยวก และการประยุกต์ลายธรรมชาติ เอกลักษณ์เหล่านี้แตกต่างจากช่างที่อื่น เป็นการสร้างสรรค์และประยุกต์ขึ้นมาโดยช่างเพชรบุรี ซึ่งเป็นงานช่างศิลป์ไทยที่เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ดังพระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย พ.ศ. 2537 (สมาคมครูภูมิปัญญาไทย: 2549) ที่ว่า งานช่างศิลป์ไทยในการสร้างสรรค์งานด้านศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมในการจัดสร้างและตกแต่งพระเมรุมาศ ที่สร้างด้วยความเชื่อในชาติภพตามคติทางศาสนา และแปลงภาพภูมิในจินตนาการมาเป็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมแขนงต่างๆ อย่างวิจิตรงดงามเป็นเรื่องน่ายินดี เพราะเมื่อประชาชนมีความรู้และเข้าใจในเรื่องสถาปัตยกรรมได้อย่างถูกต้อง ก็เกิดความซาบซึ้ง ความภูมิใจในความเป็นชาติที่มีอารยธรรม และเกิดความรู้สึกร่วมที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันสมบูรณ์ ด้วยคุณค่าทั้งทางศิลปะ ปรัชญา และความคิดสร้างสรรค์ของบรรพชน ให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติสืบไป งานศิลปะจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติบ้านเมือง ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของศิลปิน จากอดีตสู่ปัจจุบัน ได้มีการถ่ายทอดงานศิลปะสืบทอดกันมา รูปแบบของงาน มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาขึ้นตามยุคตามสมัยที่เปลี่ยนไป

2. ศิลปะการแทงหยวกนั้น เริ่มจะหมดไปตามวัยของช่างแทงหยวกแล้วยังจะสูญไปกับกาลเวลา และความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพราะสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมของประเทศ ศิลปะหลายประเภทเริ่มผลิตด้วยเครื่องจักรกล

แท่นงานฝีมือ ทำให้ช่างศิลป์ไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลงานจึงไม่ละเอียดอ่อนงดงามเช่นเมื่อก่อน ฉะนั้น จำเป็นอย่างยิ่ง ที่ทุกฝ่ายจะต้องส่งเสริม สนับสนุนในการสืบสานช่างศิลป์ไทยให้เป็นระบบ โดยจัดทำเอกสารออกเผยแพร่เป็นตำรา ชุดคู่มือ จัดกิจกรรมฝึกอบรมเยาวชนให้เกิดการสืบทอดช่างฝีมือในระดับต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และปรับปรุง ให้สัมพันธ์กับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยยึดรูปแบบเดิมไว้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ผลงานของช่างศิลป์ไทยในอดีตสามารถผลิตงานศิลปกรรมได้คุณค่าในระดับสากล จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่าย จะต้องร่วมชื่นชมยินดี และจะต้องอนุรักษ์ส่งเสริม บำรุง สนับสนุนให้คงอยู่สืบไป นอกจากนี้ ในแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ปี 2555 – 2558 (2560: ออนไลน์) กล่าวถึง การส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่กิจกรรมการสร้างสรรงานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเพิ่มพูน ภูมิปัญญา และประยุกต์ใช้ในสังคม การสืบทอดการปลูกฝังที่ดีที่สุด คือ ให้ศิลปวัฒนธรรมนั้นเข้าไป อยู่ในใจของเยาวชนให้ได้ โดยบูรณาการเข้าไปในการเรียนการสอน ต้องทำให้เป็นองค์ความรู้ ที่เข้าไปอยู่ในโรงเรียนเป็นวิถีปฏิบัติให้ได้ โดยมีการประสานงานกับองค์กรหน่วยงานทางการศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัดที่จะช่วยกันสืบสานงานศิลปะการแทงหยวกให้คงอยู่ มิใช่เพียงแค่ สืบทอดจากสกุลหรือลูกหลานเท่านั้น แต่ยังเผยแพร่กับบุคคลทั่วไป ในรูปแบบการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ทั้งในและนอกระบบ อีกทั้งกลุ่มช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ยังคงประสานกลุ่มช่าง ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี และวัดต่างๆ ให้มีการจัดงานแบบประเพณีเดิม จะทำให้ศิลปะการแทงหยวก และศิลปะแขนงอื่นๆ ของจังหวัดเพชรบุรี ยังคงอยู่และได้รับการสืบทอดต่อไป

3. ส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบสืบทอดศิลปะการแทงหยวกโดยการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรม การแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี มีการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ และผลการประเมิน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาสภาพการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ผ่านการประเมิน จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน การจัดลำดับเนื้อหาสำหรับการอบรมแบ่งเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง รูปแบบ และลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การตกแต่งประดับ ศิลปะการแทงหยวก มีความสอดคล้องและเหมาะสมทั้งในด้านองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการฝึกอบรม การจัดลำดับเนื้อหาในคู่มือ ชุดกิจกรรมฝึกอบรม กิจกรรมที่จัดขึ้น ระยะเวลาในการฝึกอบรม และแบบทดสอบก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรม นอกจากนี้ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ของผู้เชี่ยวชาญทำให้ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีมีคุณภาพ อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ จึงสามารถกล่าวได้ว่าชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัย อาชีวศึกษาเพชรบุรีนี้ใช้ได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler, 1950) ที่กล่าวเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์และเหตุผลในการจัดหลักสูตรการสอน โดยเน้นที่การตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ 1. กำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษาที่ควรแสวงหา 2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่ควรจัดขึ้น เพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ 3. การจัดประสบการณ์ทางการศึกษา อย่างไรจึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ และ 4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ใน

การเรียนรู้ อย่างไร จึงจะตัดสินใจได้ว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของทาบ (Taba, 1962) ที่กำหนดไว้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนเริ่มจากการศึกษาความต้องการของสังคมหรือผู้เรียน แล้วนำมากำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการ จากนั้นทำการคัดเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด นำเนื้อหาที่เลือกไว้มากำหนดจัดเรียงตามลำดับความยากง่าย พร้อมทั้งกำหนดประสบการณ์เรียนรู้และวิธีการประเมินผลหลักสูตร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2551: ออนไลน์) อธิบายว่า การผลิตชุดฝึกอบรมนั้นหากจะพิจารณาแล้วจะมีขั้นตอนที่ต้องดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นการผลิตสื่อประกอบกิจกรรม และขั้นการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม ดังนั้นขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จึงเป็นไปตามทฤษฎีดังกล่าวโดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามทฤษฎี จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของชุดกิจกรรมฝึกอบรม อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

4. ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ได้มีการจัดลำดับเนื้อหาความสำคัญของบทเรียน เนื้อหาในแต่ละหน่วยมีความชัดเจน อ่านแล้วทำความเข้าใจง่าย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวัดประสิทธิผลของชุดกิจกรรมฝึกอบรมชุดนี้ ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี
2. แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานแทงหยวก
3. แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ดำเนินการสร้างโดยพิจารณาให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความเหมาะสมของเครื่องมือทั้งหมด จนมีคุณภาพที่สามารถนำมาเก็บข้อมูลได้

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกอบรมพบว่า ชุดกิจกรรมฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์กำหนด จากผลคะแนนทดสอบด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องการแทงหยวกก่อนเข้ารับการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 80.64 หลังเข้ารับการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 89.60 จะเห็นได้ว่า ผลคะแนนหลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าผลคะแนนก่อนเข้ารับการฝึกอบรม และมีค่าเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนแผนกวิชาจิตรศิลป์ที่มีพื้นฐานการปฏิบัติงานศิลปะ ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี มีประสิทธิภาพ 89.58/91.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ แสดงว่า ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ว่าที่ร้อยตรีคำณ โปรายเจริญ (2550: 85-86) ได้พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเรื่องเทคนิคการเพิ่มผลผลิตด้านบุคลากร กำหนดประเด็นในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมมาจากการสำรวจความต้องการในการฝึกอบรมของพนักงานฝ่ายผลิตแผนกบรรจุผลิตภัณฑ์กลุ่มสื่อสารโทรคมนาคมไร้สาย บริษัทดิจิตอลโฟน จำกัด ซึ่งมีประสิทธิภาพของหลักสูตรสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศักดา ตัญหล้า (2553: บทคัดย่อ) ที่พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้ เจตคติ และทักษะปฏิบัติสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมของ อารมณีนุญเชิดฉาย (2549: บทคัดย่อ) เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้นว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนด้วยชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนมีทักษะภาคปฏิบัติเฉลี่ยร้อยละ 84.00 และสอดคล้องกับ สมพล เข้มกำเนิด (2556: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาสเสริมสร้างจิตสาธารณะ สรุปว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาสเสริมสร้างจิตสาธารณะพบว่าผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาสที่ได้รับการฝึกอบรม ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการฝึกอบรมความรู้มากกว่าก่อนการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการเทวของของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีไปใช้

1. ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการเทวของของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีนี้พัฒนาขึ้นจากความรู้พื้นฐานเรื่องการเทวของของจังหวัดเพชรบุรีสำหรับนักเรียน ในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น หากมีการฝึกอบรมกับกลุ่มอื่นๆ ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับความรู้พื้นฐานของกลุ่มนั้นๆ
2. ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมนี้สามารถนำไปใช้อบรมกับผู้สนใจศิลปการเทวของในกลุ่มพื้นที่เขตอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นนั้น ระยะเวลายังไม่เพียงพอในการฝึกอบรมในระดับชั้นสูง ถ้าเพิ่มระยะเวลาในการฝึกอบรมมากขึ้น การฝึกทักษะปฏิบัติจะทำได้ดีขึ้น ปฏิบัติงานได้คล่องแคล่ว ละเอียดย และมีความสมบูรณ์ ส่งผลให้ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการนำชุดกิจกรรมฝึกอบรมการเทวของของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีไปใช้ ควรศึกษารายละเอียดของชุดกิจกรรมฝึกอบรมนี้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละท้องถิ่น
2. ควรดำเนินการวิจัยในชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนากับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ด้วยการเพิ่มเนื้อหาสาระ ขยายเวลาการทดลอง มีการติดตามผลเป็นระยะ และกระทำอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

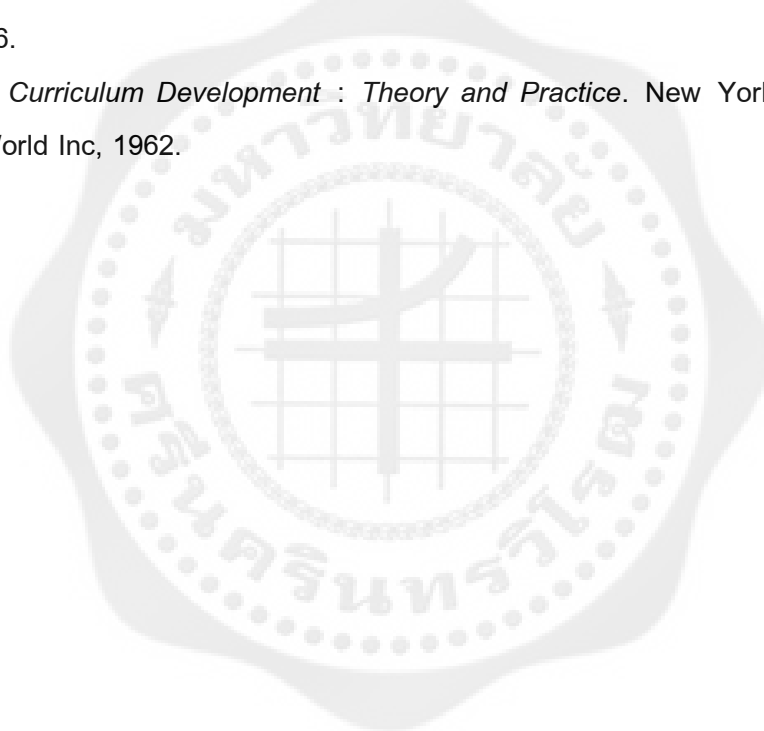
- กระมล ทองธรรมชาติ; และ วิทย์ วิศทเวทย์. (2544). *สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*.
นนทบุรี: ไทยร่มเกล้า.
- เก่งกาจ ดันทองคำ. (2546). *การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะพื้นบ้าน : กรณีศึกษางานแทงหยวก
ในเขตภาคกลาง*. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). *กฎหมายไทยรุ่นที่ 1 ภาคกลางและ
ภาคตะวันออก*. กรุงเทพมหานคร.
- จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. (2536). *ช่างสิบหมู่*. นครปฐม: วิทยาลัยครูนครปฐม.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). *ระบบสื่อการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ชินโรส ละอองวรรณ. (2549). *การพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชน
ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดชุมพร*.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูชัย สมितिไกร. (2551). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตน์; และ งามอาจ นัยพัฒน์. (2551). *แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองและสถิติวิเคราะห์
: แนวคิดพื้นฐานและวิธีการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรงพันธ์ อินฟ้าแสง. (2542). *การศึกษาพัฒนาการศิลปะพื้นเมืองเพชรบุรี กรณีศึกษาประวัติ
และผลงานของครูพิน อินฟ้าแสง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วัฒนธรรมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทองสุข สุวรรณวล. (2552). *ความต้องการส่งเสริมอาชีพทอผ้าขึ้นต้นจกของกลุ่มสตรี อำเภอ
แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. ปรินูญานิพนธ์ ปร.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงราย. ถ่ายเอกสาร.
- ทิตนา แหมมณี. (2552). *วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เทพประสิทธิ์ กุลธวัชชัย. (2554). *การนันทนาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- น. ณ ปากน้ำ. (2530). *พจนานุกรมศิลป์ ฉบับปรับปรุงใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- นฤฤทธิ์ วัฒนภู. (2555). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค จำกัด.

- ณรงค์สุข พลพวก. (2544). การส่งเสริมอาชีพกลุ่มทอผ้าบ้านกอก หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกอก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. ปรินต์งานพิมพ์ ร.ป.ม. สาขาวิชาการปกครอง ท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. (2555). การพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุข. ปรินต์งานพิมพ์ ดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). 45 ปี กรมการพัฒนาชุมชน : เปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชน. กรมการพัฒนาชุมชน กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : บริษัท ราไทย เพลส จำกัด.
- บัวไทย แจ่มจันทร์. (2535). ช่างเมืองเพชร. เพชรบุรี: เพชรภูมิการพิมพ์.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2542). นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ป. มหาจันทร์. (2540). ศิลปะการฉลุสลักหยวก. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี. (2560). สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2560, จาก http://www.phetchaburi.go.th/phet2/CODE/files/1422946660_plan57_60.pdf
- แผนยุทธศาสตร์ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ปี 2555 – 2558. (2560). สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2560, จาก http://www.ocac.go.th/document/page/page_3483.pdf
- พนิจดา วีระชาติ. (2543). การฝึกอบรมกับการพัฒนาอาชีพ (Training With Occupational Development). ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). ธรรมเนียมชีวิต. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิกุล ชุสกุล. (2547). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า. (2544). ศิลปะการแทงหยวก. กรุงเทพฯ: งานบัณฑิตศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ไพศาล หวังพานิช. (2523). *การวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2543). *การประเมินผลการเรียน*. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.
- ภาสกร เรืองวานิช. (2555). *สมรรถนะด้านการประกอบอาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทยสู่ประชาคมอาเซียน*. ปรินญานิพนธ์ ปร.ด. (สังคมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. (2547). *ปฏิบัติการผนวกรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนู อุดมเวช และคณะ. (2542). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการศึกษาและพัฒนาประชาสังคมเพชรบุรี*. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2537). *พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม (Adolescent Development and Upbringing)* สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์. หน่วยที่ 1-8. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี. (2549). *การสร้างชุดกิจกรรมด้วยตนเอง*. อุดรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่5.
- วิทย์ พินคั่นเงิน; และ จุลพรรณ พยาฆรานนท์. (2515). *ช่างไทยสิบหมู่*. ฉบับของสมาคมศิษย์เก่าเพาะช่าง. พระนคร: ไทยเซเซม.
- วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี. (2560). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2558*. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <http://www.pbpvc.ac.th/2556/p58.pdf>
- วิสันธิ์ โพธิ์สุนทร. (2553). *งานช่างพื้นถิ่น*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ศรีน ทองปาน. (2534, ตุลาคม – ธันวาคม). *ไปเมืองเพชรบุรีที่ถิ่นหวาน*. วารสารเมืองโบราณ.
- ศักดิ์ ตัญหาล้า. (บทคัดย่อ). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน*. วารสารวิจัย มข. 15(11): พฤศจิกายน 2553: pdf.
- ศุภรัตน์ รัตนมูขย์. (2551). *ระบบการบริหารจัดการงานอาสาสมัคร : ศึกษากรณี มูลนิธิพุทธรณิธิ์ใต้หัวน*. นนทบุรี: เซน ปรินตัง.
- ศูนย์ข้อมูลเมืองโบราณ. (2534, ตุลาคม – ธันวาคม). *อาจารย์เกินวัดเกาะ ช่างพระรุ่นสุดท้าย*. วารสารเมืองโบราณ. ปีที่ 17(ฉบับที่ 4): 73 – 80.
- สมคิด บางโม. (2554). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

- สมคิด อิศระวัฒน์. (2543). *การสอนผู้ใหญ่*. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมชาติ กิจยรรยง. (2539). *เกมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมชาย มณีชัยชวล. (2550). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเรื่องแนวทางการผลิตอาหารตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดี*. ปรินญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ (กศ.ด.). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมหวัง ชุรุรัตน์. (2539). *การฝึกอบรม : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบูรณ์ ตันยะ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา*. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมพงษ์ สุขวงศ์. (2513, ธันวาคม). คุณชอบเมอร์แบบไหนครับ. *วารสารเพชรบุรี*. ปีที่ 8(ฉบับที่ 12) : 35 – 49.
- สมพล เข้มกำเนิด. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้างจิตสาธารณะ*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา; *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 เดือนตุลาคม – ธันวาคม 2556: 45.
- สมาคมครูภูมิปัญญาไทย. (2549) *การจัดการเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม การแทงหยวก*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *การพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักมาตรฐานการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2550). *มาตรฐานการส่งเสริมอาชีพ*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- สุกิจ ศรีพรหม. (2541). *ชุดการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. *วารสารวิชาการ*. 1(9): 68.
- สุมาลี จันทร์ชลอ. (2542). *การวัดและประเมินผล*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สุเทพ หุ่นสวัสดิ์. (2540). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์สำหรับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยเทคนิค*. ปรินญาการศึกษาดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (กศ.ด.). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสาวนีย์ เสนาสุ. (2532). *งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

- อภิญญา เคนบุปผา. (2546). *การพัฒนาชุดกิจกรรมทดลองวิทยาศาสตร์ เรื่องสารและสมบัติของสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) (วิทยาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัศวรัตน์ พูลกระจ่าง. (2547). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหัวหน้างานเพื่อพัฒนาหลักสูตรการสอนงานปฏิบัติในสถานประกอบการ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษา (ค.อ.ต.) (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อิสราภาพ มาเรียน. (2556). *การเสริมสร้างอาสาสมัครสาธารณสุขในการจัดการขยะที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของชุมชนชาวเขายังยืนในพื้นที่ ตำบลป่ากลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน*. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2556.
- Taba, Hilda. *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace & World Inc, 1962.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพการประกอบอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

นางกรรณิกา เอี้ยวสกุลรัตน์

ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ

และวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรม

จังหวัดเพชรบุรี

อาจารย์วิริยะ สุสุทธิ

ช่างแทงหยวก

ครูกลุ่มสาระศิลปะ

โรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

อาจารย์ดวงจันทร์ สุสุทธิ

ช่างแทงหยวก

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

โรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8

สาขาวิชาศิลปศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

อาจารย์ดร.สมนึก ชูปานกลีบ

อาจารย์ประจำ

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

อาจารย์ทรงธรรม ขำทวี

ครูชำนาญการพิเศษ

หัวหน้าแผนกวิชาจิตรศิลป์

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

อาจารย์วิริยะ สุสุทธิ

ช่างแทงหยวก

ครูกลุ่มสาระศิลปะ

โรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

อาจารย์กิตติภพ รักษาราษฎร์

นักวิชาการศึกษา กองพัฒนานักศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาองค์การบริหารนักศึกษา

เลขานุการศูนย์พัฒนานักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ภาคผนวก ข
หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ 6918/ 1653

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

16 พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภานุวัฒน์ ศิริบุบผะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปฏิญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นางกรรณิกา เอี้ยวสกุลรัตน์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 691 1408

ที่ ศธ 6918/ 1653

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

16 พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริบุบผะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปฏิญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์วิริยะ สุธงษิ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสัมภาษณ์ ชุดคู่มือกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 691 1408

ที่ ศธ 6918/ ๒53

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานินพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริพงษ์ศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปฏิญานินพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ดวงจันทร์ สุธงษิ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ นิติจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิติ โทรศัพท์ 087 691 1408

ที่ ศธ 6918/ ๒๒๖1

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒3 มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภานุวัฒน์ ศิริบุบผะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม ทั้งนี้ นิติจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อนิติศาสตร์ โทรศัพท์ 087 691 1408

ที่ ศธ 6918/ ๕๖๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๖ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.สมนึก ชูปานกลีบ

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิสิตรดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริบุหงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 691 1408

ที่ ศธ 6918/ ๒๕๖1

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒3 มิถุนายน 2560 .

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริบุษงค์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นายทรงธรรม ขำทวี เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

พิชญ์ ๒ -

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 691 1408

ที่ ศธ 6918/ ๕๒๖1

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๕ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริบุษย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์วิริยะ สุธงษ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 691 1408

ที่ ศธ 6918/ ๒๕๖๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๖ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์กิตติภพ รักษาราษฎร์

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภานุวัฒน์ ศิริบุหงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 691 1408

ที่ ศธ 6918/ ๖๖๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๖ มิถุนายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

เนื่องด้วย นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอาชีวศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี” โดยมี อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริบุษงค์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์ใช้คู่มือการจัดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรม กับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกวิชาจิตรศิลป์ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ของท่านเพื่อเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

พิชญ์ ๑.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 087 691 1408

ภาคผนวก ค
คู่มือชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

คู่มือ
ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
(แขนงการบริหารการอาชีวศึกษา)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีนี้ พัฒนาขึ้นเพื่อเตรียมดำเนินการฝึกอบรมสำหรับนักเรียนแผนกวิชาจิตรศิลป์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี เพื่อให้มีความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับ สภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหาและความสำคัญในการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี ผ่านกิจกรรมฝึกอบรม รายละเอียดของชุดกิจกรรมการฝึกอบรม ตั้งแต่หลักการจุดมุ่งหมาย กิจกรรม การฝึกอบรม เนื้อหาสาระการฝึกอบรม สื่อประกอบและการประเมินผล เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการนำชุดกิจกรรมฝึกอบรมนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป

ฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง
ผู้พัฒนาชุดกิจกรรมฝึกอบรม

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความเป็นมา	102
รูปแบบกิจกรรมฝึกอบรม	104
ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางหยวก	105
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี	
สรุปความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกอบรม	106
ตารางกำหนดกิจกรรมการฝึกอบรม	109
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานทางหยวก	111
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง รูปแบบและลดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี	119
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก	133
บรรณานุกรม	140
ภาคผนวก	141

ความเป็นมา

ศิลปะการแทงหยวกเมืองเพชร เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีต้นกำเนิดมาจากสมัยอยุธยา เข้ามาในเพชรบุรีตอนปลายของอยุธยาและพัฒนาสืบต่อกันมาเรื่อยๆ ทั้งรูปแบบและวิธีการ จนกลายเป็นศิลปะของจังหวัดเพชรบุรี ด้วยการผสมผสานศิลปะโดยเฉพาะของเพชรบุรี ซึ่งการผสมผสานวิวัฒนาการ และการประยุกต์ศิลปะการแทงหยวกให้เป็นลักษณะของเพชรบุรีเป็นไปอย่างรวดเร็วและกลมกลืน เนื่องจากเพชรบุรีเป็นเมืองช่างศิลปะแต่ดั้งเดิม มีสกุลช่างต่างๆ มากมาย ซึ่งเป็นช่างพื้นเมืองที่ได้รับการเรียนรู้ ถ่ายทอดกันในหมู่ของตน มีศูนย์รวมของช่างแต่ละสกุลอยู่ตามวัดต่างๆ เช่น สกุลช่างวัดใหญ่สุวรรณาราม สกุลช่างวัดเกาะ สกุลช่างวัดพระทรง สกุลช่างวัดยาง เป็นต้น แต่เดิมการแทงหยวกเป็นศิลปะที่ใช้ตกแต่งพระเมรุมาศในพิธีเผาศพ ซึ่งเมรุที่สร้างขึ้นเพื่อเผาศพของเพชรบุรี มีธรรมเนียมแตกต่างไปจากที่อื่น นิยมสร้างเมรุให้มีความวิจิตรสวยงาม ใช้เวลาสร้างเมรุเป็นเวลานาน การออกแบบก่อสร้างเป็นฝีมือของสกุลช่างของเพชรบุรี การตั้งเมรุใช้โกศบรรจุแทนโลงศพ ในส่วนฐานเมรุลูกโกศจะมีการแทงหยวกประดับอย่างสวยงาม เป็นการทำคล้ายพิธีหลวงแห่งราชสำนัก ซึ่งความจริงสามัญชนไม่มีระเบียบปฏิบัติได้ เข้าใจว่าคนเมืองเพชรบุรีได้ทำกันมานานจนเป็นประเพณีนิยม ซึ่งประเพณีการตั้งเมรุเผาศพกลางแจ้งแบบโบราณนี้ ในปัจจุบันยังนิยมสืบสานต่อกันมาแต่เป็นส่วนน้อย อันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีค่อนข้างสูงมาก ถ้าเปรียบเทียบกับการเผาศพในเมรุแบบถาวร ซึ่งมีอยู่ทั่วไปตามวัดต่างๆ และยังมีการทำกันอยู่บ้าง แต่เหลือน้อยลงทุกทีและกำลังจะเสื่อมสลายไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา และวัฒนธรรมของสังคม เป็นเหตุให้ไม่มีผู้นำเอาศิลปะการแทงหยวกมาใช้ตกแต่งอย่างแพร่หลาย เพราะทุกคนเข้าใจว่าใช้สำหรับงานศพเท่านั้น นับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศิลปะการแทงหยวกต้องสูญหายไป สาเหตุอีกประการหนึ่ง ได้แก่การที่ไม่มีผู้สนใจศึกษาเล่าเรียนและฝึกฝนการแทงหยวกจากช่างผู้ชำนาญอย่างจริงจัง จึงหาตัวผู้สืบทอดได้ยากขึ้น จะเห็นได้ว่าช่างแทงหยวกที่มีความชำนาญจะมีอายุอย่างน้อย 60 - 86 ปี และไม่มีคนรุ่นใหม่ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีลงมา จนถึง 20 ปีคนใดสนใจที่จะศึกษาเล่าเรียนการแทงหยวกเพื่อเป็นการสืบทอดวิทยาการด้านนี้เลย แม้บุตรหลานหรือญาติพี่น้องของช่างแทงหยวกเองก็ได้สนใจที่จะได้รับการฝึกหัดเพื่อสืบทอดศิลปะแขนงนี้จากบรรพบุรุษ นอกจากจะไม่มีผู้สนใจศึกษาอบรมเพื่อการสืบทอดศิลปะด้านนี้แล้ว ยังไม่มีการจัดบันทึกวิทยาการด้านนี้ลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ที่เป็นหลักฐานสำหรับศิลปะการแทงหยวก หากไม่มีการศึกษาค้นคว้าเป็นลายลักษณ์อักษร ศิลปะการแทงหยวกจะต้องสูญไป (ป. มหาพันธ์. 2540: 2)

โดยเหตุที่ศิลปะการแทงหยวกเป็นศิลปะที่มีคุณค่า เป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่ได้รับการสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อไม่ให้ศิลปะการแทงหยวกสูญหายไปกับกาลเวลา สอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี และการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรียังขาดการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปะด้านการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีให้กับนักเรียนผู้เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะสืบทอดอัตลักษณ์อันดีงามของจังหวัดเพชรบุรีให้คงไว้ จึงได้ทำการศึกษา

เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี โดยทำการสืบค้นและสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญและคณะช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อจัดทำกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี นำผลไปเผยแพร่ อนุรักษ์สืบสาน และนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้ทันสมัย จนสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพเสริม อันจะทำให้ศิลปะการแทงหยวกเพชรบุรีที่เป็นเอกลักษณ์ดำรงอยู่เป็นคุณค่าของสกุลช่างเมืองเพชรสืบต่อไป

จุดมุ่งหมายของชุดกิจกรรมฝึกอบรม

ศิลปะทุกแขนงถือเป็นศาสตร์แห่งการเรียนรู้ด้านความคิด ทักษะ และสิ่งที่สำคัญคือด้านสุนทรียภาพ อารมณ์ของคน เพื่อไม่ให้งานศิลปะการแทงหยวกต้องสูญหายไปกับกาลเวลา จึงนำศิลปะการแทงหยวกจัดทำเป็นคู่มือชุดฝึกกิจกรรมการเรียนรู้แบบสำเร็จรูป พร้อมฝึกทักษะการเรียนรู้อบรมการแทงหยวกที่เข้าใจง่าย สามารถทำได้ ทำเป็น และเข้าใจพื้นฐานของการแทงหยวก โดยแยกเป็นประเด็นคือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี และการตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปกรรมการแทงหยวกให้ดำรงอยู่ พร้อมเสริมคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมไทย จนสามารถปรับใช้ในการพัฒนาคน พัฒนาสังคมต่อไป และเกิดความภาคภูมิใจในงานศิลปะไทย จึงทำให้เกิดชุดกิจกรรมฝึกอบรมขึ้น

เป้าหมายของชุดกิจกรรมฝึกอบรม

ด้านคุณภาพ

ผลการวิจัย การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ในครั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลสำคัญในด้านองค์ความรู้ของช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี และนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมเรื่องการแทงหยวกแล้ว จะมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการแทงหยวก อันเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีให้คงอยู่ต่อไป

ด้านปริมาณ

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม จำนวน 25 คน

เนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมฝึกอบรม

หัวข้อ เนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี แบ่งออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย ใช้เวลาฝึกอบรม จำนวน 2 วันต่อเนื่องกัน

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

กิจกรรมการฝึกอบรมทางหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีครั้งนี้ ได้กำหนดนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกวิชาจิตรศิลป์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมทางหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จำนวน 25 คน

วิธีการดำเนินการฝึกอบรม

การฝึกอบรมทางหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีครั้งนี้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ใช้วิธีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมโดยการบรรยายเนื้อหาสาระของกิจกรรมฝึกอบรม และสาธิตตามขั้นตอนต่างๆ พร้อมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติงานทางหยวกผ่านการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงให้ตรงกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของชุดกิจกรรมฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

รูปแบบกิจกรรมฝึกอบรม

การจัดกิจกรรมฝึกอบรมการทางหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี กำหนดวัตถุประสงค์ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของชุดกิจกรรมฝึกอบรมโดยยึดหลักความสนใจ ความต้องการจำเป็นและหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งได้กำหนดชุดกิจกรรมฝึกอบรมไว้โดยนำหลักทฤษฎีของโทบินและคณะ (Tobin and other. 1979: 137-147; อ้างจาก สมชาย มณีชัชวาล. 2550: 13) 9 วิธี, พินิจดา วีระชาติ (2534: 85-86) 4 ประเภท, สมคิด อิศรวัฒน์ (2543: 133 - 166) 22 วิธี, ทิศนา ขัมมมณี (2552) 14 วิธี ซึ่งต้องปรับใช้วิธีการสอนให้เหมาะกับแต่ละระดับของสติปัญญาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย (Lecture Method)

คือกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยการพูดบอกเล่าอธิบายเนื้อหาเรื่องราวที่ผู้สอนได้เตรียมการศึกษาค้นคว้ามาเป็นอย่างดี ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับฟังอาจจะมีการจดบันทึกสาระสำคัญในขณะที่ฟังบรรยายหรืออาจมีโอกาสนซักถามแสดงความคิดเห็นได้บ้างถ้าผู้สอนเปิดโอกาส วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ฟังจำนวนมาก และผู้บรรยายซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ต้องการนำเสนอเนื้อหาสาระจำนวนมากในลักษณะคม ชัด ลึก โดยใช้เวลาไม่มากนัก จึงเป็นการเรียนรู้ที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2. การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต (Demonstration Method)

คือกระบวนการที่ผู้สอน หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการแสดงหรือกระทำให้ดูเป็นตัวอย่างพร้อมๆ กับการบอก อธิบายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต กระบวนการขั้นตอน การสาธิตนั้นๆ แล้วให้ผู้เรียน

ซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสาธิต การจัดการเรียนรู้แบบนี้ จึงเหมาะสมสำหรับการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอนของการปฏิบัติ เช่น พลศึกษา นาฏศิลป์ ศิลปศึกษา เป็นต้น

3. การระดมสมอง (Brain storming)

เป็นเทคนิคการอบรมที่มุ่งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนได้เสนอความคิดเห็นของตนเองอย่างเสรีภาพ โดยกำหนดระยะเวลาในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นโดยไม่คำนึงว่าถูกหรือผิดอย่างไร ความคิดเห็นของทุกเรื่องจะได้รับการยอมรับจากกลุ่ม เมื่อเสร็จสิ้นการระดมความคิดเห็นของทุกคนแล้วจึงค่อยนำความคิดเห็นที่หลากหลายมาอภิปรายอีกครั้งเพื่อคัดสรร เลือกลักษณะความคิดเห็นของกลุ่ม ที่กลุ่มเห็นว่าเหมาะสมที่สุด และสามารถนำไปใช้ได้จริงมากที่สุด การระดมสมองเหมาะสมกับการฝึกอบรมที่เป็นกลุ่มเล็กๆ หรืออาจแบ่งสมาชิกจากกลุ่มใหญ่เป็นกลุ่มย่อยแล้วมีการนำเสนอผลการระดมสมองให้กับกลุ่มใหญ่อีกครั้ง

โดยสรุปแล้ว ในการฝึกอบรมครั้งนี้ได้ใช้กิจกรรมฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมการแทงหยวก ประกอบด้วย 1.การบรรยายให้ความรู้ (Lecture Method) 2.การระดมพลังสมอง (Brainstorming) 3.วิธีการสาธิต (Demonstration) ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรมนี้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม

ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ก. ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี หมายถึง ชุดกิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยนำองค์ความรู้ด้านศิลปปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี และทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้การฝึกอบรม

ข. ศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี หมายถึง องค์ความรู้ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกได้รับจากกิจกรรมฝึกอบรม โดยพิจารณาขอบข่ายเนื้อหาจากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี

ค. ทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง ความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรมการแทงหยวกที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติตามขอบข่ายเนื้อหาที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการแทงหยวกและกระบวนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสมของการกำหนดกรอบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในชุดกิจกรรมฝึกอบรม

สรุปความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกอบรม

จากการศึกษาสภาพปัญหาอาชีพช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีจากปราชญ์ชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญด้านงานแทงหยวก สรุปเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

1. ปัจจุบันสภาพปัญหาของอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

1.1 ด้านการเรียนรู้งานศิลปะการแทงหยวกไม่ได้รับการส่งเสริมบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและการศึกษาในระบบอย่างชัดเจน ศิลปินผู้สืบทอดมีจำนวนลดน้อยลง

1.2 ด้านความต้องการในชุมชนในปัจจุบันมีความต้องการลดลง งานแทงหยวกเห็นเป็นเพียงการเพิ่มรายจ่ายในการจัดงานต่าง ๆ จึงควรส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์รวมในการกระจายองค์ความรู้

1.3 การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ขาดความต่อเนื่องด้วยข้อจำกัดของงบประมาณที่แต่ละหน่วยงานกำหนดไว้ ขาดการต่อยอดการจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

1.4 ต้นทุนและวัตถุดิบในการผลิตเป็นปัญหาที่พบน้อยเนื่องจากงานแทงหยวกเป็นงานที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ หาได้ง่ายในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการช่วยกระจายรายได้ให้กับชุมชน

2. ปัญหาการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิควิธีการแทงหยวกของช่างในจังหวัดเพชรบุรีมีการสืบทอดองค์ความรู้เฉพาะเครือญาติ ได้รับการถ่ายทอดส่วนน้อย เรียนรู้แบบตัวต่อตัวปัจจุบันได้รับการถ่ายทอดเป็นกลุ่มมากขึ้น แต่ขาดความต่อเนื่องและรูปแบบเทคนิควิธีการของแต่ละคนแตกต่างกัน

3. ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีควรมีการส่งเสริม และมีการอนุรักษ์สืบทอดด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยจัดทำหลักสูตรหรือชุดคู่มือการจัดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกอย่างเป็นกระบวนการ แบ่งหน่วยการเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการสาธิตและเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจ

4. การส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมควรมีลักษณะดังนี้

4.1 ด้านวิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้โดยวิธีการบรรยายถึงประวัติความเป็นมาของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ปลูกฝังความเชื่อด้านการนำศิลปะงานแทงหยวกไปใช้ประกอบพิธีเฉพาะงานอวมงคล โดยสอดแทรกให้เกิดแนวคิดใหม่ โดยยังคงกระบวนการทำงานเดิมไว้

4.2 ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมควรเป็นสื่อจากวัสดุที่ใช้อย่างจริง เช่น ต้นกล้วย ประกอบกันกับสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการบรรยายความรู้ และสื่อจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมคือการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกัน

4.3 ด้านขอบเขตเนื้อหาของกิจกรรมฝึกอบรมควรประกอบด้วยเนื้อหาพื้นฐานความรู้เบื้องต้น รูปแบบและลวดลายเอกลักษณ์เฉพาะของการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี การฝึกปฏิบัติเขียนลาย การแทงหยวกลายพื้นฐาน และการประกอบประดับหยวก

4.4 ด้านวิทยาการในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมควรเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญตรงตามเนื้อหาของการจัดกิจกรรม ถ่ายทอดและเสริมแรงผู้เข้ารับการอบรมให้รักและหวงแหนศิลปะการแทงหยวกได้

4.5 ด้านระยะเวลาของการจัดกิจกรรมฝึกอบรมควรจัดแบบต่อเนื่อง ใช้ระยะเวลา 2 วันสำหรับภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงอาศัยความต้องการจำเป็นเป็นตัวตั้งในการออกแบบชุดกิจกรรมฝึกอบรมออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ครอบคลุมตามความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกและเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบทอดงานศิลปะของท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีต่อไป

คำชี้แจงในการใช้ชุดกิจกรรมฝึกอบรม

วัตถุประสงค์ของการใช้ชุดฝึกอบรม

ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานแทงหยวก
2. มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการร่างรูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกและวิธีการสลักหยวกของจังหวัดเพชรบุรี
3. มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก

คำแนะนำในการใช้ชุดกิจกรรมฝึกอบรม

ชุดกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี เป็นชุดกิจกรรมที่มุ่งถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคนิควิธีการและรูปแบบการแทงหยวกอันเป็นเอกลักษณ์ของช่างจังหวัดเพชรบุรีแก่เยาวชนผู้มีความสนใจเข้ารับการฝึกอบรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้การแทงหยวก ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ด้านทฤษฎีโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการแทงหยวก การสาธิตและการฝึกปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรม จนเกิดเป็นทักษะส่วนบุคคลและนำไปใช้เป็นแนวทางเพื่อการประกอบอาชีพเสริมต่อไป

วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมฝึกอบรม

1. นำเสนอรายละเอียด ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวก เพื่อขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาควบคุมปริญญานิพนธ์ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของชุดกิจกรรมฝึกอบรม ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากิจกรรม 1 คน เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยการกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิชำนาญการในสาขานั้นๆ โดยมีอายุการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. ประสานวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีในการขอความอนุเคราะห์สถานที่จัดการฝึกอบรมและติดต่อกับวิทยากร
3. จัดเตรียมสถานที่ สื่ออุปกรณ์และความพร้อมในการฝึกอบรม
4. ดำเนินการจัดการฝึกอบรมเรื่อง กิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี โดยดำเนินการตามกิจกรรมฝึกอบรมที่กำหนดไว้ในชุดกิจกรรมฝึกอบรมตามลำดับดังนี้

สื่อประกอบการอบรม

1. เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแทงหยวก
2. เอกสารเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับงานแทงหยวก
3. ตัวอย่างผลงานชิ้นสำเร็จ

ชุดกิจกรรมฝึกอบรมและโครงสร้างเวลา

ชุดกิจกรรมฝึกอบรมนี้ มีระยะเวลาฝึกอบรม 15 ชั่วโมง มีโครงสร้างเวลาดังนี้

กำหนดกิจกรรมการฝึกอบรม การแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

วัน / เวลา	กิจกรรม
วันที่ 1	
07.30 – 08.00 น.	ลงทะเบียน
08.00 – 08.30 น.	พิธีเปิด
08.30 – 09.00 น.	ทดสอบก่อนเข้ารับการฝึกอบรม (Pretest)
09.00 – 10.00 น.	การบรรยายความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี
10.00 – 10.15 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.15 – 12.00 น.	ความรู้พื้นฐานและลวดลายพื้นฐานของงานสลักหยวกพร้อมปฏิบัติงานเขียนลาย
12.30 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.30 น.	การสาธิตและปฏิบัติงานเขียนลายและสลักหยวกลายพื้นฐาน
14.30 – 14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45 – 16.30 น.	ปฏิบัติงานสลักหยวกลายพื้นฐาน (ต่อ)
วันที่ 2	
08.00 – 08.30 น.	ลงทะเบียน
08.30 – 12.00 น.	การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 13.30 น.	ทดสอบหลังเข้ารับการฝึกอบรม (Posttest)
13.30 – 14.00 น.	สรุป / อภิปราย / ชักถาม / ตอบแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรม
14.00 น.	มอบวุฒิบัตร / พิธีปิดกิจกรรมฝึกอบรม

การวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และแบบประเมินความสามารถในการทำกิจกรรมการแทงหยวกก่อนและหลังการฝึกอบรม (Pretest - Posttest)
2. แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

วิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการฝึกอบรม และวิธีการวัดประเมินผล ผู้เข้ารับการฝึกอบรมครบชุดกิจกรรมแล้ว มีพฤติกรรม 3 ด้าน โดยสรุปดังนี้

1. ด้านความรู้ มีความรู้ในข้อบ่งชี้ของเรื่องต่างๆ ประกอบด้วย
 - 1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก
 - 1.2 รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
 - 1.3 การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก
2. ด้านทักษะ มีทักษะในการปฏิบัติงานแทงหยวกขั้นพื้นฐาน
 - 2.1 เลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ในการแทงหยวกได้
 - 2.2 เขียนลายและปฏิบัติงานแทงหยวกลายพื้นฐานได้
 - 2.3 ปฏิบัติการประกอบหยวกขั้นพื้นฐานได้
3. ด้านเจตคติ มีเจตคติที่ดีต่อการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นผ่านการร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวก รักและหวงแหนในศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดเพชรบุรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก

สาระสำคัญ

ศิลปะการฉลุสลักหยวก หรือเรียกกันว่า การแทงหยวก ถือว่าเป็นหนึ่งในสกุลช่างโบราณอีกแขนงหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรีที่มีการสร้างสรรค์งานด้วยองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาความสามารถของครูช่างที่แสดงออกให้เห็นถึงทักษะ ความสามารถ กระบวนการ รวมไปถึงวิธีการดำเนินชีวิต จนทำให้ศิลปะการแทงหยวกมีการสืบทอดและพัฒนาเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีได้อย่างมีคุณค่า

ศิลปะการแทงหยวกหมายถึงการแกะสลักลงบนกาบกล้วยสดเป็นลวดลายรูปแบบต่างๆ ศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีจะกระทำโดยไม่ต้องเขียนลายลงบนพื้นหยวก มีการพัฒนารูปแบบของลวดลายให้ใกล้เคียงหรือมีความอ่อนช้อยตามยุคสมัย ความโดดเด่นของลายที่ต่างกันเกิดจากกรรมวิธีและกระบวนการขั้นตอน แนวคิดทางเชิงช่างโดยเฉพาะจังหวัดเพชรบุรีมีการนำรูปแบบจากธรรมชาติมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายซึ่งเกิดจากทักษะความชำนาญ จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย

วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ

1. ประวัติความเป็นมาของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
2. ลักษณะเฉพาะของศิลปะการฉลุสลักหยวก

เนื้อหาสาระ

1. ความเป็นมา
2. ลักษณะเฉพาะของศิลปะการฉลุสลักหยวก
3. วัสดุที่ใช้
4. เครื่องมือที่ใช้
5. ลวดลายที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก
6. วิธีการฉลุสลักหยวก

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

วิทยากรบรรยายประกอบสื่อการสอน พร้อมทั้งสนทนาเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมซักถามและแสดงความคิดเห็น

ขั้นการจัดประสบการณ์ฝึกอบรม

1. วิทยากรสาธิตการฉีกเขียนลายไทยพื้นฐานที่ใช้ในงานแทงหยวก

2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 5 คน ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปฏิบัติการเขียนลายไทยพื้นฐาน โดยวิทยากรคอยให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิด

3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ให้เพื่อนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ร่วมวิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันทำความสะอาด จัดเก็บอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ

ขั้นสรุป

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรร่วมกันอภิปรายถึงผลงาน และความสำคัญ ของศิลปะ งานแทงหยวก และประเมินผลการปฏิบัติงานครั้งที่ 1 ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยวิทยากร

สื่อ วัสดุและแหล่งการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก
2. ตัวอย่างผลงานจากการสาธิตโดยวิทยากร
3. แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงาน

การวัดผล/ประเมินผล

ประเมินผลโดยการตรวจผลงาน โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงาน

เนื้อหาการเรียนรู้

ความเป็นมา

เพชรบุรีเป็นเมืองที่มีช่างแขนงต่าง ๆ มากมายเมืองหนึ่ง เช่นการแกะสลักไม้ การประดิษฐ์ ด้วยใบตองและกลีบดอกไม้ การทำเครื่องเขิน การประดับมุก ศิลปะงานปูนปั้น งานลงรักปิดทอง งานจิตรกรรม ประติมากรรมต่าง ๆ เป็นต้น จนเป็นที่เลื่องลือกันในกลุ่มช่างและนักวิชาการทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นอยุธยาที่มีชีวิต ดังเห็นได้จากมรดกที่ช่างได้สร้างไว้เป็นหลักฐานปรากฏ ตามโบราณสถานต่าง ๆ และยังมีการสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึง ความสามารถและฝีมือเชิงช่างของจังหวัดเพชรบุรีได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเชิงช่างแขนงใดก็ตาม นับว่าจังหวัดเพชรบุรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต และมีการสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จนกลายเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้ามากมาย

ศิลปะการฉลุสลักหยวก หรือเรียกกันว่า การแทงหยวก ถือว่าเป็นหนึ่งในสกุลช่างโบราณอีก แขนงหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรีที่มีการสร้างสรรค์งานด้วยองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญา ความสามารถของครูช่างที่แสดงออกให้เห็นถึงทักษะ ความสามารถ กระบวนการ รวมไปถึงวิธีการ ดำเนินชีวิต จนทำให้ศิลปะการแทงหยวกมีการสืบทอดและพัฒนาเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ได้อย่างมีคุณค่า ในด้านศิลปะการแทงหยวกพื้นบ้านของไทยนั้น ได้มีประเพณีทำสืบทอดกันมา จะพบได้มากทางภาคอีสานและภาคกลาง ซึ่งลักษณะความละเอียดอ่อนช้อยของลวดลาย และการ

ประกอบกันของลวดลายจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพของสังคม วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมมาวิวัฒนาการของศิลปะการแทงหยวกเริ่มมาจากพิธีการอื่นๆ ของคนไทยที่นับถือศาสนา พุทธ โดยในพิธีการเผาศพแต่โบราณจะสร้างเมรุกลางแจ้ง ตัวเมรุที่ตั้งศพทำด้วยไม้ รอบๆ เมรุ ส่วนมากแล้วจะล้อมทำขอบเขตเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้วยไม้ไผ่สานติดด้วยกระดาษขาวดำ มีประตูทางเข้าสี่ด้าน ส่วนบนของเชิงตะกอนที่ทำพิธีเผาศพจะรองด้วยต้นกล้วยก่อนที่จะวางพินและหีบศพ ซึ่งเป็นลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน ต้นกล้วยเป็นฉนวนกันไฟไม่ให้ไหม้เชิงตะกอนได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นความฉลาดของคนในสมัยก่อน ต่อมาได้วิวัฒนาการนำหยวกกล้วยมาแทงให้เกิดลวดลายที่สวยงามประดับจิตกาธาน ลวดลายและการประกอบกันของหยวกส่วนต่างๆ ในระยะแรกมีลักษณะหยาบ แต่ต่อมาได้มีการออกแบบปรับปรุงเสริมแต่งให้มีความวิจิตรขึ้นตามลำดับ (พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า. 2544: 94) ซึ่งการแทงหยวกนั้นเป็นศิลปะที่มีลักษณะพิเศษในกระบวนการ มัณฑนศิลป์ของไทย เป็นศิลปะขั้นต้นนำไปสู่ศิลปะ การสลักไม้อันเลื่องชื่อในอดีต ในบรรดาผู้ที่มิ ใ้ใจรักในศิลปะแล้วหากได้พบเห็นผลงาน การแทงหยวกของช่างที่มีฝีมือ เป็นการยากจะละเว้นไม่ ชื่นชมความงามในศิลปะการแทงหยวกนั้น แม้ลักษณะของวัสดุที่ใช้จะเป็นวัสดุที่ด้อยราคา และไม่มี ความคงทนถาวร แบบของลวดลายก็ไม่วิจิตรอลังการ แต่การออกแบบลวดลาย การจัดช่องไฟ เป็นไปอย่างถูกต้อง มีประสิทธิผล ลวดลายที่ใช้เป็นลวดลายง่ายๆ แสดงความอ่อนไหว ซึ่งข้ง องอาจ กล่าวหาญ ไม่มีความวิจิตร พิสดาร ละเอียดยอลังการมากเกินไป ทั้งนี้เพราะวัสดุที่ใช้เป็นวัสดุ ที่ให้เยวเช่ารุดเสียหายได้ง่าย ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปนิงานแทงหยวก ของไทย (ป. มหาพันธ์. 2540: 4)

ลักษณะเฉพาะของศิลปะการฉลุสลักหยวก

ศิลปะการฉลุสลักหยวกเป็นศิลปะประจำชาติของไทยที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจาก ศิลปะแขนงอื่น ด้วยลักษณะเฉพาะทำให้ศิลปะแขนงนี้มีคุณค่า และในขณะเดียวกันก็เป็นข้อจำกัด ซึ่งทำให้ศิลปะการฉลุสลักหยวกเสื่อมลงไปได้ง่าย อย่างไรก็ตามการศึกษาลักษณะเฉพาะของการ ฉลุสลักหยวก ทั้งจุดเด่นและจุดบกพร่อง จะช่วยให้สามารถแสวงหาแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะ แขนงนี้มีให้เสื่อมสลายไปจากแผ่นดินไทย

จากการศึกษาลักษณะเฉพาะของศิลปะการฉลุสลักหยวกจากช่างผู้ชำนาญในท้องถิ่น ต่างๆ พอที่จะสรุปได้ดังต่อไปนี้ (ป. มหาพันธ์. 2540: 6)

วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

วัสดุหลักที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก ได้แก่ หยวกกล้วย ซึ่งหาได้ง่ายในทุกท้องถิ่น โดยปกติ บ้านไทยในชนบทมักจะปลูกกล้วยไว้แทบทุกบ้าน เมื่อบ้านใดมีงานที่จำเป็นต้องใช้ต้นกล้วย ก็จะไป ขอบอกกันใช้ได้โดยไม่มีการซื้อขาย สำหรับการฉลุสลักหยวกที่กระทำกันในวัด วัดแทบทุกวัดในชนบทปลูก กล้วยไว้มากมาย โดยเฉพาะกล้วยตานีนั้นขึ้นอยู่เองตามธรรมชาติ ซึ่งเหมาะอย่างยิ่งที่จะนำมา ฉลุสลักหยวก จึงเห็นได้ว่า ต้นกล้วยเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในชนบท

สำหรับในเมืองนั้น ต้นกล้วยก็มีใช้เป็นสิ่งที่ยาก แต่โดยเหตุที่ต้นกล้วยที่นำมาใช้ในการฉลุสลักหยวก ต้องเป็นต้นกล้วยที่ยังไม่ตกเครือ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องซื้อขายกันสำหรับ ผู้ที่อยู่ในเมือง สำหรับวัสดุอื่นๆ ที่ใช้ประกอบ ได้แก่ กระดาษอังกฤษ สีย้อมหยวก ดอกที่ใช้รัดหยวก เหล่านี้เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายและมีราคาไม่แพงเช่นกัน

เครื่องมือที่ใช้เป็นเครื่องมือง่าย ๆ

เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก ได้แก่ มีดฉลุสลักหยวก ซึ่งใช้ได้เป็นเวลานาน ไม่ชำรุดเสียหายง่าย ช่างฉลุสลักหยวกบางคนใช้มีดประจำตัวของเขาดตลอดชีวิต ช่างแต่ละคนจะมีมีดที่ใช้คนละ 2-3 เล่ม ซึ่งมีขนาดแตกต่างกัน

สำหรับเครื่องมืออื่น ได้แก่ มีดที่ใช้ตัดหยวก จัดดอกก็เป็นมีดที่ใช้อยู่ทั่วไป จึงกล่าวได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการฉลุสลักหยวกเป็นเครื่องมือที่ไม่ซับซ้อน และมีความคงทนถาวร

การฉลุสลักหยวกเป็นงานที่ต้องทำด้วยความรวดเร็ว

โดยเหตุที่หยวกเป็นวัสดุที่เหี่ยวเฉาง่าย และเมื่อเหี่ยวเฉาแล้วผลงานจะดูไม่สวยงาม หยวกที่ฉลุสลักไว้แล้วนั้นจะคงรูปอยู่ได้ดีประมาณ 1-2 วันเท่านั้น ดังนั้นการที่จะฉลุสลักหยวกทั้งไว้นานๆ ย่อมเป็นไปได้ยาก ช่างฉลุสลักหยวกจะต้องทำงานให้เสร็จภายในวันเดียว คือ เริ่มฉลุสลักในเวลาเช้า และใช้งานในเวลาบ่าย หรือฉลุสลักในเวลากลางคืน แล้วใช้งานในเช้าวันรุ่งขึ้น โดยเหตุที่ต้องทำงานด้วยความเร่งรีบกับเวลาเช่นนี้ ช่างฉลุสลักหยวกจะต้องทำงาน อยู่ตลอดเวลา และในงานส่วนที่ไม่ต้องใช้ฝีมือ หรืองานง่าย ๆ ช่างฉลุสลักหยวกจะมีผู้ช่วยคอยให้ความช่วยเหลืองาน เหล่านี้ ได้แก่ งานย้อมสีหยวก งานลอกหยวก งานฉลุสลักพื้นหนึ่ง พื้นสาม และพื้นห้า การประกอบหยวกเข้ากับโครงแบบเหล่านี้เป็นต้น

การที่ต้องทำงานด้วยความรวดเร็วแข่งกับเวลาเช่นนี้ ช่างฉลุสลักหยวก จะต้องมีการกำหนดแผนงานที่ดี เช่น จะต้องกำหนดว่าส่วนใดใช้หยวกยาวเท่าใด ส่วนนั้นๆ ใช้หยวกกี่ชิ้น แต่ละชิ้นฉลุสลักหยวกด้วยลวดลายอะไร มีการจำแนกหยวกไว้เป็นประเภทๆ ไม่ปะปนกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสน เช่น ฉลุสลักชิ้นส่วนเกินไปบ้าง ขาดไปบ้าง หรือฉลุสลักเสียหายไปบ้าง เป็นต้น

สำหรับการฉลุสลักหยวกครั้งเดียว เพื่อให้ใช้ได้ทั้งสองชิ้นนั้นจะช่วยให้การฉลุสลักเป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่มีข้อที่พึงระมัดระวังก็คือความสับสน ซึ่งถ้าหากไม่มีการจัดแบ่งประเภทของหยวกไว้แล้ว อาจเกิดความผิดพลาดได้ หากไม่มีการจัดการที่ดี จะทำให้เกิดความสับสน ทำให้เกิดการฉลุสลักล่าช้า ไม่ทันเวลาได้

การฉลุสลักเป็นงานที่ต้องใช้ความชำนาญ

งานฉลุสลักหยวกเป็นงานที่ต้องใช้ความชำนาญ เพื่อให้ได้ผลงานที่สมบูรณ์ ช่างฉลุสลักหยวกจะต้องเป็นช่างที่มีฝีมือ เพราะในการฉลุสลักหยวกของเพชรบุรีนั้น ไม่มีการร่างลวดลายลงไว้ก่อนในหยวก ดังนั้นในการฉลุสลักจึงกระทำไปโดยอาศัยความชำนาญของช่างเป็นสำคัญ ช่างฉลุสลักหยวกจะต้องจดจำแบบแผนของลายที่จะฉลุสลักลงไปบนหยวกได้อย่างแม่นยำ มิเช่นนั้นอาจเกิดความผิดพลาด

ขึ้นได้ สำหรับในกรณีที่ช่างฉลุสลักหยวกต้องการจะแสดงฝีมือของตน ผู้เป็นช่างจะต้องประดิษฐ์แบบของลายขึ้นเองให้มีความวิจิตรพิสดารกว่าลายพื้นๆ ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ช่างที่ไม่ชำนาญจะกระทำเช่นนี้ไม่ได้

โดยเหตุที่หยวกเป็นวัสดุที่ไม่คงทนแข็งแรง การฉลุสลักต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษ ผู้ฉลุสลักที่ไม่มีความชำนาญจะทำให้ตัวลายขาดออกจากกันหรือตัวลายไม่มีความชัดเจนทำให้ได้ผลงานที่ไม่สวยงามสมบูรณ์

การเลือกแบบของลวดลายที่นำมาใช้ในการฉลุสลักหยวกก็มีความสำคัญไม่น้อย การที่จะเลือกแบบได้อย่างเหมาะสมต้องอาศัยความชำนาญของช่างเป็นอันมาก ลวดลายที่นำมาใช้ต้องเหมาะสมกับประเภทของงานที่ใช้ เช่น ลวดลายของส่วนเสา ลวดลายของส่วนฐาน ลวดลายของส่วนรัดเกล้า เป็นต้น นอกจากนั้นลวดลายที่เลือกมาจะต้องเหมาะสมกับการทำงานอีกด้วย ลวดลายที่มีความสวยงาม อาจนำมาใช้กับการฉลุสลักหยวกไม่ได้ เพราะอาจแตกหักเสียหาย ช่างผู้ชำนาญจะรู้จักวิธีดัดแปลงตัวลายให้เหมาะสมกับงานฉลุสลักหยวก เช่น เพิ่มเนื้อที่ส่วนที่เป็นตัวลายให้มากขึ้น ตัดเนื้อที่ส่วนที่จะต้องฉลุสลักหยวกให้น้อยลง เพิ่มลวดลายโดยวิธีแรให้มากขึ้น เป็นต้น วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้ได้ลวดลายที่เหมาะสมกับการทำงานและการนำไปใช้เป็นอย่างดี

การประกอบหยวกส่วนที่ฉลุสลักแล้วแต่ละชิ้นเข้าเป็นส่วนต่างๆ ต้องอาศัยความชำนาญของช่างไม่แพ้การฉลุสลัก งานประกอบหยวกแต่ละชิ้นเข้าเป็นส่วนต่างๆ สามารถดัดแปลงให้วิจิตรพิสดารได้เป็นอันมาก โดยเฉพาะส่วนที่เป็นฐานของเมรุ การประกอบลายพื้นหนึ่ง พื้นสาม และพื้นห้า เพียงเท่านี้ หากช่างที่มีความชำนาญจะรู้จักนำมาประกอบในลักษณะของบัวคว่ำบัวหงายได้อย่างสลับซับซ้อน สวยงาม ไม่ซ้ำกัน

การฉลุสลักหยวกเป็นงานที่ต้องใช้ความแม่นยำ

ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าหยวกเป็นวัสดุที่อ่อน เสียหายได้ง่าย ประกอบกับมีฉลุที่ใช้มีความคม หากการฉลุสลักหนักมือไป ก็จะทำให้หยวกชำรุดเสียหาย เช่น ตัวลายขาด เส้นไม่ตรง ลวดลายไม่ได้สัดส่วนสวยงาม เป็นต้น ดังนั้นการฉลุสลักหยวกจำเป็นต้องใช้ความแม่นยำ มีการตัดสินใจที่แน่นอน เพราะหากการฉลุสลักเกิดความผิดพลาดขึ้น หยวกชิ้นนั้นจะเสียไปทันที จะนำมาแก้ไขเพิ่มเติมเหมือนกับการวาดลวดลายลงบนกระดาษ หรือการสลักลวดลายลงบนแผ่นไม้ไม่ได้

ความแม่นยำที่ต้องใช้ในการฉลุสลักหยวกอีกด้านหนึ่ง ได้แก่การฉลุสลักลายพื้นต่างๆ ได้แก่ ลายพื้นห้า พื้นสาม พื้นหนึ่ง และลายนองสิงห์ ทั้งนี้เพราะว่าในการฉลุสลักลวดลายดังกล่าว กระทำเพียงครั้งเดียวจะได้ผลงานถึงสองชิ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ลวดลายด้านซ้ายและขวามีขนาดเท่ากัน นอกจากนั้นในบางโอกาสช่างที่มีความชำนาญจะใช้หยวกซ้อนกันสองชั้น และฉลุสลักเพียงครั้งเดียว จะได้งานถึง 4 ชิ้น การกระทำดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ความแม่นยำเป็นพิเศษ การปักใบมีดลงบนหยวกจะต้องให้ใบมีดทำมุมฉากกับหยวก มิเช่นนั้นรอยตัดจะไม่ได้ฉาก นอกจากนั้นพื้นของหยวกชั้นล่างจะมีขนาดไม่เท่ากับพื้นชั้นบน ซึ่งทำให้ได้ผลงานที่ไม่สวยงาม

ลวดลายที่ใช้ในการฉลุสลักหยวกมีลักษณะพิเศษ

ลวดลายที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก โดยเฉพาะลายหน้ากระดานและลายเสา มีลักษณะที่แตกต่างไปจากลวดลายที่ใช้ในงานด้านอื่นๆ การฉลุสลักหยวกเน้นที่เค้าโครงรอบนอกของ ตัวลายที่เป็นส่วนสำคัญ รายละเอียดของเค้าโครงรอบนอกของตัวลายจะถูกตัดทอนให้เหลือน้อยที่สุดหรือถูกตัดแปลงไปบ้าง แต่ทั้งนี้มิได้ทำให้เสียแบบแผนของลวดลาย หรือเสียความงามไป แต่ช่างฉลุสลักหยวกจะไปเน้นความงามของตัวลายในด้านอื่น เป็นต้นว่า การแรตัวลาย เพื่อ ทำให้ตัวลายเกิดความชัดเจนสวยงามยิ่งขึ้น การย่อมนสี เพื่อให้ตัวลายมีสีต่างๆ ที่สวยงาม การใช้กระดาษสีรองที่พื้นหลัง เพื่อส่งให้ตัวลายมีความเด่นชัดยิ่งขึ้น

ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งของลวดลายที่ใช้ในการฉลุสลักหยวกคือ การมีที่ยึดตัวลาย ตัวลายที่ฉลุสลักลงในหยวก ต้องมีที่ยึดรอบด้าน หากไม่มีที่ยึดเพียงพอตัวลายจะหักชำรุดเสียหายได้ง่าย การนำเอาแบบแผนของลวดลายมาใช้กับงานฉลุสลักหยวกจึงต้องได้รับการดัดแปลงให้เหมาะสม ส่วนที่เป็นตัวลายจะต้องมีเนื้อที่มากกว่าส่วนของหยวกที่ฉลุสลักทิ้งไป และตำแหน่งของตัวลายที่ใช้เป็นส่วนที่เกาะยึดกับกรอบลายจะต้องมีมากพอที่จะไม่ทำให้ตัวลายชำรุดได้ง่าย

โดยเหตุที่หยวกมีลักษณะโค้งงอ ลักษณะของลวดลายที่ปรากฏบนหยวกจึงมีลักษณะเฉพาะที่มีความงามสง่าแตกต่างไปจากศิลปะแขนงอื่น ลวดลายที่ปรากฏในส่วนที่เป็นเสาหรือลายหน้ากระดานที่ปรากฏในส่วนฐาน ความโค้งของหยวกทำให้มองเห็นในลักษณะที่โค้งมนของเสา หรือความลดหลั่นของฐาน เช่นเดียวกับปล้องโขนของพระเจดีย์ ลักษณะเหล่านี้ เป็นความงามตามธรรมชาติอีกแบบหนึ่งของหยวก นอกจากนั้นความโค้งดังกล่าว เมื่อนำมาใช้ในการฉลุสลักเป็นกระจังแล้วทำให้เกิดความงามสง่าโดยไม่ต้องตกแต่งเลย

วิธีการฉลุสลักหยวกมีลักษณะเฉพาะ

ลักษณะเฉพาะของการฉลุสลักหยวกประการหนึ่ง ได้แก่ การฉลุสลักลวดลายลงบนเนื้อหยวกโดยตรง ตัวลายที่ได้จะต้องเกิดจากเนื้อหยวกชิ้นนั้น จะไปนำเอาหยวกชิ้นอื่นที่ฉลุสลักไว้เป็นลวดลายแล้วนำมาติดเข้ากับหยวกชิ้นที่ใช้เป็นพื้นไม่ได้ ช่างฉลุสลักหยวกที่กระทำเช่นนั้นจัดว่าเป็นผู้ที่ยังไม่มีฝีมือ การฉลุสลักหยวกที่แท้จริงจะต้องฉลุสลักให้เกิดลวดลายขึ้นในเนื้อหยวกชิ้นเดิม

ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งในการฉลุสลักหยวกที่บรรดาช่างยึดถือกันโดยเคร่งครัดคือการฉลุสลักโดยไม่มีการร่างลวดลายลงบนพื้นหยวก การที่ช่างฉลุสลักหยวกต้องร่างลวดลายลงบนพื้นหยวกก่อนฉลุ แล้วจึงฉลุไปตามลวดลายที่ร่างไว้แล้วนั้น จัดว่ายังไม่มี ความชำนาญพอ และไม่เป็นที่นิยมกระทำกันในบรรดาช่างฉลุสลักหยวกของเพชรบุรี ยิ่งกว่านั้น การร่างลวดลายลงบนพื้นหยวกเป็นการเสียเวลาเพิ่มขึ้นอีกเป็นสองเท่า อาจทำให้การฉลุสลักหยวกล่าช้าไป ไม่ทันการ

นอกจากการไม่ร่างลวดลายลงบนพื้นหยวกก่อนการฉลุสลักแล้ว บรรดาช่างทั้งหลายยังไม่นิยมการใช้ตัวแบบไปทาบบนหยวกกล้วย แล้วฉลุสลักไปตามรอยของตัวแบบนั้น ตัวแบบส่วนมากมักทำด้วยกระดาษแข็งที่ฉลุเป็นเค้าโครงภายนอกของตัวลาย การทำเช่นนั้นมักมีอยู่ในบรรดาช่างฉลุสลักหยวกที่ยังขาดความชำนาญ การนึกคิดแบบของตัวลายไว้ในใจ แล้วสร้าง

ลวดลายให้ปรากฏบนพื้นหยวกในฉบับล้นทันที จัดว่าเป็นงานที่ต้องกระทำด้วยฝีมือ วิธีการที่กล่าวมาจึงเป็นลักษณะเฉพาะและเป็นที่ยอมรับของบรรดาช่างฉลุสลักหยวกในท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี

การฉลุสลักหยวกเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือ

โดยเหตุที่หยวกเป็นวัสดุที่ไม่คงทนถาวร เหี่ยวเฉาง่าย ดังนั้นการฉลุสลักหยวกจึงต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว จะทำให้เสร็จก่อนเป็นเวลานานๆ เช่นเดียวกับงานประเภทอื่น ๆ ไม่ได้เนื่องจากมีเวลาจำกัด และช่างฉลุสลักหยวกจะต้องทำงานให้เสร็จทันกำหนดการ ช่างจำเป็นต้องมีผู้ช่วยหลายคน ช่างที่มีฝีมือคนหนึ่งจะทำหน้าที่ฉลุสลักลายเสาะและลาย หน้ากระดาน ส่วนช่างที่มีฝีมือรองลงมา ก็จะช่วยฉลุสลักลายพื้นหนึ่ง ลายพื้นสาม ลายพื้นห้า ลายนองสิงห์ และการแร่วาง การประกอบหยวกที่ฉลุสลักแล้วเข้าเป็นส่วนต่างๆ และการประกอบส่วนต่างๆ เข้ากับโครงแบบนั้น ช่างทุกคนจะช่วยกันทำ สำหรับการย้อมสีนั้น ผู้ที่ไม่มีฝีมือเลยก็ช่วยกันทำได้ จึงเห็นได้ว่า งานฉลุสลักหยวกเป็นงานที่ทำคนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมมือกันทำงานจึงจะสำเร็จทันการ

ผลงานไม่คงทนถาวร

ผลงานการฉลุสลักหยวกเป็นผลงานที่ไม่คงทนถาวร เนื่องจากหยวกเป็นวัสดุที่เหี่ยวเฉาได้ง่าย ดังนั้นการชื่นชมกับความงามของผลงานจึงกระทำได้ในเวลาจำกัด ยิ่งกว่านั้น การอนุรักษ์ศิลปะแขนงนี้ เพื่อมิให้เสื่อมสลายไป ก็กระทำได้ยากเช่นกัน ความไม่คงทนถาวรของผลงานทำให้ไม่มีหลักฐานที่ค้นรื้อหลังที่สนใจในศิลปะแขนงนี้ได้ศึกษาหาความรู้และได้ชื่นชมกับความงามของผลงาน จึงไม่สามารถที่จะสืบทอดความรู้ในศิลปะแขนงนี้ได้

ความไม่คงทนถาวรของผลงาน มีความเกี่ยวพันไปถึงประโยชน์ของการใช้สอยในยุคปัจจุบันด้วย ปัจจุบันมีวัสดุอื่นที่นำมาใช้แทนหยวกได้หลายชนิด จึงทำให้การฉลุสลักหยวกเสื่อมความนิยมลงไป หันมาใช้วัสดุอื่นทดแทน

ผลงานมีความเหมาะสมกับการใช้สอย

โดยเหตุที่หยวกเป็นวัสดุที่ง่ายต่อการฉลุสลัก แม้ผลงานจะเสื่อมสภาพไปในเวลาอันสั้นก็ตาม แต่ก็ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาและความพยายามมากนักในการฉลุสลัก นอกจากนั้นค่าวัสดุต่างๆ ที่ใช้ก็มีราคาไม่แพงมาก แม้ผลงานจะหมดสภาพไปแล้วก็สามารถสร้างงานชิ้นใหม่ได้โดยเร็ว การฉลุสลักหยวกเป็นงานที่ต้องการความสวยงามในช่วงเวลาอันสั้น เมื่อสิ้นประโยชน์ใช้สอยแล้ว หยวกก็จะสิ้นสภาพไปพร้อมๆ กัน จึงเห็นได้ว่าศิลปะการฉลุสลักหยวกนั้น นอกจากจะมุ่งประโยชน์ทางด้านสุนทรีย์แล้ว ยังมุ่งที่ประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ งานส่วนใหญ่ที่ใช้ศิลปะการฉลุสลักหยวกได้แก่ งานเมรุ สำหรับงานอื่นๆ ที่ใช้การฉลุสลักหยวกนั้นแม้จะมีบ้างแต่ก็ไม่แพร่หลาย และไม่เป็นที่นิยมเหมือนงานเมรุ การใช้ศิลปะการฉลุสลักหยวกกับงานเมรุ นับว่าเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะหยวกจะช่วยป้องกันมิให้ไฟลามไปยังส่วนอื่นๆ ของเมรุได้ดีกว่าวัสดุอื่น

งานฉลุสลักหยวกเป็นงานที่มีค่าใช้จ่ายน้อย ด้วยวัสดุที่ใช้รวมถึงวัสดุประกอบอื่นๆ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้มีราคาไม่แพง โดยเหตุที่มีราคาค่าใช้จ่ายไม่แพงมาก การฉลุสลักหยวก

จึงเหมาะกับการใช้สอยในช่วงเวลาอันสั้น และหลังจากใช้ประโยชน์แล้ว ผลงานก็สิ้นสภาพไปอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผลงานการฉลุสลักหยวกจึงเหมาะสมกับงานที่นำไปใช้เป็นอย่างดี

สรุป

ศิลปะการแทงหยวกหมายถึงการแกะสลักลงบนภาບกล้วยสดเป็นลวดลายรูปแบบต่างๆ ศิลปะการแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีจะกระทำโดยไม่ต้องเขียนลายลงบนพื้นหยวก มีการพัฒนารูปแบบของลวดลายให้ใกล้เคียงหรือมีความอ่อนช้อยตามยุคสมัย ความโดดเด่นของลายที่ต่างกันเกิดจากกรรมวิธีและกระบวนการขั้นตอน แนวคิดทางเชิงช่างโดยเฉพาะจังหวัดเพชรบุรีมีการนำรูปแบบจากธรรมชาติมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายซึ่งเกิดจากทักษะความชำนาญ จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องรูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวก จังหวัดเพชรบุรี

สาระสำคัญ

การฉลุสลักหยวกนั้นเป็นงานที่มีความประณีตละเอียดอ่อน และต้องอาศัยความชำนาญ และสมาธิในการทำงานเป็นอย่างสูง เพราะไม่มีการวาดลวดลายหรือร่างภาพบนหยวกก่อน ผู้ที่ทำ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะที่ดีในการเขียนลาย ฉลุสลักลายพื้นฐานได้อย่างแม่นยำ ลวดลายที่นำมาใช้ต้องเหมาะสมกับประเภทของงาน นอกจากนี้ยังต้องทำให้เสร็จตามกำหนดเวลา จึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละคน ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวางแผน การทำงานที่ดีด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้รู้และเข้าใจการแบ่งลวดลายลักษณะต่างของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
2. เลือกใช้วัสดุและอุปกรณ์ในการแทงหยวกได้
3. เพื่อให้เข้าใจในขั้นตอนวิธีการปฏิบัติงานแทงหยวก และสามารถปฏิบัติงานแทงหยวก
ขั้นพื้นฐานได้

เนื้อหาสาระ

1. ลวดลายแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี
2. เครื่องมือที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก
3. กรรมวิธีในการฉลุสลักหยวก

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

วิทยากรบรรยายประกอบสื่อการสอน พร้อมทั้งสนทนาเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมซักถามและแสดงความคิดเห็น

ขั้นการจัดประสบการณ์ฝึกอบรม

1. วิทยากรสาธิตการฝึกแทงหยวกลายพื้นฐาน
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 5 คน ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติการแทงหยวกลายพื้นฐาน โดยวิทยากรคอยให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิด
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ให้เพื่อนผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมวิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันทำความสะอาด จัดเก็บอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ

ขั้นสรุป

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรร่วมกันอภิปรายถึงผลงาน และรูปแบบลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี และประเมินผลการปฏิบัติงานครั้งที่ 2 ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยวิทยากร

สื่อ วัสดุและแหล่งการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง เรื่องรูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
2. ตัวอย่างผลงานจากการสาธิตโดยวิทยากร
3. แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงาน

การวัดผล/ประเมินผล

ประเมินผลโดยการตรวจผลงาน โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงาน

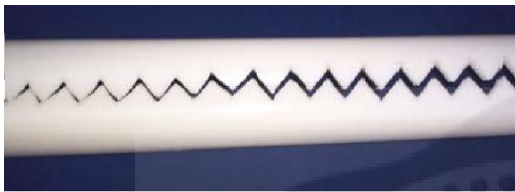
เนื้อหาการเรียนรู้

ลวดลายแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรี

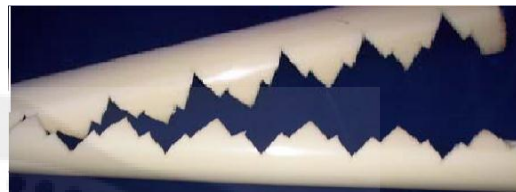
จังหวัดเพชรบุรี เป็นเมืองแห่งสกุลช่างโบราณ มีมาช้านาน ช่างเมืองเพชรบุรีมีความหลากหลายในด้านศิลปวัฒนธรรม และมีความสามารถเชิงช่างหลายแขนง ซึ่งช่างแทงหยวกของเพชรบุรีถือว่าเป็นช่างที่มีมาแต่โบราณ และมีความเป็นเอกลักษณ์ต่างจากสถานที่อื่นๆ คือ การแทงหยวกโดยไม่ต้องวาดลายลงไปบนหยวก ช่างต้องรู้ลายและจำลายไทยได้อย่างแม่นยำ พร้อมทั้งจะแทงลวดลายต่างๆ ลงบนหยวกได้เลย มีการประยุกต์ลายที่ใช้ในการแทงหยวก โดยการเลียนแบบธรรมชาติเป็นลายธรรมชาติ ซึ่งมีความอ่อนช้อยงดงาม โดยได้จากเถาไม้เลื้อยนำมาดัดแปลงเป็นลายกนกเปลวสำหรับหรือปะการังใต้ทะเลนำมาดัดแปลงเป็นลายกนกสำหรับ ลายกรักร้อยได้มาจากดอกกรักที่นำมาร้อยเป็นพวงมาลัย แม้กระทั่งพุ่มหางสัตว์เช่น หางสิงโตนำมาดัดแปลงเป็นลายหางโต หรือจากใบไม้ เช่น ใบเทศนำมาดัดแปลงเป็นลายกนกใบเทศ และลายต่างๆ อีกมากมาย ประกอบด้วยลายเกสรกระจังรวม ลายกระจังปฏิญาณ และลายกลีบบัวที่ช่างแทงหยวกได้นำมาดัดแปลงจนเกิดเป็นลายเฉพาะของช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มาประกอบกับลายดั้งเดิม คือ ลายพันปลา ลายพันสาม และลายพันห้า นอกจากนี้ยังมีลวดลายที่ใช้ประกอบการแทงหยวก เช่น ลายหน้ากระดานกรักร้อย ลายหน้ากระดานรดเกล้า ลายหน้ากระดานกนกเปลว ลายหน้ากระดานลูกปักกำมปู ลายเถา ลายกนกใบเทศ ลายเสาด้อยอด ลายเสาหางโต ซึ่งช่างจะต้องมีความชำนาญในการแทงลวดลายเป็นพิเศษที่จะต้องวางลวดลายให้อยู่บนกานกล้วยที่มีพื้นที่จำกัด อันเป็นจุดเด่นเฉพาะของเมืองเพชร อีกทั้งประยุกต์ลายน้องสิงห์พัฒนาเป็นลายสำหรับประกอบการทำเสาเกิดความแปลกตาละเอียด อ่อนช้อย สวยงาม

ในการแบ่งลักษณะของลายแทงหยวก สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

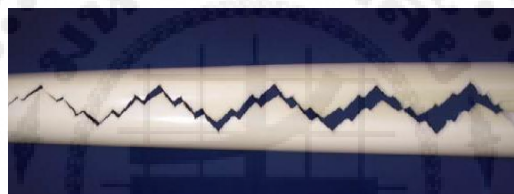
1. ลายพื้นฐาน ประกอบด้วย ลายพื้นหนึ่ง ลายพื้นสาม ลายพื้นห้า คือลายที่แทงใช้เป็นลายกระจัด เมื่อแทงแล้วสามารถใช้ได้ทั้ง 2 ด้าน ส่วนใหญ่แต่เดิมช่างโบราณจะใช้ลายเหล่านี้เป็นลายหลักในการประกอบหยวก และเป็นลายที่ใช้ฝึกหัดการแทงหยวก เมื่อนำมาประกอบทับซ้อนกันจะเกิดความสวยงาม ละเอียต มักจะพบเห็นลายเหล่านี้ประกอบเป็นลายพื้นฐานของแผงหยวก โดยเฉพาะลายพื้นหนึ่ง จะทำให้ผลงานนั้นดูมีความละเอียดสวยงาม ส่วนลายพื้นสามและลายพื้นห้า เมื่อนำมาประกอบจะทำให้เกิดความสวยงามในรูปแบบของลายกระจัด

ลายพื้นหนึ่งแบบกลีบบัว

ลายพื้นสาม

ลายพื้นห้า

2. ลายหน้ากระดาน ประกอบด้วย ลายรักร้อย ลายรัดเกล้า ลายกนกเปลว ลายลูกฟักก้ามปู ลายกนกใบเทศ ลายเถา ลายเสาด้อยอด ลายเสาทองโต คือลายที่มีการพัฒนามาจากลายพื้นฐานที่แทงขึ้นให้เกิดลวดลายนำไปปิดทับบนแผ่นผนังของการประกอบหยวก มีลักษณะการแทงลงบนกาบกล้วยให้เกิดเป็นช่องของลวดลาย โดยไม่แยกออกจากตัวกาบกล้วย จะเกิดลายติดอยู่บนกาบกล้วย และจะเกิดช่องแสงหรือช่องว่าง ส่วนใหญ่ลวดลายที่ได้นั้นมีแนวคิดและรูปแบบมาจากธรรมชาติ

ลายหน้ากระดานรักร้อย

ลายหน้ากระดานกนกเปลว

ลายหน้ากระดานลูกฟักก้ามปู

ลายกนกใบเทศ

ลายเถา

ลายเสათ่อยอด

ลายเสาทองโต

3. ลายประยุกต์ ประกอบด้วย ลายกระจังรวน ลายกระจังปฏิญาณ ลายน่องสิงห์ ลายสาหร่าย เป็นลายที่มีการพัฒนาตามความคิดและจินตนาการของช่างแทงหยวกที่ต้องการให้เกิดความวิจิตรสวยงาม ละเอียดและอ่อนช้อย เป็นการแทงลายบนกาบกล้วยที่เน้นลายละเอียดและเมื่อแกะลายออกมาแล้วใช้ได้เพียงด้านเดียว ไม่เหมือนลายพื้นฐานที่ใช้ได้ทั้ง 2 ด้านของกาบกล้วย ช่างแทงหยวกต้องมีความชำนาญในเรื่องลวดลายโดยผ่านการฝึกฝนการเขียนลาย และแทงหยวกได้เป็นอย่างดี

ลายกระจังรวน

ลายกระจังปฏิญาณ

ลายน่องสิงห์

ลายสาหร่าย

ลายที่ใช้ในการแทงหยวก นิยมใช้ลายไทยมาแต่โบราณ เป็นลายมาตรฐานที่ใช้สำหรับแทงหยวก ในปัจจุบันก็ยังใช้ลายลักษณะลายไทยแบบดั้งเดิมอยู่ อาจจะมีการประยุกต์ลายขึ้นใหม่บ้าง แต่ก็ยังคงยึดหลักของลายไทยลายต่างๆ ในการแทงหยวก ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละลวดลายดังต่อไปนี้

1. ลายพันทึ่ ลายพันทึ่มีหนึ่งยอดเป็นลายแทงหยวกที่ใช้กันในทุกท้องถิ่น ขนาดของพันทึ่ มีทั้งพันทึ่เล็กและพันทึ่ใหญ่ ลายพันทึ่หนึ่งขนาดเล็กนิยมเรียกว่า ลายพันทึ่ปลา ลายพันทึ่หนึ่งเป็นลายที่นำไปประกอบส่วนในสุดของส่วนฐานหรือส่วนเสา สำหรับส่วนฐานนั้น ลายพันทึ่หนึ่งคั่นอยู่ระหว่างลายหน้ากระดานกับลายพันทึ่สามและพันทึ่ห้า สำหรับส่วนเสานั้น ลายพันทึ่หนึ่งจะอยู่ระหว่างลายน่องสิงห์กับลายเสา

ลายพันทึ่หนึ่ง เป็นลวดลายเบื้องต้นที่ผู้เริ่มฝึกหัดใหม่จะต้องฝึกฝนให้มีความชำนาญ การฝึกหัดแทงลายพันทึ่หนึ่งที่ถูกต่อนั้น ขนาดของพันทึ่จะต้องมีขนาดเท่ากันทุกซี่ จะต้องแทงให้เป็นเส้นตรงเดียวกัน ไม่คดโค้ง หลักสำคัญอีกประการหนึ่งในการฉลุลายพันทึ่หนึ่ง คือ จะต้องฉลุให้ทั้งสองด้านเท่ากัน

2. ลายพินสาม ลายพินสามมีสามยอด เป็นลายอีกแบบหนึ่งที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในทุกท้องถิ่น ขนาดของลายพินสามโดยทั่ว ๆ ไป คือ กว้างประมาณ 8 เซนติเมตร สูงประมาณ 7 เซนติเมตร ลายพินสามนี้ใช้สำหรับประกอบที่ส่วนฐานชั้นล่างและฐานชั้นบนของเมรุ

3. ลายพินห้า ลายพินห้ามีห้ายอด เป็นลวดลายที่ใช้ประกอบในส่วนฐานเช่นเดียวกับลายพินสาม ลายพินห้ามีขนาดใหญ่กว่าพินสามเล็กน้อย คือ ส่วนกว้างประมาณ 9 เซนติเมตร สูงประมาณ 8 เซนติเมตร

การวางลายพินห้า ที่ยากกว่าลายพินสาม ก็คือ ต้องวางหยักถึง 5 หยัก ทำให้หยักด้านขวาและด้านซ้ายมีขนาดไม่เท่ากัน และโดยเหตุที่ลายพินห้ามีขนาดใหญ่ ในการเรียงจำเป็นต้องสอดไส้ ทำให้ได้ลวดลายที่สวยงามยิ่งขึ้น

การนำหยวกที่วางเป็นลายต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ลายพินหนึ่ง ลายพินสาม และลายพินห้ามาประกอบกันนั้น ก่อให้เกิดเส้นลายที่มีความสูงต่ำลดหลั่นกัน เกิดความวิจิตรตระการตา นอกจากนั้นจากสีสันที่ระบายไว้แตกต่างกัน จะทำให้ได้ส่วนประกอบที่สวยงามยิ่ง

การประกอบลาย ส่วนใหญ่จะกระทำใน 3 ลักษณะ ได้แก่

ก. ลายพินสามกับลายพินสาม การนำลายพินสามมาประกอบกับลายพินสามนี้ โดยทั่วไปมักจะซ้อนให้ตัวพินตัวบนและตัวล่างเหลื่อมกัน สำหรับลายชนิดนี้ไม่มีการสอดไส้ด้วยตัวพิน มีขนาดไม่กว้าง เพียงแต่มีการแรเป็นเส้นธรรมดาเท่านั้น

ข. ลายพินสามกับลายพินห้า การนำลายพินสามกับลายพินห้ามาประกอบกันนี้ โดยเหตุนี้ขนาดของพินสามและพินห้ามีขนาดต่างกัน ดังนั้นเมื่อนำลายทั้งสองชนิดนี้มาประกอบกันเข้าแล้ว จะได้ลายที่เหลื่อมกัน พินหนึ่งซ้อนกับพินหนึ่ง ทำให้ได้สัดส่วนที่ลดหลั่นกัน สวยงามยิ่งขึ้น

ค. ลายพินห้ากับลายพินห้า โดยเหตุที่ลายพินห้ามีขนาดของพินค่อนข้างใหญ่ ดังนั้นจึงต้องมีการสอดไส้เพื่อความสวยงาม ในการประกอบลายพินห้ากับลายพินห้า ซึ่งมีขนาดเท่ากัน ต้องประกอบให้พินเหลื่อมกัน ซึ่งจะทำให้มองเห็นไส้ของพินด้านบนด้วย

การวางลายพินหนึ่ง ลายพินสาม และลายพินห้า เมื่อวางและแยกลายออกจากกันแล้วสามารถนำลายไปใช้ได้ทั้ง 2 ข้าง

4. ลายนองสิงห์หรือแข้งสิงห์ ลายนองสิงห์เป็นลายที่ใช้กับส่วนที่เป็นเสา ลายชนิดนี้ใช้กันในทุกท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน การวางลายนองสิงห์นั้น ความยากอยู่ที่ต้องให้ทั้งสองด้านเท่ากัน กล่าวคือ เมื่อฉลุเพียงครั้งเดียว จะได้ผลงานถึงสองชิ้น เมื่อฉลุเสร็จแล้ว ต้องมีการแร และย้อมสีเพื่อความสวยงามเท่านั้น ลายนองสิงห์ สามารถแยกลายออกจากกัน นำมาใช้ได้ทั้ง 2 ด้าน เหมือนลายพินหนึ่ง ลายพินสาม และลายพินห้า แต่ลายนองสิงห์เป็นลายตั้งประกอบ เป็นเสาด้านซ้ายและด้านขวา ในหยวก 1 อัน วางเป็นด้านขวา เมื่อแยกด้านขวาออกจากกัน ก็จะได้ด้านขวาเหมือนกันทั้ง 2 ชิ้น ต้องวางด้านซ้ายอีกครั้งหนึ่ง

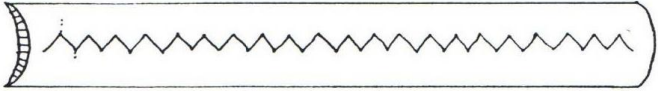
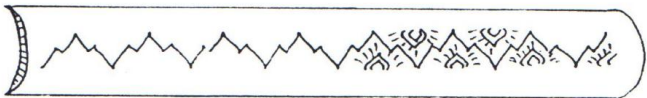
5. ลายหน้ากระดาน ลายหน้ากระดานเป็นลายที่ใช้เป็นส่วนประกอบของแผงส่วนบน ส่วนกลางและส่วนฐาน ลายหน้ากระดานที่ใช้กันอยู่ทั่วไป เช่น ลายกรรไกรยประเภตต่าง ๆ ลายลูกฟักกำมปู ลายเครือเถา เป็นต้น

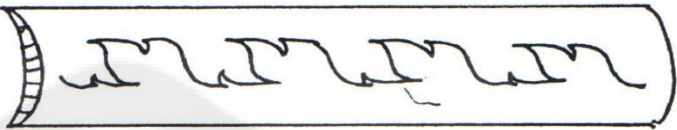
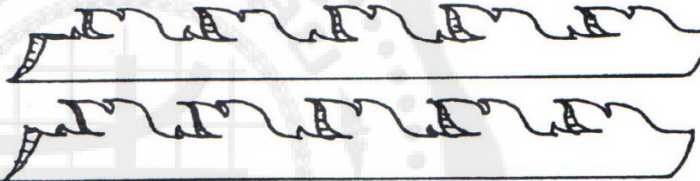
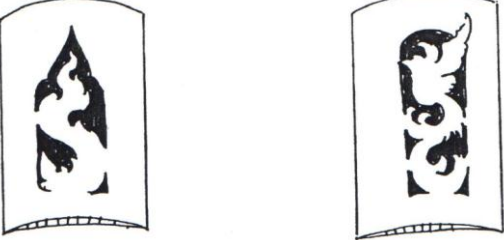
6. ลายเสา ลายเสาเป็นลายที่มีความสำคัญ เนื่องจากการแทงกระทำไดยาก เช่นเดียวกับ ลายหน้ากระดานส่วนฐาน สำหรับลายเสานี้มีการออกแบบลวดลายแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งมีการแสดงฝีมือกันเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับลายหน้ากระดานในส่วนฐานเช่นกัน ลายเสาที่ใช้กันอยู่ โดยทั่วไป เช่น ลายมะลิเลื้อยประเภตต่าง ๆ ลายเสารูปนก ลายเสารูปสัตว์ เป็นต้น

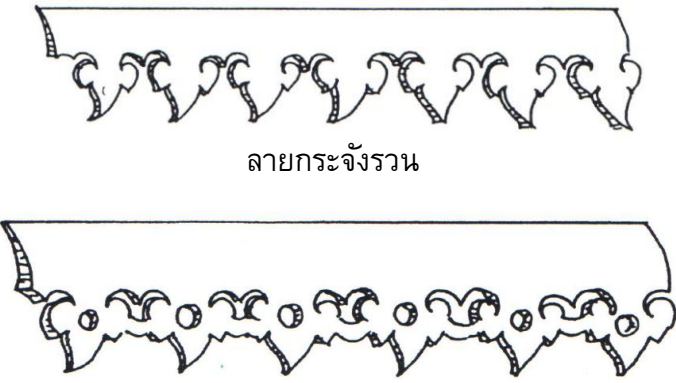
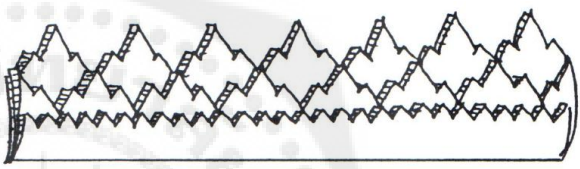
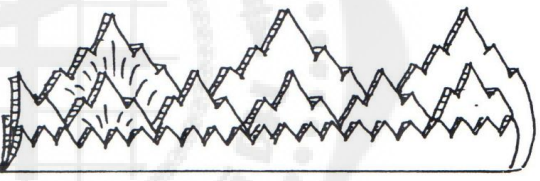
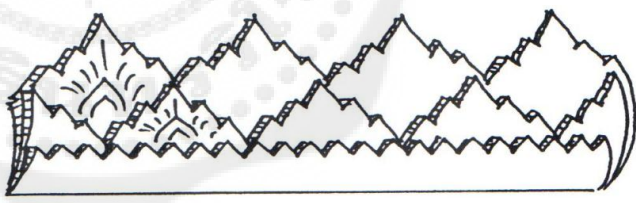
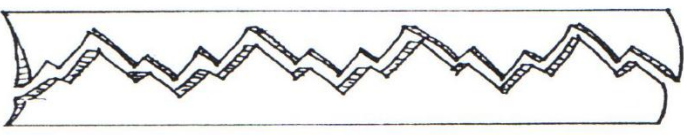
ในการแทงส่วนที่เป็นฐานหรือส่วนที่เป็นเสา ช่างแทงหยวกมักจะออกแบบลวดลายให้ มีความวิจิตรพิสดารแตกต่างจากผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกวดประชันฝีมือกันเป็นพิเศษ ลวดลาย ที่ช่างแทงหยวกนำมาประดิษฐ์ ได้แก่ ลายเครือเถาต่าง ๆ ลายดอกไม้ต่าง ๆ ลายสัตว์ต่าง ๆ คือนำ ภาพสัตว์มาประกอบเป็นลวดลาย เช่น สัตว์หิมพานต์ มังกร ปลา นก ผีเสื้อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี ลายตลกต่าง ๆ ลายตัวอักษร ลายสัตว์ที่เป็นปีเกิด และลายที่เป็นสัญลักษณ์ของผู้วายชนม์ ลายเหล่านี้จะมีความสวยงามวิจิตรพิสดารเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับฝีมือของช่างแทงหยวกแต่ละคน

7. ลายกระจัง เป็นลายที่ใช้ประกอบกับลายพื้นสามและลายพื้นหนึ่ง ไม่นิยมใช้กับส่วนที่เป็นฐาน เนื่องจากลายกระจังรวมเป็นลายแบบบัวคว่ำ นิยมใช้กับส่วนบนและส่วนกลางเท่านั้น มีหลายชนิด เช่น กระจังรวม กระจังใบเทศ เป็นต้น

ลายพื้นฐานของการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

ลาย	ชื่อลาย	ภาพลดลายการฉลุหยวกกล้วย
1	ลายฟันหนึ่ง	
2	ลายฟันสาม	 ลายฟันสาม ลายฟันสามแฉปลาย
3	ลายฟันห้า	 ลายฟันห้าที่แฉธรรมดา ลายฟันห้าที่แฉดัดไส้

ลาย	ชื่อลาย	ภาพลวดลายการฉลุหยวกกล้วย
4	ลายน่องสิงห์หรือ แข้งสิงห์	 แยกลายน่องสิงห์ กลับเป็นด้านเดียวกัน ลายน่องสิงห์ทั้งสองด้านที่ไม่แยกจากกัน ลายน่องสิงห์ที่แยกออกจากกันแล้ว
5	ลายหน้ากระดาน	
6	ลายเสา	

ลาย	ชื่อลาย	ภาพลดลายการฉลุหยวกกล้วย
7	ลายกระจี่	 ลายกระจี่รวน ลายกระจี่รวน หรือเฟื่อง
8	การประกอบลายฟันสามกับลายฟันสาม	
9	ลายฟันสามกับลายฟันห้า	
10	ลายฟันห้ากับลายฟันห้า	
11	การแยกลายฟันสามเป็น 2 ชั้น	

เครื่องมือที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก

เครื่องมือที่ใช้ในการฉลุสลักหยวกโดยตรงได้แก่ มีดสำหรับฉลุสลักหยวก มีลักษณะคล้ายคลึงกับมีดคว้านเมล็ดผลไม้ ต่างกันตรงที่ว่ามีดคว้านผลไม้มีคมด้านเดียว คมมีดโค้งเล็กน้อย ปลายแหลม แต่มีดฉลุสลักหยวกมีคมทั้งสองด้าน ปลายเรียวแหลมและคม เพื่อประโยชน์ในการเจาะแทงเข้าไปในเนื้อหยวก ใบมีดกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ยาวประมาณ 10-15 เซนติเมตร ความยาวและความกว้างของใบมีดนี้แตกต่างกันไปตามแต่ละช่างแต่ละคน และแตกต่างกันในลักษณะที่ใช้ ด้ามมีดฉลุสลักหยวกมีความยาวประมาณ 7-10 เซนติเมตร ทำด้วยไม้กลึงให้มีความมนเหมาะที่จะใช้จับถือ ในขณะที่ช่างทำการฉลุสลักหยวก ส่วนที่เป็นด้ามมีดจะถูกจับถือในอุ้งมือตลอดเวลา ดังนั้นส่วนที่เป็นด้ามจึงต้องกลึงไม้ให้มีขนาดพอดีมือของช่างผู้เป็นเจ้าของมีดฉลุเล่มนั้น ช่างแต่ละคนอาจมีมีดฉลุคนละหลายเล่ม

มีดที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก จะต้องมีความคมอยู่เสมอ มิเช่นนั้นจะทำให้ประสิทธิภาพในการตัดเส้นใยในเนื้อหยวกด้อยลง ทำให้เส้นที่ได้ขาดความคม แนวการฉลุไม่ตรงเป็นแนวเดียวกัน ดังนั้นเพื่อให้มีดที่ใช้ฉลุสลักหยวกมีความคมอยู่เสมอ ช่างจะต้องคอยลับมีดอยู่ตลอดเวลา

นอกจากเครื่องมือหลักแล้ว ยังมีเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการฉลุสลักหยวก อันได้แก่ มีดโต้ เลื่อย ค้อน มีดโต้มีไว้สำหรับตัดต้นกล้วย ตัดไม้ไผ่ และจักตอกที่ใช้ การจักตอกที่ใช้ในการรัดตรึงหยวกให้ติดกันเป็นรูปร่าง สำหรับเลื่อยและค้อนมีความจำเป็นสำหรับการประกอบโครงแบบ ซึ่งนำหยวกที่ฉลุสลักและประกอบเป็นชิ้นส่วนแล้วจึงนำไปประดับ มิเช่นนั้นหยวก ซึ่งเป็นวัสดุที่มีความอ่อนจะคงรูปอยู่ไม่ได้

วัสดุที่ใช้ในการฉลุสลักหยวก

วัสดุที่ใช้ในการแทงหยวก ได้แก่ วัสดุที่ใช้โดยตรง คือ หยวกกล้วยและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการแทงหยวกและประกอบลายมีหลายชนิด ดังนี้

1. หยวก หยวกกล้วยที่ใช้แทงเป็นหยวกจากกล้วยตานีที่ยังไม่ตกเครือ เพราะต้นกล้วยที่ตกเครือ หยวกจะเปราะและหักง่าย หยวกกล้วยตานีมีรังผึ้งละเอียดคมน้ำได้มาก จะทำให้หยวกไม่เหี่ยวเร็ว เวลาตัดจะไม่มีโยกล้วย ในการเตรียมหยวกควรได้จากต้นกล้วยที่ตัดมาใหม่ๆ จะได้หยวกที่สด แต่ถ้าหากจำเป็นต้องตัดกล้วยล่วงหน้าหลายวัน ควรนำต้นกล้วยแช่น้ำไว้เพื่อความชุ่มชื้น ลักษณะพิเศษของกล้วยตานีอีกประการหนึ่งคือ เนื้อผิวหยวกมีสีขาวนวลสวย (กาบใน) ประโยชน์ของต้นกล้วยมี 2 แบบ เรียกว่าต้นเบญจนาม (ต้น 5 ชื่อ) ต้น มักเรียกต้นกล้วย กาบเรียกหยวก ใบเรียกใบตอง ดอกเรียกปลี กล้วยเรียกเครือ วิธีใช้ต้นกล้วยแบ่งเป็น 2 ตอน ครึ่งบนของลำต้นใช้สำหรับงานมงคล เช่น ใบทำบายศรี ใช้ปักพุ่มเงินเวลาทำบุญทอดกฐิน หรือแม้แต่ผลกล้วยใช้ทำแกงบวชชี ส่วนครึ่งล่างของต้นคือกาบกล้วย (หยวก) ชาวบ้านมักจะทำเป็นอาหารของสุกร จนกลายเป็นที่มาทำเป็นเชิงตะกอนเผาศพ เพราะฉะนั้นการแทงหยวกกล้วยตานีนี้ในสมัยก่อนจะใช้เฉพาะงานอัปมงคลเท่านั้น

2. **ผักผลไม้** ใช้สำหรับแกะสลักเครื่องสดเพื่อประดับตกแต่งเชิงตะกอนในการแหงหยวก มีหลายชนิดที่ใช้แกะสลัก คือ พักทอง มะละกอ มันแกว ฝรั่ง มันเทศ ฯลฯ

3. **สี** สีที่ใช้สำหรับย้อม ใช้สีเยอรมัน ซึ่งเป็นสีผง เมื่อจะใช้ต้องนำมาละลายกับน้ำร้อน แล้วปล่อยทิ้งไว้ให้เย็นก่อนนำไปใช้ สีที่นิยมใช้ย้อม ได้แก่ สีแดง สีน้ำเงิน และสีเขียว เครื่องใช้ในการย้อมสี ได้แก่ แปรงหรือกาบกล้วยที่ตัดให้ขนาดเท่าๆ กับแปรง แล้วทุบปลายให้เป็นฝอย แล้วทา ถ้าจำนวนหยวกมีมากอาจจะใช้วิธีพ่นสีหรือย้อม โดยนำหยวกแช่ในน้ำสีได้เช่นกัน

4. **กระดาษสี** กระดาษสีที่ใช้ในการแหงหยวก ได้แก่ กระดาษอังกฤษ เป็นกระดาษสีหน้าเดียว ด้านหนึ่งเป็นสีต่างๆ และอีกด้านหนึ่งเป็นสีขาว หน้าสีเป็นมันวาวคล้ายกระดาษตะกั่ว คุณสมบัติของกระดาษอังกฤษที่สำคัญคือ ภู่น้ำแล้วกระดาษไม่ยับย่น สีไม่ลอก เนื่องจากเมื่อแหงหยวกเสร็จแล้วต้องพ่นน้ำอยู่เสมอ

5. **ดอก** ดอกใช้ประดับหยวกที่แหงแล้วแต่ละชั้นรัดประกอบให้เป็นส่วนเดียวกัน คือ ส่วนฐาน ส่วนเสา ส่วนบน ดอกที่นิยมใช้ทำจากไม้ไผ่ กว้างประมาณ 1 – 1.5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 60 เซนติเมตร ปลายสองข้างเรียวแหลมและมีความคม เพื่อจะได้เจาะเข้าในเนื้อหยวกได้ง่าย

กรรมวิธีในการฉลุสลักหยวก

การเตรียมหยวก

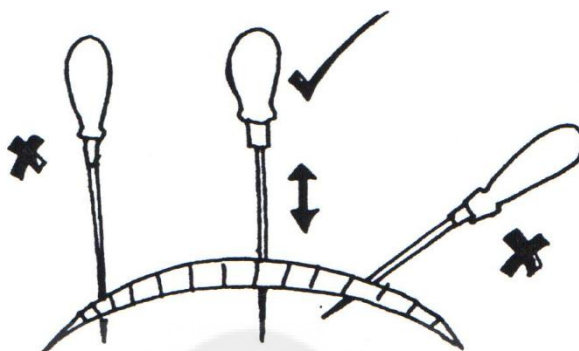
เมื่อได้ต้นกล้วยตามที่ต้องการมาแล้ว ตัดหัวท้ายออกให้ได้ขนาดความยาวใกล้เคียงกับขนาดที่ต้องการ ลอกกาบออกทีละชั้น กาบส่วนนอกสุดที่มีรอยตำหนิ หรือมีสีไม่สวยให้ลอกทิ้งไป กาบรองลงมาแม้จะไม่มีสีขาวก็สามารถนำไปใช้รองด้านในได้ จึงควรแยกไว้ต่างหาก การลอกกาบกล้วยต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง อย่าให้กาบแตกหักได้ วิธีลอกกาบกล้วยที่ถูกต้อง ผู้ลอกจะต้องนั่งคร่อมต้นกล้วยที่วางไว้กับพื้น ใช้นิ้วมือสอดเข้าไปในกาบกล้วย ค่อยๆ ดันมือไปพร้อมๆ กันทั้งสองข้าง จะได้กาบกล้วยที่สวยงามตามต้องการ

การลอกกาบกล้วยลอกไปได้จนเกือบถึงชั้นในสุด กาบกล้วยด้านในที่มีขนาดเล็ก แม้จะนำมาฉลุสลักไม่ได้ อาจนำไปใช้ประกบกับโครงแบบเพื่อป้องกันไม่ให้ไฟลามไหม้ได้ เมื่อลอกกาบกล้วยได้ตามจำนวนที่ต้องการแล้ว นำกาบกล้วยที่มีขนาดใกล้เคียงกัน มาวางซ้อนกันเป็นคู่ นำมาตัดให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ จะต้องให้ได้ขนาดกับโครงแบบซึ่งจะต้องนำชิ้นส่วนของหยวกกล้วยที่ฉลุสลักแล้วมาประกอบเข้ากันเอง

วิธีการฉลุสลักหยวก

การฉลุสลักหยวกเป็นงานที่ต้องอาศัยความชำนาญ มิฉะนั้นจะเกิดความเสียหายได้ง่าย ทั้งนี้เพราะเหตุว่าหยวกเป็นวัสดุที่อ่อน ชำรุดเสียหายได้ง่าย ส่วนมิดที่ใช้เป็นเครื่องมือในการฉลุสลักหยวกเป็นเครื่องมือที่มีความคม ดังนั้น หากผู้ฉลุสลักหยวกไม่มีความชำนาญ จะทำให้หลุดลายขาดออกจากกัน

กรรมวิธีการฉลุสลักหยวกนั้น สิ่งที่ควรคำนึงอย่างหนึ่งคือ การจับมิด วิธีการจับลงมิด ต้องให้มิดตั้งฉากกับหน้าตัดของหยวก จะทำให้รอบตัดตั้งฉากสวยงาม

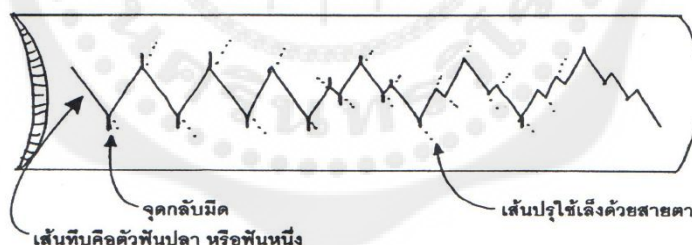

รูปหน้าตัดของหยวกและการลงมิด

กรรมวิธีการฉลุสลักหยวกนั้น เมื่อเตรียมหยวกได้เรียบร้อยแล้วลงมือฉลุ ดังนี้

1. การฉลุลายพื้นหนึ่ง การฉลุลายพื้นหนึ่งเป็นการฉลุขั้นต้นที่นำไปสู่การฉลุสลักขั้นที่ยากต่อไป ผู้แทงต้องกำด้ามมิดในอุ้งมือ บักคมมิดลงบนหยวก ให้ใบมิดตั้งฉากกับหยวก การจับมิดที่ไม่ได้ฉากจะทำให้รอยตัดเฉได้ผลงานที่ไม่สวยงาม

การแทงหยวกลายพื้นหนึ่ง เริ่มจากการลงมิดแทงลงมาที่ยอดลายแล้วบิดมิดแทงขึ้นกลับ ไป – มา ได้ เนื่องจากใบมิดมี 2 คม จึงทำให้การแทงเป็นไปด้วยความรวดเร็วและสะดวก

การฉลุลายพื้นหนึ่ง

2. การฉลุลายพื้นสามและลายพื้นห้า การฉลุลายดังกล่าว วิธีจับเครื่องมือ วิธีการแทงกระทำเช่นเดียวกับการแทงลายพื้นหนึ่ง ผิดกันที่ลายพื้นสามและลายพื้นห้ามีขนาดใหญ่ การฉลุจึงต้องคอยระมัดระวังให้ลายทั้งสองซีกเท่ากัน ให้รอยบากหรือรอยหยักของทั้งสองซีกเท่ากัน เพราะเมื่อแทงเสร็จ นำมาแยกออกจากกันแล้ว จะได้ผลงานที่มีความสมบูรณ์

3. การแทงลายหน้ากระดานและลายเสา ลายหน้ากระดานและลายเสา เป็นลายที่แทงยากที่สุด ผู้แทงจะต้องเป็นผู้ที่มีความแม่นยำในตัวเองที่จะใช้แทง จะต้องมีความชำนาญในการแทง เพราะการแทงนั้นช่างส่วนใหญ่จะไม่ใช้วิธีร่างลวดลายลงบนหยวกก่อน ช่างจะต้องจดจำลวดลาย

ที่จะแต่งได้อย่างตั้งใจ ในการแทงลายหน้ากระดานและลายเสานี้ ผู้แทงไม่ต้องคำนึงถึงความเท่ากันของหยวกทั้งสองชั้นเช่นเดียวกับลายพื้นปลา แต่ในการแทงลายหน้ากระดานและลายเสาจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ มิฉะนั้นตัวลายอาจจะขาดได้ง่าย

วิธีจับเครื่องมือ วิธีแทงกระทำเช่นเดียวกับการแทงลายพื้นสามและลายพื้นห้า ต่างกันที่การแทงลายหน้ากระดานและลายเสาจะต้องแทงให้ลายอยู่ในกรอบ เพื่อที่จะแกะเอาไส่ลายออกทำให้ตัวลายมีความเด่นเห็นชัดยิ่งขึ้น ในการจับมีดฉลุ จะต้องให้ใบมีดตั้งฉากกับหยวก มิเช่นนั้นรอยตัดจะเฉียง ทำให้ไม่สามารถแกะไส่ออกได้

4. การแร คือ การสอดไส่หรือตัดเส้นตัวลาย ทั้งนี้เพื่อให้ตัวลายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น การที่ต้องมีการแร เหตุเพราะว่า ในการแทงหยวกนั้นกระทำได้แต่โครงร่างหยาบ ๆ ของตัวลายเท่านั้น ส่วนรายละเอียดนั้นแทงลงไปทีเดียวไม่ได้ เพราะจะทำให้ตัวลายขาดออกจากกัน การลงรายละเอียดของตัวลายจึงต้องกระทำโดยการแร

วิธีการแรก็คือ การใช้ปลายมีดกรีดลงบนผิวของหยวกเบา ๆ พอเป็นรอย ในการกรีดจะต้องใช้นิ้วประคองใบมีดเลื่อนไปในทิศทางที่ต้องการ แล้วทาด้วยสีให้สีซึมเข้ารอยแรลาย เช็ดสีออกด้วยผ้าชุบน้ำจะเห็นลายสีที่ชัดเจน

เส้นประแสดงแรเส้นภาพในลาย

สรุป

การฉลุสลักหยวกนั้นเป็นงานที่มีความประณีตละเอียดอ่อน และต้องอาศัยความชำนาญและสมาธิในการทำงานเป็นอย่างสูง เพราะไม่มีการวาดลวดลายหรือร่างภาพบนหยวกก่อน ผู้ที่ทำจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะที่ดีในการเขียนลาย ฉลุสลักลายพื้นฐานได้อย่างแม่นยำ ลวดลายที่นำมาใช้ต้องเหมาะสมกับประเภทของงาน นอกจากนี้ยังต้องทำให้เสร็จตามกำหนดเวลา จึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละคน ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวางแผนการทำงานที่ดีด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องการตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก

สาระสำคัญ

การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวกประกอบด้วยหลายขั้นตอนและรูปแบบวิธีการแตกต่างกันตามสัดส่วนของชิ้นงาน มีวิจิตรบรรจงสวยงาม จึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการอนุรักษ์ไว้ ทั้งประเพณีเดิม วัฒนธรรมเดิม สังคมวิถีชีวิตเดิม และศิลปะเดิมควบคู่กันไป จะทำให้ศิลปะการแทงหยวกนั้นยังคงอยู่และมีให้เห็น โดยเฉพาะควรมีการส่งเสริมอย่างลึกในทกๆ ด้าน ทั้งทางด้านตัวบุคคล องค์ภูมิปัญญาที่ต้องมีการดูแลและสนับสนุนให้องค์ภูมิปัญญาด้านการแทงหยวกมีชีวิตความเป็นอยู่ที่พอจะเป็นแหล่งความรู้ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเรียนรู้พิธีการไหว้ครูช่างแทงหยวกและสามารถบอกเรื่องราวในการไหว้ครูช่างได้
2. สามารถอธิบายขั้นตอนการประกอบหยวกและปฏิบัติการประกอบหยวกขั้นพื้นฐานได้

เนื้อหาสาระ

1. พิธีไหว้ครูช่าง
2. การประกอบหยวก
3. การแทงหยวกประกอบเครื่องสด

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

วิทยากรบรรยายประกอบสื่อการสอน พร้อมทั้งสนทนาเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมซักถามและแสดงความคิดเห็น

ขั้นการจัดประสบการณ์ฝึกอบรม

1. วิทยากรบรรยายความเป็นมาและพิธีไหว้ครูช่าง วิธีการประกอบหยวก และแทงหยวกประกอบเครื่องสด พร้อมสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงาน
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มละ 5 คน ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติการเขียนแทงหยวกประกอบเครื่องสด โดยวิทยากรคอยให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิด
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ให้เพื่อนผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมวิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันทำความสะอาด จัดเก็บอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ

ขั้นสรุป

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรร่วมกันอภิปรายถึงผลงาน และความสำคัญ ของศิลปะงานแทงหยวก และประเมินผลหลังเข้ารับการฝึกอบรม ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยวิทยากร

สื่อ วัสดุและแหล่งการเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก
2. ตัวอย่างผลงานจากการสาธิตโดยวิทยากร
3. แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงาน

การวัดผล/ประเมินผล

ประเมินผลโดยการตรวจผลงาน โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติงาน

เนื้อหาการเรียนรู้

พิธีไหว้ครูช่าง

ก่อนเริ่มแทงหยวกและการประกอบหยวกช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี จะมีพิธีไหว้ครูเหมือนช่างศิลปะแขนงอื่นๆ ไปในการทำงานศิลปะ ซึ่งในพิธีไหว้ครูจะมีความเรียบง่าย และมีเครื่องบูชาครูอันประกอบไปด้วย ดอกไม้ที่สามารถหาได้ตามสภาพท้องถิ่น รูป เทียน น้ำ เหล้า ยา บุหรี่ และอื่นๆ ที่ช่างเห็นสมควรและเหมาะสม ประกอบกับเครื่องมือแทงหยวกและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ ช่างจะนำมาใส่ไว้ในถาดรวมกันเพื่อบูชาครู ช่างทุกคนต้องทำพิธีไหว้ครู และบูชาเครื่องมือก่อนลงมือทำงาน ในกรณีที่เป็งานสำคัญ อาจจะมีพิธีไหว้ครูที่พิเศษ และใหญ่กว่าเดิมให้เหมาะสมกับงานนั้น อาจมีบายศรีหรือเครื่องไหว้ เช่น หัวหมู เครื่องกระยาบวช ครบตามประเพณีเดิม ซึ่งบางครั้งอาจจะตรงกับวันครูใหญ่ (วันพฤหัสบดี) ส่วนใหญ่จะทำพิธี ไหว้ครูในช่วงเช้า เพราะการแทงหยวกจะเริ่มทำในช่วงบ่ายไปจนถึงเช้าว้นรุ่งขึ้น หลังจากประกอบพิธีไหว้ครูเช้าเสร็จ ช่างแทงหยวกจะเริ่มทำการแทงหยวก ถือว่าเป็นเอกลักษณ์โดยรวมของช่างแทงหยวกทั่วไป

โต๊ะบูชาครู (ไหว้ครู) ก่อนการแทงหยวก

การประกอบหยวก

การประกอบชิ้นส่วนหยวก คือ การนำหยวกที่แทงลายแล้วมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นส่วนต่าง ๆ สำหรับตกแต่งเชิงตะกอน ได้แก่ ส่วนฐาน เรือนไฟ ส่วนเสา และส่วนรัดเกล้า เป็นต้น สำหรับการประกอบหยวกเพื่อใช้สำหรับเป็นองค์ประกอบตกแต่งในงานอื่นๆ มักจะมีการใช้องค์ประกอบเช่นเดียวกับการตกแต่งเชิงตะกอน

เมื่อช่างแทงหยวกแทงหยวกครบชิ้นงานได้ครบลายที่ได้ออกแบบไว้ ลำดับต่อไปก็คือการประกอบชิ้นลาย ได้แก่ การนำหยวกที่แทงแต่ละชิ้นที่แหว่งไว้ลงสี โดยใช้สีเคมีแรลายตามต้องการ แล้วจึงนำมาประกอบเข้าเป็นชิ้นงานของส่วนต่างๆ เป็นส่วนฐานหรือส่วนล่าง ส่วนกลาง ส่วนบน และเสา ซึ่งมีการประกอบลายของแต่ละส่วน

1. ส่วนฐานหรือส่วนล่าง ของเมรุประกอบด้วย การเรียงหยวกที่แทงเป็นลวดลายให้เป็นแผง การเรียงลายมี 2 แบบ คือ แบบบัวคว่ำลง ส่วนบัวหงาย เป็นการวางลายให้ยอดลายหงายขึ้น การเรียงหยวกของส่วนฐาน จัดเรียงจากบนลงล่าง ดังนี้

- 1.1 ลายพื้นสาม หรือลายพื้นห้าซ้อน 2 ชั้น แบบบัวหงาย
- 1.2 ลายพื้นหนึ่งแบบบัวหงาย
- 1.3 คิ้ว
- 1.4 ลายพื้นหนึ่งแบบบัวคว่ำ
- 1.5 พนัก
- 1.6 ลายพื้นสามซ้อน 3 ชั้น แบบบัวหงาย
- 1.7 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวหงาย
- 1.8 คิ้ว
- 1.9 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวคว่ำ
- 1.10 ลายพื้นสาม หรือลายพื้นห้าซ้อน 2 ชั้น แบบบัวคว่ำ

การประกอบแผงหยวกส่วนฐาน

2. ส่วนกลาง ประกอบด้วย การเรียงลายของส่วนกลางจากบนลงล่าง มีดังนี้

- 2.1 ลายพื้นสาม 2 ชั้น แบบบัวหงาย
- 2.2 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวหงาย
- 2.3 คิ้ว
- 2.4 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวคว่ำ
- 2.5 ลายหน้ากระดาน
- 2.6 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวหงาย
- 2.7 คิ้ว
- 2.8 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวคว่ำ
- 2.9 ลายกระจังรวม แบบบัวคว่ำ

การประกอบแผงหยวกส่วนกลาง

3. ส่วนบน เป็นส่วนที่รับลูกโกศและลูกหีบ ประกอบด้วย การเรียงลายของส่วนบน ลงล่าง มีดังนี้

- 3.1 ลายบัวใหญ่ 3 ชั้น แบบบัวหงาย
- 3.2 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวหงาย
- 3.3 คิ้ว
- 3.4 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวคว่ำ
- 3.5 ลายหน้ากระดาน
- 3.6 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวหงาย
- 3.7 คิ้ว
- 3.8 ลายพื้นหนึ่ง แบบบัวคว่ำ
- 3.9 ลายพื้นสาม 2 ชั้น แบบบัวคว่ำ

การประกอบแผงหยวกส่วนบน

4. การประกอบเสา ลำดับของลายประกอบเช่นเดียวกับการประกอบส่วนฐาน ต่างกันที่ลายที่ใช้เท่านั้น ส่วนที่เป็นเสาประกอบด้วย ลายนองสิงห์ ลายพินหนึ่ง คิ้ว และลายเสา การเรียงลายของเสาจะมีลักษณะที่เหมือนกันทั้งสองข้าง ประกอบด้วยลาย ดังนี้

- 4.1 ลายนองสิงห์
- 4.2 ลายพินหนึ่ง
- 4.3 คิ้ว
- 4.4 ลายพินหนึ่ง
- 4.5 ลายเสา
- 4.6 ลายพินหนึ่ง
- 4.7 คิ้ว
- 4.8 ลายพินหนึ่ง
- 4.9 ลายนองสิงห์

การประกอบแผงเสา

ในการประกอบชิ้นส่วนกับเชิงตะกอน มีวิธีการประกอบชิ้นส่วน คือ การนำหยวกที่แทงเป็นหลอดลายแต่ละชิ้นมาประกอบกันเป็นแผงของส่วนต่างๆ แล้วนำแผงส่วนต่างๆ ไปประกอบกับเชิงตะกอนของเมรุหรือพลับพลา การประกอบกันของชิ้นส่วนลายของส่วนฐาน ส่วนกลาง และส่วนบนมีวิธีการประกอบเหมือนกัน โดยมีขั้นตอน ดังนี้ พินัง หรือลายหน้ากระดาน และลายเสา การประกอบลายต้องทำในส่วนนี้ก่อนเป็นอันดับแรก คือ ต้องใช้กาบกล้วยเป็นพื้นหนึ่งกาบ วางคว่ำลง กาบกล้วยชิ้นนี้อาจใช้กาบกล้วยที่มีสีไม่ขาวหรือมีตำหนิกก็ได้ ใช้น้ำลูบกาบกล้วยให้เปียกชุ่ม หน้ากระดานสีมาวางทาบบให้ยาวตลอดความยาวของหยวก โดยเอาด้านที่มีสีขึ้น ใช้มือลูบกระดาน

ให้เรียบเพื่อให้กระดาษกระชับติดบนผิวของหยวก ถ้าทำลายหน้ากระดาษหรือลายเสา ก็นำลายมาวางทับบนกระดาษสี จะมองเห็นสีที่สวยงามตามช่องว่างของลาย และการประกอบลายชั้นต่างๆ เริ่มจากการวางลายพื้นสาม 2 ชั้น วางลายพื้นหนึ่ง คิ้ว ลายพื้นหนึ่ง ต่อด้วยลายพื้นห้า 2 ชั้น ในขั้นตอนนี้ต้องช่วยกันจับสองคนจัดวางลายให้ได้ระดับ แล้วใช้ตอกแทงให้ทะลุ ส่วนตอกอีกด้านก็ม้วนแทงเป็นตัวยูให้ทะลุอีกด้านหนึ่งเช่นเดียวกัน การยัดลายด้วยตอกยัดหัวท้ายรวมสองเส้น ในการประกอบลายอีกหนึ่งด้าน เอาลายพื้นหนึ่งเสียบตอกที่ไผ่ล่อออกมาให้ได้ระดับ ต่อด้วยคิ้ว ลายพื้นหนึ่ง และลายพื้นสาม 2 ชั้น แล้วบิดม้วนตอกที่ไผ่ล่อออกมาทั้ง 4 เส้น ให้เป็นปมเสียบย้อนเก็บปลายตอกที่หยวกกล้วย

การประกอบแผงหยวกกับเชิงตะกอน

การแทงหยวกประกอบเครื่องสด

นอกจากการแทงหยวกที่มีลวดลายที่สวยงามและอ่อนช้อยแล้ว ยังมีการนำเอาผลไม้ต่างๆ มาแกะสลักและดัดแปลงเป็นสิ่งประกอบการแทงหยวก เช่น มะละกอแกะสลักเป็นดอกกุหลาบ ฝรั่งแกะสลักเป็นน้อยหน้า พักทองแกะสลักเป็นพญานาค มันแกวแกะสลักเป็นไข่เค็ม และหัวหอมแกะสลักเป็นดอกกุหลาบ โดยบางครั้งมีการตกแต่งเป็นชุดหรือเรื่องราวต่างๆ การตกแต่งนิยมตกแต่งบริเวณที่อยู่ใต้เรือนไฟของเชิงตะกอน หรือเรียกว่าล่องตุงของ เชิงตะกอนทั้ง 4 ด้าน เช่น ด้านที่ 1 เป็นเรื่องราวทางวรรณคดี เช่น รามเกียรติ์ พระอภัยมณี ด้านที่ 2 ทำเป็นชุดเครื่องควาหวาน ด้านที่ 3 ทำเป็นสัตว์สี่เท้า สองเท้า โดยเฉพาะตัวนก ด้านที่ 4 ทำเป็นสัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา หรือมีการพลิกแพลงสร้างรูปแบบอื่นๆ เป็นการอวดฝีมือของช่าง เอกลักษณะการแทงหยวกเมืองเพชร

ตั้งแต่โบราณมา จะตกแต่งการแหงหยวกในงานศพเท่านั้น จะไม่ใช่ตกแต่งงานมงคลต่างๆ เพราะถือว่าหยวกเป็นวัสดุที่เหี่ยวไว ไม่ยั่งยืน จึงไม่ควรใช้กับงานมงคลต่างๆ แต่เนื่องจากสภาวะแวดล้อมและความต้องการของสังคมในปัจจุบันไม่ถือว่าวัสดุจะคงทนถาวรหรือไม่ ใช้แต่เหตุการณ์เฉพาะหน้าให้สำเร็จลุล่วงไปงานใดงานหนึ่ง โดยใช้เวลาไม่กี่ชั่วโมง เช่น งานแต่งงาน งานกาล่าร์ดินเนอร์ จึงมีการนำหยวกมาใช้ตกแต่งในงานและกิจกรรมดังกล่าว โดยไม่ถือว่าเป็นงานมงคลหรืองานอวมงคล จึงต้องมีการอนุโลมไปตามความต้องการของสังคม นอกจากการแหงหยวกที่มีลวดลายที่สวยงามและอ่อนช้อยแล้ว คณะช่างแหงหยวกเมืองเพชรบุรียังนำเอาผลไม้ต่างๆ มาดัดแปลงเป็นสิ่งประกอบกับการแหงหยวก จึงเรียกว่า การแหงหยวกประกอบเครื่องสด

การแกะสลักเครื่องสดประกอบหยวก

สรุป

การตกแต่งประดับศิลปะการแหงหยวกประกอบด้วยหลายขั้นตอนและรูปแบบวิธีการแตกต่างกันตามสัดส่วนของชิ้นงาน มีวิจิตรบรรจงสวยงาม จึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการอนุรักษ์ไว้ ทั้งประเพณีเดิม วัฒนธรรมเดิม สังคมวิถีชีวิตเดิม และศิลปะเดิมควบคู่กันไป จะทำให้ศิลปะการแหงหยวกนั้นยังคงอยู่และมีให้เห็น โดยเฉพาะควรมีการส่งเสริมอย่างลึกในหลายๆ ด้านทั้งทางด้านตัวบุคคล องค์กรมีปัญญาที่ต้องมีการดูแลและสนับสนุนให้องค์กรมีปัญญาด้านการแหงหยวกมีชีวิตความเป็นอยู่ที่พอจะเป็นแหล่งความรู้ได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- ป. มหาจันทร์. (2540). ศิลปะการฉลุสลักหยวก. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรีนติ้ง เฮาส์. *ปฏิรูปการศึกษา*. (8): 1-2.
- พูลสวัสดิ์ มุ่มบ้านเช่า. (2544). ศิลปะการแทงหยวก. งานบัณฑิตศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: สันติศิริการพิมพ์.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2543). การสอนผู้ใหญ่. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมชาย มณีच्छवाल. (2550). การพัฒนาชุดฝึกอบรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เรื่องแนวทางการผลิตอาหารตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดี. ปรินญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ (กศ.ด.). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาคผนวก

แบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ (Pretest)
ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ (Pretest) เรื่องการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีเป็นแบบวัดความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวัดความแตกต่างก่อนกิจกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแทงหยวก

2. ข้อมูลการทำแบบทดสอบของท่านตามความเป็นจริง จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำชี้แจง

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบเพียงข้อเดียว

1.) วิวัฒนาการของศิลปะการแทงหยวกเริ่มมาจากพิธีการใด

- ก. งานแต่งงาน
- ข. งานศพ
- ค. งานบวช
- ง. งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่

2.) ศิลปะการแทงหยวกปัจจุบันใช้ในงานใด

- ก. งานแต่งงาน
- ข. งานบวช
- ค. งานศพ
- ง. ทุกงาน

3.) เชิงตะกอนที่ใช้ในการแทงหยวกคือข้อใด

- ก. ที่วางของ
- ข. กล่องใส่อุปกรณ์
- ค. ชั้นวางโลงศพ
- ง. สถานที่ทำงาน

- 4.) ส่วนบนของเชิงตะกอนที่ทำพิธีเผาศพจะรองด้วยต้นกล้วยก่อนที่จะวางพินและหีบศพเพราะเหตุใด
- ก. ต้นกล้วยช่วยรักษาอุณหภูมิความร้อนได้
 - ข. ให้ฐานเชิงตะกอนสูงขึ้น
 - ค. ต้นกล้วยเป็นฉนวนกันความร้อนไม่ให้ไฟไหม้เชิงตะกอน
 - ง. ต้นกล้วยเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายและราคาถูก
- 5.) เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแทงหยวกคือข้อใด
- ก. กรรไกร
 - ข. มีดแทงหยวก
 - ค. มีดตัดหยวก
 - ง. ดอก
- 6.) ต้นกล้วยที่ใช้ในการแทงหยวก คือกล้วยชนิดใด
- ก. กล้วยหอม
 - ข. กล้วยไข่
 - ค. กล้วยตานี
 - ง. กล้วยน้ำว้า
- 7.) ส่วนใดของต้นกล้วยที่นำมาใช้ในงานแทงหยวก
- ก. ใบกล้วย
 - ข. ก้านกล้วย
 - ค. ใ้กล้วย
 - ง. กาบกล้วย
- 8.) ข้อใดไม่ใช่วัสดุที่ใช้ประกอบการแทงหยวก
- ก. กระดาษอังกฤษ
 - ข. กระดาษสา
 - ค. สีย้อมหยวก
 - ง. ดอกที่ใช้รัดหยวก
- 9.) ข้อใดไม่ใช่อุปกรณ์ที่ช่างใช้ทำงานแทงหยวก
- ก. แท่งกาบ
 - ข. พะนัง
 - ค. มีดแร
 - ง. ดอก

10.) ไบมีดแทงหยวกทำมาจากวัสดุอะไร

- ก. เส้นลวด
- ข. ไบเหล็ก
- ค. ไบเลื่อย
- ง. เหล็กกลานนาฬิกา

11.) ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของมีดสำหรับแทงหยวก

- ก. มีคมด้านเดียว
- ข. มีคมทั้งสองด้าน
- ค. ปลายเรียวแหลม
- ง. ปลายมีดตรง ไม่โค้งงอ

12.) เอกลักษณ์ของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีคือข้อใด

- ก. ไม่มีการร่างลวดลายบนหยวกไว้ก่อน
- ข. ช่างมีวิธีการประดิษฐ์มีดแทงหยวกที่มีความคมกว่ามีดประเภทอื่น
- ค. ลวดลายมีความวิจิตรพิสดาร
- ง. ผลงานสามารถเก็บไว้ได้นาน

13.) ศิลปะการแทงหยวกเลือนหายไปเพราะเหตุใด

- ก. คนรุ่นเก่าที่มีฝีมือค่อยๆ ล้มตายไปจนหมด ขาดการสืบทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง
- ข. สถานที่ที่ใช้แปดศพเปลี่ยนไปตามยุคสมัย
- ค. คนเสียชีวิตน้อยลงเนื่องจากการแพทย์เจริญขึ้น
- ง. ต้นกล้วยเป็นพืชเศรษฐกิจจึงมีราคาสูง

14.) ข้อใดต่อไปนี้กล่าวไม่ถูกต้อง

ก. คนรุ่นเก่าต้องสร้างเชิงตะกอนขึ้นสำหรับเผาศพจึงคุ้นเคยกับศิลปะการแทงหยวก แต่ปัจจุบันมีเมรุเผาศพ คนรุ่นใหม่จึงแทบไม่เคยเห็นการแทงหยวกอีกเลย

ข. การแทงหยวกสำหรับศพของคนธรรมดาบางครั้งไม่ใช้กระดาษสีแต่ใช้ใบตองหุ้มรองด้านในแทนกระดาษสี ซึ่งดูสวยงามตามธรรมชาติเป็นสีเขียวแก่เขียวอ่อนสลับกัน

ค. ศิลปะการแทงหยวกใช้ประดับจิตกาธานในงานเผาศพ โดยนำกาบกล้วยมาฉลุลวดลายลงบนโค้ง ปะทับด้วยกระดาษสีแล้วนำ กาบกล้วยอีกกาบหนึ่งมาครอบทับให้สนิทก็จะเกิดลวดลายที่ชัดเจน

ง. การแทงหยวกที่ดีช่างจะต้องร่างแบบลงบนหยวกกล้วยก่อนการฉลุสลักลายเสมอ

- 15.) ข้อใดไม่ใช่วิธีการที่ช่างแทงหยวกใช้ในการเน้นให้ตัวลายสวยงามเด่นชัดยิ่งขึ้น
- ก. การแร้วลาย
 - ข. การย้อมสี
 - ค. การใช้กระดาษรองสีพื้นหลัง
 - ง. การวาดลายบนกาบกล้วย
- 16.) ขั้นตอนการแทงหยวกเพื่อนำไปปรับใช้คือข้อใด
- ก. การแทงหยวกกล้วย
 - ข. การคิดแบบ
 - ค. การตกแต่ง
 - ง. การเตรียมวัสดุ
- 17.) ลวดลายข้อใดไม่ใช่ชื่อเรียกลายการแทงหยวก
- ก. ลายพื้นหนึ่ง
 - ข. ลายกระจัง
 - ค. ลายน้องสิงห์
 - ง. ลายกำแพงปลา
- 18.) ลวดลายข้อใดใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกการแทงหยวก
- ก. ลายพื้นสาม
 - ข. ลายกระจัง
 - ค. ลายน้องสิงห์
 - ง. ลายพื้นหนึ่ง
- 19.) ข้อใดไม่ใช่ลวดลายที่ใช้ประกอบการแทงหยวก
- ก. ลายหน้ากระดานรักร้อย
 - ข. ลายหน้ากระดานรัตเกล้า
 - ค. ลายพื้นห้า
 - ง. ลายหน้ากระดานนกเป็ด
- 20.) การแบ่งลักษณะของลายแทงหยวก สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มตามข้อใด
- ก. ลายพื้นฐาน ลายหน้ากระดาน ลายประยุกต์
 - ข. ลายพื้นฐาน ลายประยุกต์ ลายที่ช่างคิดขึ้นมาเอง
 - ค. ลายหน้ากระดาน ลายประยุกต์ ลายประจายาม
 - ง. ลายพื้นฐาน ลายบัวคว่ำ ลายประยุกต์

21.) การแร คือกรรมวิธีใดในการแทงหยวก

- ก. การทาสีให้สีเข้มเข้ารอยของลวดลายที่กรีดร่างไว้บนผิวหยวก
- ข. การทาสีลงบนหยวกกล้วยโดยไม่ต้องเซ็ดออก
- ค. การร่างลายลงบนหยวกกล้วย
- ง. การนำกระดาษสีมาติดลงบนหยวกกล้วย

22.) ในพิธีการไหว้ครูจะต้องเตรียมเครื่องบูชาครูดังนี้ ยกเว้นข้อใด

- ก. ดอกไม้
- ข. รูป เทียน
- ค. เหล้า
- ง. กล้วย

23.) ข้อใดไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการประกอบชิ้นส่วนหยวกเข้าด้วยกัน

- ก. ส่วนฐาน
- ข. ส่วนกลาง
- ค. ส่วนเสา
- ง. ส่วนลาย

24.) การเพิ่มคุณค่าความงามศิลปะงานแทงหยวกนอกจากการติดกระดาษสี นิยมใช้วิธีการใด

- ก. การนำหยวกกล้วยไปแช่น้ำให้มีความสด
- ข. การแทงหยวกประกอบเครื่องสด
- ค. การทาสีหยวกกล้วย
- ง. การเย็บใบตองประกอบหยวกกล้วย

25.) ศิลปะงานแทงหยวกสามารถประยุกต์ใช้ในงานใด

- ก. ทำโคมไฟ
- ข. กรอบรูป
- ค. ฐานประดับบูชาพระพุทธรูป
- ง. ถูทุกข้อ

แบบทดสอบหลังการเรียนรู้ (Posttest)
ชุดกิจกรรมฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบหลังการเรียนรู้ (Posttest) เรื่องการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีเป็นแบบวัดความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวัดความแตกต่างหลังกิจกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแทงหยวก

2. ข้อมูลการทำแบบทดสอบของท่านตามความเป็นจริง จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำชี้แจง

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบเพียงข้อเดียว

1.) ขั้นตอนการแทงหยวกเพื่อนำไปปรับใช้คือข้อใด

- ก. การแทงหยวกกล้วย
- ข. การคิดแบบ
- ค. การตกแต่ง
- ง. การเตรียมวัสดุ

2.) วิวัฒนาการของศิลปะการแทงหยวกเริ่มมาจากพิธีการใด

- ก. งานแต่งงาน
- ข. งานศพ
- ค. งานบวช
- ง. งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่

3.) ศิลปะการแทงหยวกปัจจุบันใช้ในงานใด

- ก. งานแต่งงาน
- ข. งานบวช
- ค. งานศพ
- ง. ทุกงาน

- 4.) ส่วนบนของเชิงตะกอนที่ทำพิธีเผาศพจะรองด้วยต้นกล้วยก่อนที่จะวางพินและหีบศพเพราะเหตุใด
- ก. ต้นกล้วยช่วยรักษาอุณหภูมิความร้อนได้
 - ข. ให้ฐานเชิงตะกอนสูงขึ้น
 - ค. ต้นกล้วยเป็นฉนวนกันความร้อนไม่ให้ไฟไหม้เชิงตะกอน
 - ง. ต้นกล้วยเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายและราคาถูก
- 5.) เชิงตะกอนที่ใช้ในการแหงหยวกคือข้อใด
- ก. ที่วางของ
 - ข. ก่องใส่อุปกรณ์
 - ค. ชั้นวางโลงศพ
 - ง. สถานที่ทำงาน
- 6.) ต้นกล้วยที่ใช้ในการแหงหยวก คือกล้วยชนิดใด
- ก. กล้วยหอม
 - ข. กล้วยไข่
 - ค. กล้วยตานี
 - ง. กล้วยน้ำว้า
- 7.) ส่วนใดของต้นกล้วยที่นำมาใช้ในงานแหงหยวก
- ก. ใบกล้วย
 - ข. ก้านกล้วย
 - ค. ใ้กล้วย
 - ง. กาบกล้วย
- 8.) เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแหงหยวกคือข้อใด
- ก. กรรไกร
 - ข. มีดแหงหยวก
 - ค. มีดตัดหยวก
 - ง. ดอก
- 9.) ข้อใดไม่ใช่อุปกรณ์ที่ช่างใช้ทำงานแหงหยวก
- ก. แห้งกา
 - ข. พะนัง
 - ค. มีดแร
 - ง. ดอก

10.) ข้อใดไม่ใช่วัสดุที่ใช้ประกอบการแทงหยวก

- ก. กระดาษอังกฤษ
- ข. กระดาษสา
- ค. สีย้อมหยวก
- ง. ดอกที่ใช้มัดหยวก

11.) ใบมิดแทงหยวกทำมาจากวัสดุอะไร

- ก. เส้นลวด
- ข. ใบเหล็ก
- ค. ใบเลื่อย
- ง. เหล็กกลานนาฬิกา

12.) ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของมิดสำหรับแทงหยวก

- ก. มีคมด้านเดียว
- ข. มีคมทั้งสองด้าน
- ค. ปลายเรียวแหลม
- ง. ปลายมิดตรง ไม่โค้งงอ

13.) เอกลักษณะของศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีคือข้อใด

- ก. ไม่มีการร่างลวดลายบนหยวกไว้ก่อน
- ข. ช่างมีวิธีการประดิษฐ์มิดแทงหยวกที่มีความคมกว่ามิดประเภทอื่น
- ค. ลวดลายมีความวิจิตรพิสดาร
- ง. ผลงานสามารถเก็บไว้ได้นาน

14.) ศิลปะการแทงหยวกเลือนหายไปเพราะเหตุใด

- ก. คนรุ่นเก่าที่มีฝีมือค่อยๆ ล้มตายไปจนหมด ขาดการสืบทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง
- ข. สถานที่ที่ใช้เป่าศพเปลี่ยนไปตามยุคสมัย
- ค. คนเสียชีวิตน้อยลงเนื่องจากการแพทย์เจริญขึ้น
- ง. ต้นกล้วยเป็นพืชเศรษฐกิจจึงมีราคาสูง

15.) ข้อใดต่อไปนี้กล่าวไม่ถูกต้อง

ก. คนรุ่นเก่าต้องสร้างเชิงตะกอนขึ้นมาสสำหรับเผาศพจึงคุ้นเคยกับศิลปะการแทงหยวก แต่ปัจจุบันมีเมรุเผาศพ คนรุ่นใหม่จึงแทบไม่เคยเห็นการแทงหยวกอีกเลย

ข. การแทงหยวกสำหรับศพของคนธรรมดาบางครั้งไม่ใช้กระดาษสีแต่ใช้ใบตองหุ้มรองด้านในแทนกระดาษสี ซึ่งดูสวยงามตามธรรมชาติเป็นสีเขียวแก่เขียวอ่อนสลับกัน

ค. ศิลปะการแทงหยวกใช้ประดับจิตกาธานในงานเผาศพ โดยนำกาบกล้วยมาฉลุลวดลายลงบนโครง ปะทับด้วยกระดาษสีแล้วนำ กาบกล้วยอีกกาบหนึ่งมาครอบทับให้สนิทก็จะเกิดลวดลายที่ชัดเจน

ง. การแทงหยวกที่ดีช่างจะต้องร่างแบบลงบนหยวกกล้วยก่อนการฉลุสลักลายเสมอ

- 16.) ข้อใดไม่ใช่วิธีการที่ช่างแทงหยวกใช้ในการเน้นให้ตัวลายสวยงามเด่นชัดยิ่งขึ้น
- ก. การแร้วลาย
 - ข. การย้อมสี
 - ค. การใช้กระดาษรองสีพื้นหลัง
 - ง. การวาดลายบนนกากกล้วย
- 17.) ลวดลายข้อใดไม่ใช่ชื่อเรียกลายการแทงหยวก
- ก. ลายพื้นหนึ่ง
 - ข. ลายกระจัง
 - ค. ลายน่องสิงห์
 - ง. ลายก้างปลา
- 18.) ลวดลายข้อใดใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกการแทงหยวก
- ก. ลายพื้นสาม
 - ข. ลายกระจัง
 - ค. ลายน่องสิงห์
 - ง. ลายพื้นหนึ่ง
- 19.) ข้อใดไม่ใช่ลวดลายที่ใช้ประกอบการแทงหยวก
- ก. ลายหน้ากระดานรักร้อย
 - ข. ลายหน้ากระดานรดเกล้า
 - ค. ลายพื้นห้า
 - ง. ลายหน้ากระดานนกเปเลว
- 20.) การแบ่งลักษณะของลายแทงหยวก สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มตามข้อใด
- ก. ลายพื้นฐาน ลายหน้ากระดาน ลายประยุกต์
 - ข. ลายพื้นฐาน ลายประยุกต์ ลายที่ช่างคิดขึ้นมาเอง
 - ค. ลายหน้ากระดาน ลายประยุกต์ ลายประจายาม
 - ง. ลายพื้นฐาน ลายบัวคว่ำ ลายประยุกต์
- 21.) การแร คือกรรมวิธีใดในการแทงหยวก
- ก. การทาสีให้สีเข้มเข้ารอยของลวดลายที่กรีดร่างไว้บนผิวหยวก
 - ข. การทาสีลงบนหยวกกล้วยโดยไม่ต้องเซ็่ดออก
 - ค. การร่างลายลงบนหยวกกล้วย
 - ง. การนำกระดาษสีมาติดลงบนหยวกกล้วย

- 22.) ในพิธีการไหว้ครูจะต้องเตรียมเครื่องบูชาครูดังนี้ ยกเว้นข้อใด
- ก. ดอกไม้
 - ข. รูป เทียน
 - ค. เหล้า
 - ง. กล้วย
- 23.) ข้อใดไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการประกอบชิ้นส่วนหยวกเข้าด้วยกัน
- ก. ส่วนฐาน
 - ข. ส่วนกลาง
 - ค. ส่วนเสา
 - ง. ส่วนลาย
- 24.) การเพิ่มคุณค่าความงามศิลปะงานแทงหยวกนอกจากการติดกระดาษสี นิยมใช้วิธีการใด
- ก. การนำหยวกกล้วยไปแช่น้ำให้มีความสด
 - ข. การแทงหยวกประกอบเครื่องสด
 - ค. การทาสีหยวกกล้วย
 - ง. การเย็บใบตองประกอบหยวกกล้วย
- 25.) ศิลปะงานแทงหยวกสามารถประยุกต์ใช้ในงานใด
- ก. ทำดอกไม้ไฟ
 - ข. กรอบรูป
 - ค. ฐานประดับบูชาพระพุทธรูป
 - ง. ถูกทุกข้อ

เฉลยแบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ (Pretest)

1.) ข.	14.) ง.
2.) ง.	15.) ง.
3.) ค.	16.) ก.
4.) ค.	17.) ง.
5.) ข.	18.) ง.
6.) ค.	19.) ค.
7.) ง.	20.) ก.
8.) ข.	21.) ก.
9.) ก.	22.) ง.
10.) ง.	23.) ง.
11.) ก.	24.) ข.
12.) ก.	25.) ง.
13.) ก.	

เฉลยแบบทดสอบหลังการเรียนรู้ (Posttest)

1.) ก.	14.) ก.
2.) ข.	15.) ง.
3.) ง.	16.) ง.
4.) ค.	17.) ง.
5.) ค.	18.) ง.
6.) ค.	19.) ค.
7.) ง.	20.) ก.
8.) ข.	21.) ก.
9.) ก.	22.) ง.
10.) ข.	23.) ง.
11.) ง.	24.) ข.
12.) ก.	25.) ง.
13.) ก.	

เกณฑ์การให้คะแนน ด้านกระบวนการทำงาน

รายการ	คะแนน		
	3	2	1
การวิเคราะห์งาน	จัดเตรียมสถานที่ได้เหมาะสมกับการทำงาน จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ครบสำหรับประเภทของงานที่ทำ และจัดเตรียมเครื่องมือ ได้เหมาะสมกับงาน	จัดเตรียมสถานที่ได้เหมาะสมกับการทำงาน จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ครบสำหรับประเภทของงานที่ทำ และจัดเตรียมเครื่องมือ ได้ไม่ค่อยเหมาะสมกับงาน	จัดเตรียมสถานที่ไม่เหมาะสมกับการทำงาน วัสดุอุปกรณ์ไม่ครบสำหรับประเภทของงานที่ทำ และจัดเตรียมเครื่องมือ ได้ไม่เหมาะสมกับงาน
การวางแผนในการทำงาน	มีแผนการทำงาน กำหนดขั้นตอนอย่างชัดเจน ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ได้เป็นอย่างดี	มีแผนการทำงาน กำหนดขั้นตอนของแผนการทำงานไม่ชัดเจน พอที่จะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้	กำหนดขั้นตอนของการทำงานไม่ชัดเจน ขาดแนวทางในการปฏิบัติงาน
การปฏิบัติงาน	ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันในการทำงานเป็นอย่างดี ทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว งานเสร็จก่อนเวลา	ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันในการทำงานในบางโอกาสทำงาน คล่องแคล่ว พอประมาณ งานเสร็จตามเวลาที่กำหนด	ขาดความร่วมมือและช่วยเหลือกันในการทำงาน ขาดความคล่องแคล่ว งานเสร็จช้ากว่ากำหนดเวลา
การประเมินผลการทำงาน	มีการประเมินผลการทำงานตั้งแต่ก่อนทำ ขณะทำ และเมื่องานเสร็จแล้วมีการปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น	มีการประเมินผลการทำงานแต่ไม่มีการปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น	ไม่มีการประเมินผลการทำงาน

เกณฑ์การให้คะแนน ด้านผลงาน

รายการ	คะแนน		
	3	2	1
ความประณีตสวยงาม	ผลงานมีความละเอียดเรียบร้อยสวยงาม	ผลงานมีความละเอียดเพียงเล็กน้อย เรียบร้อยบางส่วน สวยงามเล็กน้อย	ผลงานขาดความละเอียด ไม่เรียบร้อย ขาดความสวยงาม
คุณภาพผลงาน	ผลงานมีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้งานได้ ได้อย่างมีคุณภาพ	ผลงานไม่ค่อยสมบูรณ์ แต่พอที่จะนำไปใช้งานได้	ผลงานไม่สมบูรณ์ ไม่ สามารถนำไปใช้งานได้

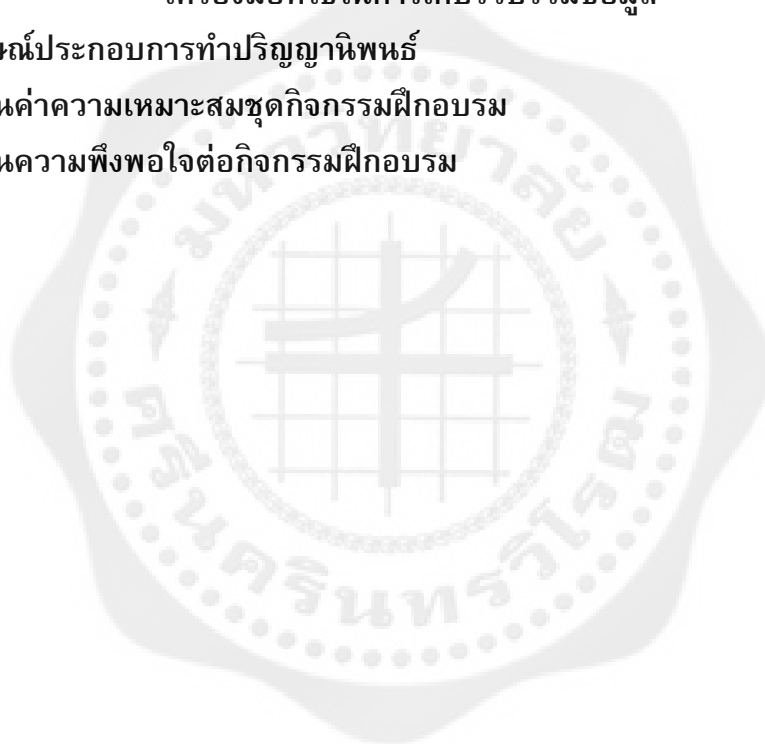
เกณฑ์การให้คะแนน ด้านคุณธรรมในการทำงาน

รายการ	คะแนน		
	3	2	1
ความขยัน อดทน	ทำงานทุกรายการอย่างต่อเนื่องได้ด้วยตนเอง จนงานสำเร็จ	ทำงานบางรายการสำเร็จได้ด้วยตนเอง บางรายการทำสำเร็จแต่อยู่ภายใต้การควบคุมของครู	ทำงานทุกรายการสำเร็จแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของครู
ความประหยัด	ใช้วัสดุที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับชนิดของงาน ประหยัดพลังงาน	ใช้วัสดุที่มีอยู่เพียงบางส่วน เหมาะสมกับชนิดของงาน สิ้นเปลืองพลังงาน	ใช้วัสดุโดยการซื้อจากที่อื่นเป็นส่วนใหญ่ ราคาแพง เหมาะสมกับชนิดของงาน สิ้นเปลืองพลังงานมาก

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- แบบสัมภาษณ์ประกอบการทำปริญญานิพนธ์
- แบบประเมินค่าความเหมาะสมชุดกิจกรรมฝึกอบรม
- แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม

แบบสัมภาษณ์ประกอบการทำปริญญานิพนธ์
เรื่อง การส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญอนุเคราะห์ให้ความคิดเห็นในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพและแนวทางการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยใครขอความอนุเคราะห์มายังท่าน เพื่อโปรดสละเวลาพิจารณาให้การสัมภาษณ์ แสดงทัศนะของท่าน ซึ่งผู้วิจัยจะนำผลการสัมภาษณ์ไปประมวลผลแล้วสร้างชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีต่อไป

3. ข้อมูลการสัมภาษณ์ของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ และใช้สำหรับการทำปริญญานิพนธ์เท่านั้น โดยถือเป็นความลับซึ่งจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้สัมภาษณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการถ่ายทอดอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการฝึกอบรมการแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ – นามสกุล.....

1.2 อายุ.....

1.3 ตำแหน่ง.....

1.4 สังกัด.....

1.5 ระดับการศึกษา.....

1.6 ประวัติการทำงาน.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

2.1 ปัจจุบันสภาพปัญหาของอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

2.1.1 ด้านการเรียนรู้งานศิลปะการแทงหยวก(ขั้นตอนวิธีการ).....

.....

.....

2.1.2 ด้านความต้องการในชุมชน.....

.....

.....

2.1.3 การให้การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ.....

.....

.....

2.1.4 ต้นทุนและวัตถุดิบในการผลิต.....

.....

.....

2.2 ปัญหาการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิควิธีการแทงหยวกของช่างในจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.3 ศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรีควรมีการส่งเสริมในด้านใด และมีการอนุรักษ์สืบทอดด้วยวิธีการใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

2.4 ท่านมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมอาชีพแทงหยวกของจังหวัดเพชรบุรีผ่านกิจกรรมฝึกอบรมควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

2.4.1 ด้านวิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม.....

.....

.....

.....

.....

2.4.2 ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม.....

.....

2.4.3 ด้านขอบเขตเนื้อหาของกิจกรรมฝึกอบรม.....

.....

2.4.4 ด้านวิทยากรในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม.....

.....

2.4.5 ด้านระยะเวลาของการจัดกิจกรรมฝึกอบรม.....

.....

2.5 ท่านคิดเห็นว่า ภายหลังการจัดกิจกรรมฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรมีลักษณะอันพึงประสงค์อย่างไร

2.5.1 ด้านทักษะความรู้การแทงหยวก.....

.....

2.5.2 ด้านความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....

.....

2.6 ข้อเสนอแนะการส่งเสริมอาชีพช่างแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์

แบบประเมินค่าความเหมาะสมชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวก ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

คำชี้แจง

แบบประเมินความเหมาะสม เรื่องการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีผ่านชุดกิจกรรมการฝึกอบรมทางหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ด้านเนื้อหาวิชาการ ด้านกิจกรรม เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมินความเหมาะสม ดังนี้

คะแนน	5	หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน	4	หมายถึง เหมาะสมมาก
คะแนน	3	หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
คะแนน	2	หมายถึง เหมาะสมน้อย
คะแนน	1	หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

และมีข้อเสนอแนะและคำแนะนำเพิ่มเติม ปิดท้าย

เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญตอบแบบประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและใช้เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น และเพื่อนำการประเมินของท่านไปปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรมฝึกอบรมให้ดียิ่งขึ้น

ที่	ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน				
		5	4	3	2	1
1	คำชี้แจงคู่มือชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวก มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้					
2	คู่มือชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวก มีองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการฝึกอบรมครบถ้วน					
3	การจัดลำดับเนื้อหาในคู่มือชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวกมีความเหมาะสม					
4	รูปแบบตัวอักษรและภาพประกอบในคู่มือชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวก ชัดเจน อ่านง่ายไม่ลืมนตา					

ที่	ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน				
		5	4	3	2	1
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานแทงหยวก						
1	ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ					
2	ความสอดคล้องระหว่างข้อบ่งชี้เนื้อหากับการกำหนดระยะเวลาจัดกิจกรรมฝึกอบรม					
3	สื่อและกิจกรรมฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน					
4	สื่อประกอบกิจกรรมฝึกอบรม มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย					
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รูปแบบและลวดลายศิลปะการแทงหยวกจังหวัดเพชรบุรี						
1	ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ					
2	ความสอดคล้องระหว่างข้อบ่งชี้เนื้อหากับการกำหนดระยะเวลาจัดกิจกรรมฝึกอบรม					
3	สื่อและกิจกรรมฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน					
4	สื่อประกอบกิจกรรมฝึกอบรม มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย					
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก						
1	ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ					
2	ความสอดคล้องระหว่างข้อบ่งชี้เนื้อหากับการกำหนดระยะเวลาจัดกิจกรรมฝึกอบรม					
3	สื่อและกิจกรรมฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน					
4	สื่อประกอบกิจกรรมฝึกอบรม มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

**แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงวิทย
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี**

คำชี้แจง

แบบประเมินความพึงพอใจนี้ทำขึ้นเพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด

ระดับการแสดงความคิดเห็น / ความพึงพอใจ

คะแนน	5	มากที่สุด
คะแนน	4	มาก
คะแนน	3	ปานกลาง
คะแนน	2	น้อย
คะแนน	1	น้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1.ความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรมชัดเจนสมบูรณ์					
2.ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระในกิจกรรมฝึกอบรม					
3.ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมสามารถนำไปปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพได้					
4.การนำเสนอของวิทยากรในการฝึกอบรม					
5.สื่อประกอบการฝึกอบรม					
6.วิธีการจัดกิจกรรมฝึกอบรม					
7.สถานที่สำหรับการฝึกอบรม					
8.ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม					
9.การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.

ภาคผนวก จ

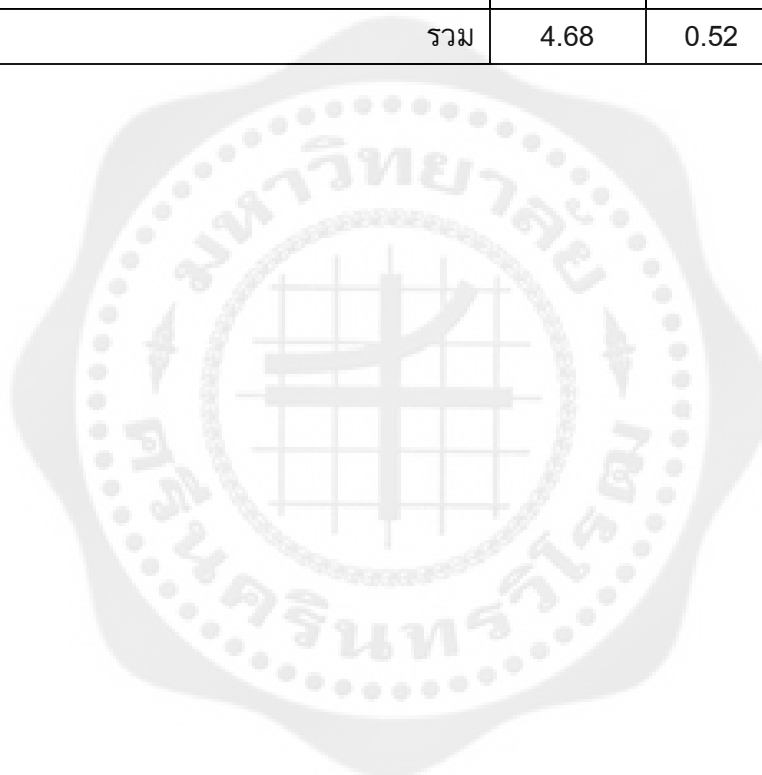
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของชุดกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี
- ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ก่อนและหลังการเรียนรู้ เรื่องการแทงหยวก
- ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
- ผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจและทักษะการแทงหยวก
ก่อนฝึกอบรม ระหว่างฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม
- ผลแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมแทงหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

**ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวก
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน**

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความเหมาะสม
1.คำชี้แจงคู่มือชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวก มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้	4.8	0.45	มากที่สุด
2.คู่มือชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวก มีองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการฝึกอบรมครบถ้วน	4.8	0.45	มากที่สุด
3.การจัดลำดับเนื้อหาในคู่มือชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวกมีความเหมาะสม	4.6	0.55	มากที่สุด
4.รูปแบบตัวอักษรและภาพประกอบในคู่มือชุดกิจกรรมฝึกอบรมทางหยวก ชัดเจน อ่านง่าย ไม่ล้นตา	4.8	0.45	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานทางหยวก			
1.ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ	4.8	0.45	มากที่สุด
2.ความสอดคล้องระหว่างขอบข่ายเนื้อหากับการกำหนดระยะเวลาจัดกิจกรรมฝึกอบรม	4.2	0.84	มาก
3.สื่อและกิจกรรมฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน	4.6	0.55	มากที่สุด
4.สื่อประกอบกิจกรรมฝึกอบรม มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย	4.6	0.55	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รูปแบบและลวดลายศิลปะการทางหยวกจังหวัดเพชรบุรี			
1.ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ	4.8	0.45	มากที่สุด
2.ความสอดคล้องระหว่างขอบข่ายเนื้อหากับการกำหนดระยะเวลาจัดกิจกรรมฝึกอบรม	4.4	0.89	มาก
3.สื่อและกิจกรรมฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน	4.8	0.45	มากที่สุด
4.สื่อประกอบกิจกรรมฝึกอบรม มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย	4.6	0.55	มากที่สุด

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความเหมาะสม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การตกแต่งประดับศิลปะการแทงหยวก			
1.ความถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ	4.8	0.45	มากที่สุด
2.ความสอดคล้องระหว่างขอบข่ายเนื้อหากับการกำหนดระยะเวลาจัดกิจกรรมฝึกอบรม	4.6	0.55	มากที่สุด
3.สื่อและกิจกรรมฝึกอบรมมีความสอดคล้องกัน	4.8	0.45	มากที่สุด
4.สื่อประกอบกิจกรรมฝึกอบรม มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย	4.8	0.45	มากที่สุด
รวม	4.68	0.52	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่องการแทงหยวก

ข้อที่	จำนวน ผู้ที่ทำ ข้อสอบถูก	ผู้ที่ตอบถูก กลุ่มเก่ง U	ผู้ที่ตอบถูก กลุ่มอ่อน L	ค่าความ ยากง่าย P	ค่าอำนาจ จำแนก R
1	7	4	3	0.7	0.2
2	5	3	2	0.5	0.2
3	6	5	1	0.6	0.8
4	4	4	0	0.4	0.8
5	4	3	1	0.4	0.4
6	4	3	1	0.4	0.8
7	4	3	1	0.4	0.4
8	7	4	3	0.7	0.2
9	6	5	1	0.6	0.8
10	8	5	3	0.8	0.4
11	7	5	2	0.7	0.6
12	9	5	4	0.2	0.8
13	6	5	1	0.6	0.4
14	5	3	2	0.5	0.2
15	3	3	0	0.3	0.6
16	6	4	2	0.6	0.4
17	6	4	2	0.6	0.4
18	7	5	2	0.7	0.6
19	6	4	2	0.6	0.4
20	6	5	1	0.6	0.8
21	7	5	2	0.7	0.6
22	7	5	2	0.7	0.6
23	6	5	1	0.6	0.8
24	5	3	2	0.5	0.2
25	3	2	1	0.3	0.2
			รวม	13.7	12.6

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่องการแทงหยวก

ข้อที่	จำนวน ผู้ที่ทำ ข้อสอบถูก	ผู้ที่ตอบถูก กลุ่มเก่ง U	ผู้ที่ตอบถูก กลุ่มอ่อน L	ค่าความ ยากง่าย P	Q	PQ
1	7	4	3	0.7	0.3	0.21
2	5	3	2	0.5	0.5	0.25
3	6	5	1	0.6	0.4	0.24
4	4	4	0	0.4	0.6	0.24
5	4	3	1	0.4	0.6	0.24
6	4	3	1	0.4	0.6	0.24
7	4	3	1	0.4	0.6	0.40
8	7	4	3	0.7	0.3	0.21
9	6	5	1	0.6	0.4	0.24
10	8	5	3	0.8	0.2	0.16
11	7	5	2	0.7	0.3	0.21
12	9	5	4	0.2	0.1	0.09
13	6	5	1	0.6	0.4	0.06
14	5	3	2	0.5	0.5	0.25
15	3	3	0	0.3	0.7	0.21
16	6	4	2	0.6	0.4	0.24
17	6	4	2	0.6	0.4	0.24
18	7	5	2	0.7	0.3	0.21
19	6	4	2	0.6	0.4	0.24
20	6	5	1	0.6	0.5	0.25
21	7	5	2	0.7	0.3	0.21
22	7	5	2	0.7	0.3	0.21
23	6	5	1	0.6	0.6	0.24
24	5	3	2	0.5	0.5	0.25
25	3	2	1	0.3	0.7	0.21
			รวม	13.7	10.9	5.55

$$\sum pq = 5.55$$

$$\begin{aligned} r_{tt} &= \left(\frac{k}{k-1} \right) \left(1 - \frac{\sum pq}{s^2} \right) \\ &= \left(\frac{25}{24} \right) \left(1 - \frac{5.55}{20.7939} \right) \\ &= \left(\frac{25}{24} \right) (1 - 0.27) \\ &= \left(\frac{25}{24} \right) (0.73) \\ &= 0.77 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เท่ากับ 0.77

**ผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจและทักษะการแทงหยวก
ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนฝึกอบรม ระหว่างฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม**

ลำดับ	คะแนน ก่อน ฝึกอบรม	คะแนนระหว่าง การฝึกอบรม		รวมคะแนนระหว่าง ฝึกอบรม (48)	คิดเป็นร้อยละ	คะแนน หลัง ฝึกอบรม		รวมคะแนนหลัง ฝึกอบรม (49)	คิดเป็นร้อยละ
	ความรู้ (25)	ทักษะ 24 (1)	ทักษะ 24 (2)			ความรู้ (25)	ทักษะ (24)		
1	20	22	23	45	91.84	22	23	45	91.84
2	21	19	22	41	83.67	24	22	46	93.88
3	20	20	23	43	87.76	23	23	46	93.88
4	21	20	22	42	85.71	24	22	46	93.88
5	20	20	23	43	87.76	23	23	46	93.88
6	22	19	21	40	81.63	25	22	47	93.88
7	20	21	24	45	91.84	22	24	46	93.88
8	19	21	23	44	89.80	23	23	46	93.88
9	21	22	23	45	91.84	22	23	45	91.84
10	19	20	21	41	83.67	22	23	45	87.76
11	20	22	24	46	93.88	22	24	46	93.88
12	19	20	20	40	81.63	23	22	45	87.76
13	20	20	22	42	85.71	23	22	45	91.84
14	19	20	23	43	87.76	21	23	44	89.80
15	19	22	23	45	91.84	22	23	45	91.84
16	20	19	22	41	83.67	23	22	45	91.84
17	20	19	23	42	85.71	21	23	44	89.80
18	21	20	22	42	85.71	23	22	45	91.84
19	21	21	23	44	89.80	21	23	44	89.80
20	19	21	22	43	87.76	23	22	45	91.84
21	20	21	23	44	89.80	22	23	45	91.84

ลำดับ	คะแนน ก่อน ฝึกอบรม	คะแนนระหว่าง การฝึกอบรม		รวมคะแนนระหว่าง ฝึกอบรม (48)	คิดเป็นร้อยละ	คะแนน หลัง ฝึกอบรม		รวมคะแนนหลัง ฝึกอบรม (49)	คิดเป็นร้อยละ
	ความรู้ (25)	ทักษะ 24 (1)	ทักษะ 24 (1)			ความรู้ (25)	ทักษะ (24)		
22	21	22	23	45	91.84	20	23	43	87.76
23	21	19	20	39	79.59	22	21	43	85.71
24	20	21	24	45	91.84	21	24	45	91.84
25	21	18	23	41	83.67	23	23	46	93.88
รวม	504	509	562	1071		560	568	1128	
$\bar{X}$	20.16	20.36	22.48	43		22.4	22.72	45	
ร้อยละ	80.64	84.83	93.67	89.25		89.60	94.67	92.08	

**ผลแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมเทววิทย
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี**

จำนวน	ความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรม ชัดเจน สมบูรณ์	ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระใน กิจกรรมฝึกอบรม	ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมสามารถ นำไปปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพได้	การนำเสนอของวิทยากรในการฝึกอบรม	สื่อประกอบการฝึกอบรม	วิธีการจัดกิจกรรมฝึกอบรม	สถานที่สำหรับการฝึกอบรม	ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม	การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
1	5	4	5	5	5	5	5	4	5
2	5	5	5	5	5	5	5	4	5
3	5	5	5	5	5	5	5	4	5
4	5	4	5	4	3	5	5	4	5
5	5	5	5	5	4	5	5	4	5
6	5	5	4	4	3	4	5	4	5
7	4	5	4	4	4	4	4	4	5
8	4	3	5	5	3	4	4	4	5
9	5	5	5	5	5	4	4	4	5
10	5	5	5	5	5	5	4	5	5
11	5	5	5	5	5	5	4	5	5
12	5	5	5	4	5	5	4	5	5
13	4	4	5	5	5	4	4	5	5
14	5	5	4	5	4	4	5	5	5
15	4	4	4	5	5	5	5	5	5
16	5	5	5	5	5	5	5	5	5
17	5	5	5	5	5	5	5	5	5
18	4	4	4	5	4	5	3	3	5
19	4	5	3	5	3	4	4	3	5

จำนวน	ความเหมาะสมของกิจกรรมฝึกอบรม ชัดเจน สมบูรณ์	ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระใน กิจกรรมฝึกอบรม	ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมสามารถ นำไปปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพได้	การนำเสนอของวิทยากรในการฝึกอบรม	สื่อประกอบการฝึกอบรม	วิธีการจัดกิจกรรมฝึกอบรม	สถานที่สำหรับการฝึกอบรม	ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม	การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
20	3	3	4	3	2	2	3	3	3
21	5	5	5	5	5	4	4	3	4
22	5	5	4	4	4	5	3	5	4
23	5	5	5	5	3	4	4	4	4
24	5	5	4	4	4	4	4	4	4
25	5	5	5	5	5	4	5	4	4
รวม	117	116	115	117	106	111	108	105	118
ค่าเฉลี่ย	4.68	4.64	4.6	4.68	4.24	4.44	4.32	4.2	4.72
S.D.	0.55	0.62	0.57	0.55	0.91	0.70	0.68	0.69	0.53
ระดับ ความ พึงพอใจ	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	มาก	มากที่สุด

ภาคผนวก จ
ภาพกิจกรรมการฝึกอบรม

การลงทะเบียนเข้ารับการฝึกอบรม 29 มิถุนายน 2560

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นประธานพิธีเปิดการฝึกอบรม

ทำแบบทดสอบก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

ภาพกิจกรรมการฝึกอบรมทางยาวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ภาพกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ภาพกิจกรรมการฝึกอบรมทางหยาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ภาพกิจกรรมการฝึกอบรมแทงหยวกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ทำแบบทดสอบหลังเข้ารับการฝึกอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจ
ต่อกิจกรรมการฝึกอบรมทางยาวของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือเป็นประธานพิธีปิดการฝึกอบรม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวฤทัยรัตน์ สุวรรณช่าง
วันเดือนปีเกิด	4 กันยายน 2532
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ข้าราชการครู (ค.ศ.1)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2550	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2555	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) เอกศิลปศึกษา สาขาทัศนศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2560	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหาร และการจัดการการศึกษา(การบริหารการอาชีวศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ